Cumhuriyet
KİTAP

❑ Öner Yağcı, Yılmaz Odabaşı'nın düzyazılarını değerlendirdi..... *7. sayfada*
❑ Çetin Yiğenoğlu, Alpay Kabacalı'nın "Yaşar Kemal"ini değerlendirdi..... *8. sayfada*
❑ Emre Zeytinoğlu, Ali Akay'ın "Kıvrımlar"ını değerlendirdi..... *10. sayfada*
❑ Fatma Oran, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Yaşadığım Gibi"sini değerlendirdi.....*12. sayfada*

Bir söz simyacısı

Sait Maden

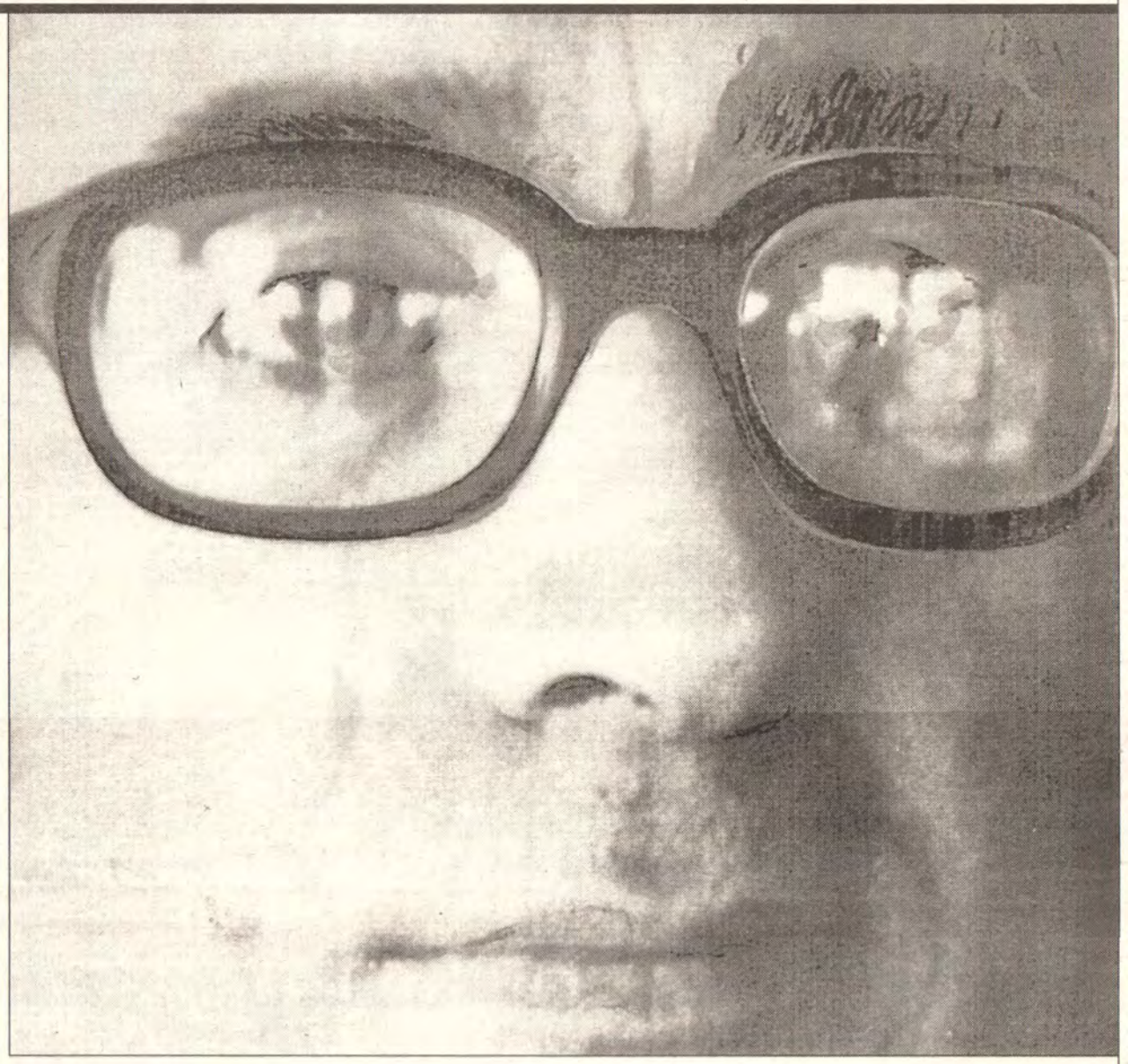

Sait Maden 1932 yılında Çorum'da doğdu. Orta ve yüksek öğrenimini İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nde tamamladı. Bir süre gazetelerde ressamlık yaptı. 1960-70 yılları arasında kitap kapağı düzenlemelerine büyük yenilikler getirdi. Sait Maden tüm bu uğraşlarının yanısıra 1945'lerden başlayarak şairliğini ve şiir çevirmenliğini de sürdürdü. 1951'de Varlık Yayınevi'nin açtığı çeviri şiir yarışmasında Badelaire'den çevirdiği 'Moesta et erabunda' adlı şiirle birincilik kazandı. İstanbul, Varlık, Yeditepe, Türkçe, Soyut, Somut, Adam Sanat ve Gösteri dergilerinde yayımladığı şiir ve çevirileriyle edebiyatın vazgeçilmez adlarından biri haline geldi. Dilin yenileşme olanaklarını sonuna kadar kullanarak kendine özgü bir söyleyiş biçimi oluşturan Sait Maden şimdilerde, şiirlerini ve çevirilerini kendi kurduğu yayınevinde yayımlamaya başladı. Şimdiye kadar bu yayınevinde Yedi kitap yayımlayan Sait Maden'i şiirleri ve çevirileri aracılığıyla tanıtmaya çalıştık sizlere. .

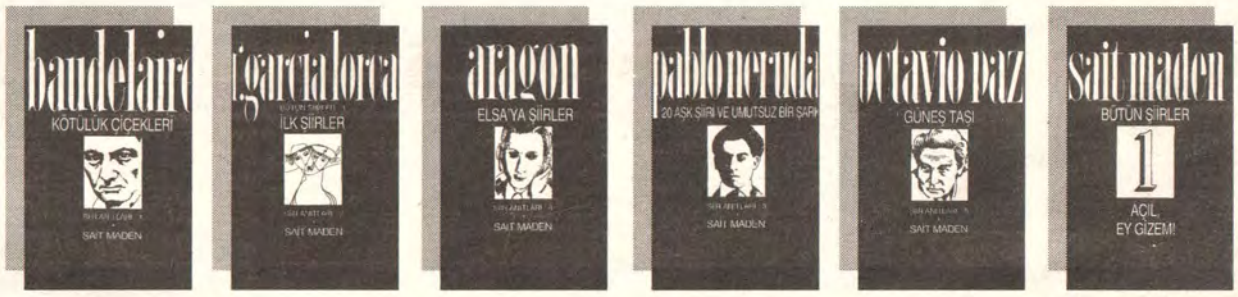

FERİDUN ANDAÇ

I./ Söz'ün İzi

Elli yılda oluşan bir yapıtın[1] ardından onun gizemli dünyasına bakıyorum. Sözleri alıyor beni içine:

"Baudelaire de benzer bir çizgiden geçmiş; 26 yaşında tanıdığı Edgar Allan Poe'yu, ilk başlarda güçlükler çekerek, ölene değin çevirmiş. 'Kardeş ruh' diyor onun için, 'bana benziyordu da ondan çevirdim.'

Benim gerekçem de bu."

Renk, çizgi ve söz dünyasının alaşımıyla tanışalı çeyrek yüzyıl olmuş neredeyse.

Sözünün ilk aralanan kapısından bize ağan ışıkları *Paz*'ın *Güneş Taşı, Cendrars*'ın *Seçmeler, Lorca*'nın *Çingene Türküleri, Neruda*'nın *Kara Ada Defteri, Yirmi Aşk Şiiri ve Bir Umutsuz Şarkı* kitaplarıyla gelmişti.

Kendi sesinin bunların ötesinde duruşuna çölde bir debi oluşturuşuna tanık olunurdu gün gün.

Sözlerin sese, renklerin ışığa dönüştüğü yerde buluştururdu bizi. Çakıp sönme an'larını yaşatırdı sık sık. Olabildiğince gizemli bir evrenin dile gelişini bulurduk onun dizelerinde...

Karşısında olurdum bazen; bir söz simyacısına kavuşmanın mutluluğunu yaşardım; bilgece bakar, sevgiyle güler, yeryüzünün bütün renklerini taşıyan gülümseyişi, bütün hüzünlerini yaşayan bakışlarıyla kuşatırdı beni... O çakıp sönme anından yeryüzünün bütün dillerini konuşurcasına söze durururduk onunla.

Yakınında olmak, yeryüzünü yeniden keşfetmek gibiydi. Onun yıllarca süren bu tutkulu arayışının izlerini, yansılarını görebilmek eşsiz bir coşku kaynağıydı benim için.

Simyacıların, serüvenine eş tutardım onunkisini. Onlar ki; birtakım hammaddelerden altın elde ederler. Durup düşünürdüm bazen; amaçları gerçekten altın elde etmek midir? Değil! Kendilerini altına dönüştürmektir bu sabırlı serüvenin amacı.

Sanırım, çevirinin de onun yaşamındaki yeri buydu.

Ya söz'ün?

Söz'ünki de öyle.

II./ Gizemli Bir Yolculuk

Onun gizemli yolculuğunun tanığı olabilecek sözlerinin ardına düşüyorum günlerdir. **Açıl Ey, Gizem**'le[2] günleri gün ediyorum. Bir resmi saatlerce gözler, bir yapıyı dakikalarca izlercesine döne döne okuyorum onun sözlerini. *Bendeki ben*'in söyleşimine katılıyorum.. Adım adım o evreni anlamaya, anlamlandırmaya çalışıyorum. O, sözleriyle el veriyor bana:

"Şiirimizin geçmişine özgü temel değerler, deneyimler ve bunların uygulayım bilgileri yok oldu günümüzde. Nasıl anatomi ve fizyoloji bilmeyen bir hekim, statik bilmeyen bir mühendis, armoni (ses matematiği) bilmeyen bir müzikçi, desen (çizgi matematiği) bilmeyen bir ressam düşünülemezse, şiirin anatomisiyle fizyolojisi, statiği, armonisi, deseni demek olan ölçü, uyak gibi halk ve divan şiirinden gelme sıkı düzenleri, bu sözel matematiklerin uzun deneyimini sindire sindire yaşamamış bir ozan, dolayısıyla bir çevirmen de düşünülemez. Sözcüklerin ses değerlerini, dış uyumlarıyla iç uyumlarını (sözcüklerin ancak "initié"lere açılan bir de iç sesleri vardır), ses birimlerinin ilişkilerini, bir dizede sesli harflerle sessiz harflerin oluşturacağı ses perdelerinin iniş çıkışını denetleyecek titiz bir tartının başka bir

Devamı 4. sayfada. ☛

Postmodernizm'in yazarı Fredric Jameson, *Marksizm ve Biçim* ile tekrar Yapı Kredi Yayınları'nda!
Pozitivizm, Psikanaliz, Varoluşçuluk... Jameson, 20. yüzyılı sarsan sistemlerin yazınsal alana uygulanışını sorguluyor.

Marksizm ve Biçim/Fredric Jameson

"...Bir başka deyişle, Hegel nesneleştirme ve yabancılaşma terimlerini birbirinin yerine kullanır, ona göre bu süreç tarihin asıl motorudur; fakat onun sistemi, sonunda filozofun katkısız entelektüel etkinliğini göklere çıkardığı için, insanın çevresindeki maddi nesnelerle herhangi bir bağlılığı üzerine olumsuz bir yargı öne sürer, ve sonunda bütün bu türlü bağlılıkların katkısız düşünce içinde ve katkısız entelektüel etkinlik içinde baskı altına alınışını kaçınılmaz bulur..."

Fredric Jameson:
Duke University'de Edebiyat Profesörü ve Duke Center for Critical Theory adlı kuruma bağlı Edebiyat Yüksek Lisans programının başkanı olan Jameson'un, marksizm, yazın-kuramı, post-yapısalcılık ve postmodernizm üzerine çok sayıda yapıtı bulunmaktadır.
Başlıca yapıtları: *The Prison House of Language, The Political Unconscious, The Ideologies of Theory:Essays 1971-1986.*

Marksizm ve Biçim
Fredric Jameson
Çeviren: Mehmet H. Doğan
Cogito Dizisi, 359 sayfa, 2. hamur
ISBN 975-363-445-5

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

İstanbul: 212-293 08 24, İzmir: 232-463 82 90, Ankara: 312-435 85 94

ATR

Aşkı söylemek isteyenlere...Dünya yazarlarından *İlk Aşk'ın On Öyküsü.*

İlk Aşk'ın On Öyküsü
İshak Reyna

"...Gözlerinin berrak Çin mavisinde yuvarlak ve buz gibi, bir aynanınkine benzeyen davetlerinde kendimi yalnız gönlün, büyük göçebenin, tasalı ve doyumsuz sanatçının, sürekli, mükemmelin arayışı içinde aşka aşık insanın gülünç görüntüsü olarak, her zaman için erişilmez olana doğru uzanmış el olarak görüyorum ve sonuna kadar da öyle göreceğim..."
Henry Miller

İshak Reyna:
1963'te İstanbul'da doğdu. 1993'te ilk kitabı *Mahşerin Dört Atlısı*, 1995'te ise ilk antolojisi *İlkgençlik Çağına Dünya Öyküleri I-II* (YKY) yayımlandı.

İlk Aşk'ın On Öyküsü
Hazırlayan: İshak Reyna
Doğan Kardeş, 108 sayfa. 1. hamur
ISBN 975-363-604-0

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

İstanbul: 212-293 08 24, İzmir: 232-463 82 90, Ankara: 312-435 85 94

ATR

Yazıyla içiçe geçen otuz yıl. Konular, kişiler, denemeler, eleştiriler...
Güven Turan, *Yazıyla Yaşamak*'ta.

Yazıyla Yaşamak
Güven Turan

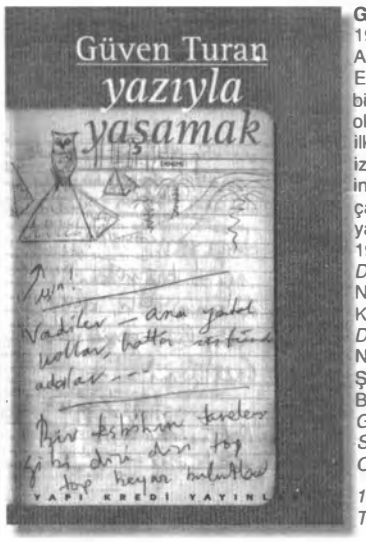

"...Tartışmayı Türk edebiyatının sınırları içine çekmek adına, Postmodernist birkaç yapıt önerilebilirse, özellikle yukarıdaki ölçütler içinde, ilk akla geleceklerden biri Bilge Karasu'nun *Kılavuz*'udur. Bu yapıt, her şeyden önce bir anlatı olduğu kadar (ne roman türünün kalıplarına ne öykü türünün kalıplarına uyar) anlatı kurmanın da anlatısıdır. Öyle ki, okuma boyunca, okuru "yazılanları" yeniden "yazmaya" zorlar. Yapıtın sonuna gelindiğinde, yazılmış olanın bir tasarım olduğunu çıkarımsayabiliriz. Bu da kesin değildir üstelik..."

Güven Turan:
1943'te Sinop'ta doğdu. AÜ DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdikten sonra İngilizce okutmanlığı yaptı. 1962'de ilk şiirinin yayımlanmasını izleyen öykü, eleştiri ve inceleme türlerindeki çalışmaları çeşitli dergilerde yayınlandı. Turan, *Dalyan* ile 1979 TDK Roman Ödülü'nü, *Düş Günler* ile 1990 Yunus Nadi Yayımlanmış Öykü Kitabı Ödülü'nü, *Bir Albümde Dört Mevsim* ile 1991 Yunus Nadi Yayımlanmamış Şiir Kitabı Ödülü'nü kazandı. Başlıca yapıtları: *Güneşler... Gölgeler..., Sevda Yorumları, Soğuk Tüylü Martı, Kendini Okumak, Bakır Çalığı.*

101 Bir Dize (YKY), *Toplu Şiirler* (YKY).

Yazıyla Yaşamak
Güven Turan
Edebiyat Dizisi, 212 sayfa, 2. hamur
ISBN 975-363-589-3

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

İstanbul: 212-293 08 24, İzmir: 232-463 82 90, Ankara: 312-435 85 94

ATR

Yapı Kredi Yayınları Galatasaray Kitabevi Pazar günleri de açık.

OKURLARA

"Onun, şiirlerini çevirdiği şairlerin poetikası üzerine bu sağlam yargıları çevirileriyle buluşunca, essiz bir şiir birikimiyle karşı karşıya geldiğimizi görüyoruz.
Sait Maden hem kendi, hem de çağdaş dünya şiirinin birikiminden örnekleri altı kitapla okur karşısına çıkarırken; onun aynasında şiirin gücünü ve anlamını buluyoruz. Kendi deyişiyle: "İnsanı tanımak, insanın boyutlarını tanımak, insanın doğasal ve tarihsel kimliğinin iç alanlarını görmek. Bunun için çıkılmış bir yolculuk. Sınırların ötesine varma çabası."
Şiirin de hayatımızdaki yeri ve anlamı bundan başka nedir ki!
Onun bize açtığı kapıdan girerek sunduğu evrenle kucaklaşmanın zenginleştirici boyutlarını yakalamak zamanıdır şimdi." diyor Feridun Andaç, Sait Maden'in şiirini ve çevirilerini değerlendirirken.
Evet, gecikmeyin Sait Maden'in şiir evrenine girmek için.
Bu hafta dergimiz yazı açısından bir hayli yoğun; Öner Yağcı bir başka şairin, Yılmaz Odabaşı'nın düzyazılarını değerlendirirken, Adana Temsilcimiz Çetin Yiğenoğlu, Alpay Kabacalı'nın, Yaşar Kemal'in yaşamöyküsünü anlattığı "Bir Destan Rüzgârı"nı değerlendirdi. Emre Zeytinoğlu ise Ali Akay'ın sanat ve siyaset üzerine yazılarını biraraya getirdiği "Kıvrımlar"ını değerlendirdi.
Bol kitaplı günler!...

TURHAN GÜNAY

KİTAP

İmtiyaz Sahibi: Berin Nadi ◇ Basan ve Yayan: Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. ◇ Genel Yayın Yönetmeni: Orhan Erinç ◇ Genel Yayın Koordinatörü: Hikmet Çetinkaya ◇ Yazılışleri Müdürleri: İbrahim Yıldız (Sorumlu), Dinç Tayanç ◇ Yayın Yönetmeni: Turhan Günay ◇ Grafik Yönetmen: Dilek İlkorur ◇ Reklam: Medya C

Ali Akyıldız, kâğıt paranın kalbine doğru bir yolculuk gerçekleştiriyor

Osmanlı İmparatorluğu'nda Kâğıt Para

ALİ AKYILDIZ

Ali Akyıldız Osmanlı İmparatorluğun'da kâğıt paranın ortaya çıkışını ve yarattığı sonuçları araştırıyor kitabında. Kitaptan Ali Akyıldız'ın "Önsöz"ünü sunuyoruz sizlere.

Osmanlı Devleti'nin mali ve iktisadi tarihi hem tarihçiler ve hem de iktisat ve maliye tarihçileri tarafından gereğince ele alınıp incelenmemiştir. Hatta gereğince değil, biraz daha ileri giderek söylersek, genel hatlarıyla bile ortaya konulmuş değildir. Bunun en büyük nedeni, maalesef son zamanlara kadar Osmanlı araştırmalarının kahir ekseriyetle siyasi tarihle sınırlı kalmış olmasıdır. Bu ifadelerle siyasi tarihin önemsiz olduğu kastedilmemektedir. Siyasi tarih şüphesiz önemlidir. Ancak, şunu da belirtmekte fayda vardır ki, olaylar hiçbir zaman tek boyutlu değildir ve sadece bir yönüyle incelenmeleri, gerçeğin tamamının değil, ancak bir boyutunun bize sunulmasına yardımcı olur. Dolayısıyla bir tarihi olayı incelerken, onun siyasi, iktisadi, mali, idari, hukuki, vs. boyutlarıyla beraber ele alınması gerekmektedir. Son senelerde yapılan bazı çalışmalardır ki, siyasi tarihin sınırlarının dışına taşılmış ve tarihin diğer alanlarına da el atılmaya başlanmıştır. İşte biz de bu düşüncelerden hareketle çok önemli sosyal, ekonomik ve siyasi sonuçlar doğurmuş olan bir konuyu, Osmanlı Devleti'ndeki kâğıt para uygulamasını çalışmamıza esas aldık.

Gerek arşiv ve gerekse arşiv-dışı malzeme açısından çok zengin kaynağa sahip olmasına rağmen, konunun bugüne kadar gereği gibi ele alınmamış olması şaşırtıcıdır. Bununla beraber bu konuda daha önce yapılmış olan ve konuya dikkat çeken bazı çalışmaları burada zikretmek kadirşinaslık gereğidir. Bunların başında Mine Erol'un 1970'te basılan *Osmanlı İmparatorluğunda Kâğıt Para (Kaime)* ve Türkiye'de pek bilinmeyen Nihad Mehmed'in 1930'da İstanbul'da basılan *Das Papiergeld in der Finanz-und Währungsgeschichte der Turkei 1839-1909* isimli eserleri başta gelmektedir. Hiç şüphesiz ki, öncü olan bu çalışmalardan birincisinde, ilk iki uygulamanın tarihî süreci, dönemin elverdiği ölçüde arşiv belgelerine istinaden incelenmiştir. Çalışmada sosyal boyut ve kaimenin tedavülünün halk üzerinde meydana getirmiş olduğu etkiler ele alınmamıştır. İlk iki kaime uygulaması hakkında tarihi bilgi verildikten sonra kaime fotoğrafları yayımlanmıştır. İkinci çalışma ise, arşiv belgeleri, Türkçe kaynaklar ve basın hemen hiç kullanılmadan hazırlanmıştır. Bu kitap, daha ziyade para teorilerinden hareketle ve bazı genel kaynaklardan yararlanılarak hazırlanmış olup, Osmanlı pratiğiyle sağlam bağlar kuramamıştır. Nihad Mehmed'in kitabı da Mine Erol'un çalışması gibi ilk iki kaime uygulamasını ele almaktadır. Konu Batılı araştırmacıların da dikkatlerini çekmiştir. Nitekim, ilk kaime uygulaması Roderic H. Davison tarafından ele alınmıştır. Davison'ın "The First Ottoman Experiment with Paper Money" isimli makalesi, daha ziyade Batı kaynakları ve yerli ve yabancı basına dayanılarak hazırlanmıştır. Çalışmada Osmanlı Arşiv malzemesi kullanılmamıştır. Bunlardan özellikle ilk ikisi, konuya dikkatleri çeken, ancak mevcut malzemeyi kullanmadan yapılmış çalışmalardır. 1915, yani üçüncü kaime uygulaması hakkında en geniş bilgi, Zafer Toprak'ın "Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı Finansmanı ve Para Politikası" isimli makalesinde verilmektedir.

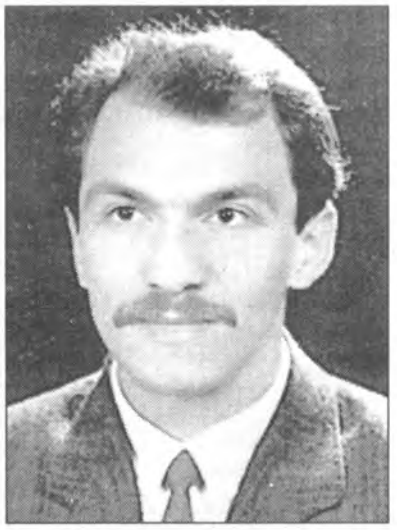

Kaime konusunun tamamını kucaklayan ve birinci elden kaynaklara istinaden hazırlanacak bir çalışmaya duyulan ihtiyaç, bu eserin hazırlanmasındaki en büyük itici etken oldu. Bu, klasik bir tarih çalışması veya sadece bir para tarihi değildir. Belki, bu ikisine bir de sosyal tarihi ekleyerek, hepsini içerisine alan ve sosyal boyuta önem veren bir araştırma olarak değerlendirilebilir.

Çalışmamız bir giriş ve üç bölümden oluşmuştur. Girişte, okuyucunun mukayese yapabilmesi için, dünyada Osmanlı uygulamasından önce diğer devletlerdeki kâğıt paranın çıkarılma ve tedavül seyri ile, Tanzimat öncesi Osmanlı para sistemi hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Birinci bölümde kaime uygulamasının üzerinde temellendirildiği esham sisteminin genel hatlarıyla tanıtılması ve Tanzimat reformlarının finansmanı için faizli kaimenin çıkarılması; ikinci bölümde, 93 harbi de dediğimiz 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'nın patlak vermesinden dolayı devletin tekrar kaimeye müracaat etmesi ve nihayet üçüncü bölümde de, Birinci Dünya Savaşı'nın finansmanı için devletin yine kaime çıkarmak zorunda kalması ele alındı. Para gibi toplumsal bünyenin yağı olarak değerlendirilen bir konuyu ele alırken, sosyal ve ekonomik yönünü incelememek tabii ki düşünülemezdi. Biz de öyle yaptık ve kaimenin tedavülünün toplumdaki yansımalarını ve toplum üzerinde meydana getirdiği etkileri ve nedenlerini incelemeye gayret ettik. Paranın değerindeki en küçük bir dalgalanma, hemen toplumsal bir boyut kazanmaktaydı. Zira, bu dalgalanmalar hemen eşya ve emtia fiyatlarına yansımakta ve dolayısıyla halkı etkilemekteydi.

Çalışma tamamen birinci el kaynaklara inilerek gerçekleştirilmiştir. Arşiv belgeleri, daha önce konuyla ilgili yapılmış çalışmalar ve dönemin basınından çıkan malzemeyle karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Bu noktada çalışmada izlenen metod konusuna da temas etmekte yarar vardır. Özellikle Yakınçağ Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi araştırmalarında bu üçlünün, bu sacayağının kurulmasının bir zaruret olduğuna inanıyoruz. Başbakanlık Arşivi'nde yeni tasniflerin araştırmaya açılmasının konunun tekemmülünde yararlı olduğu şüphesizdir. Arşiv belgeleri bu gibi monografiler için şüphesiz çok önemlidir ve vazgeçilmezdir. Ancak, belge her şey değildir. Zira, belgeler çoğu kere bir problemin ortaya çıkması üzerine teşekkül

ederler. Yani, belgeler münferittir. Problem olmadığı zamanlarda ise, tarihçinin üzerinde çalıştığı tarihi panorama eksik kalmaktadır. Dolayısıyla bu eksiklikleri doldurmak için belgeleri mutlaka arşiv dışı malzemeyle de desteklemek gerekmektedir. Ancak, şunu tekrar etmekte yarar vardır ki, arşiv belgeleri tarih çalışmaları için esastır.

Düşüncelerimizi biraz daha açacak olursak, belgeler çoğu kere herhangi bir konuda *olması gerekeni* ifade ederler. Fakat, belgedeki olması gereken hususun yerine getirilip getirilmediği, yani *olup olmadığı*, çoğu kere araştırmacılar tarafından merak dahi edilmez.

Oysa, *olması gereken* ile *olan* arasındaki fark çok önemlidir. Bunun test edilmesi, yani alınan kararların uygulanıp uygulanmadığı hususu, araştırmacılar için her zaman önemli bir handikap oluşturur. Osmanlı klasik dönemi için bunun sağlamasının yapılması, genellikle mümkün olamamaktadır. Ancak, Yakınçağ Tarihi araştırmalarında arşiv dışı malzeme ve özellikle de matbuat bize bu imkânı ziyadesiyle sunmaktadır. Bu açıdan, devrin basınının arşiv malzemesine eklemlenmesi ve basınla belgelerin desteklenmesi, yapılan çalışmaları daha güvenilir ve eksiksiz kılacaktır. Kısaca söylemek gerekirse, basın dönemin olaylarının sosyal yansımaları ve boyutları hakkında araştırmacılara gayet zengin bir malzeme sunmaktadır.

Çalışma esnasında bu durumun ne kadar önemli olduğuna bizzat şahit olduk. Bunu başımızdan geçen bir örnekle açıklayalım. İkinci kaime uygulamasında halkın zorunlu ihtiyaçlarından olan ekmek fiyatlarındaki dalgalanmaları izledik. Bu konuda arşivden çıkan belgeler, II. Abdülhamid'in bütün ekmek zamlarına karşı çıktığını gösteriyordu. Sultan, belgelerdeki ifade ile yetkililerden halkın ucuza ekmek yemesinin sağlanmasını istiyordu. Bunun yanında bir diğer neden de halkın tepkisinden ve ayaklanmasından çekinmesiydi. Dönemin basınını incelediğimiz zaman gördük ki, kaime fiyatındaki değer kazanma ve kaybetmelere orantılı olarak, Şehremaneti hemen her gün ekmek fiyatlarını yeniden belirlemekteydi. Tabir caizse adeta bir *ekmek borsası* oluşmuştu. Bu örnek, sadece arşiv belgesine istinaden araştırma yapan ve sonuca giden bir araştırmacının ne kadar yanlış bir neticeye varacağını açıkça göstermektedir. Zira, yalnızca arşiv belgeleriyle yetinerek yorum yapmış olsaydık, sonuçta konu hakkında büyük bir yanılgıya düşecektik. ■

Kâğıt Para ve Sosyo-ekonomik Etkileri
/Ali Akyıldız / Eren Yayıncılık /296 s.

Doç. Dr. Ali Akyıldız (yanda). 10 liralık Kaimenin ön yüzü (üstte).

Bir söz simyacısı

Sait Maden

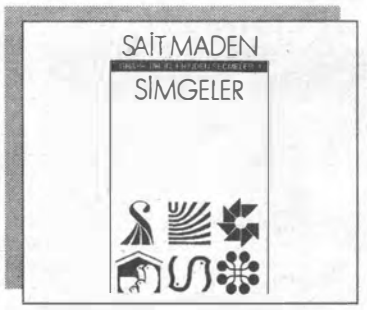

☛ *yoldan elde edilmesine olanak yoktur. Şiirin ses ölçümü içgüdüsel, sezgisel yoklamalarla değil, eksiksiz bir bilinçle, uzun deneyimlerden elde edilmiş bilgi birikimiyle sağlanabilir ancak. Bu yüzden de, herhangi bir şiiri hakkını vere vere çevirmeye kalkacak kişinin "kendilerini söyleyiş ahlakına adamışlar tarikatı"nın üyesi olması gerekir. Baudelaire şöyle diyor: "Yalnız içgüdülerinin kılavuzluk ettiği ozanlara acıyorum."* (3)

Peki, onun kendi şiirine açılan kapılardan geçmek; bunun izlerine, bakmak, sözlerini işitmek olamaz mıydı? Onun bu sözlerini anlamlandırmaya çalışarak *"Çöl"* şiiriyle o gizemli evrene yolculuğa çıkıyordum:

"Tarlanı boz, harmanını sun
yeterse bu aç ağızlara,
ah, silinip gitmekte ara
kurtuluşu! İlerliyor çöl
dinlemeden ova, yayla, göl,
örterek her rengi, biçimi,
basıp bağı, çiğneyip çimi,
yolup gülü... Duymuyor musun?" (s. 12)

Günün orta yerinde; bir bedestenin ucunda, insan seslerinin fısıltıya dönüştüğü bir mahzende sözün beşiğini sallıyoruz Sait Maden'le.

Binbir Gece Masalları'ndan, kör şair Ebul-Ûlâ-Al Maarrî'nin dünyasına; Fuzuli'nin Botiçelli çizgisini ve Mozart müziğini anımsatan ritm inceliğine, Bakî şiirinin "trâşîde" taş işçiliklerini anımsatan yapısına uzanıyoruz.

Elli yıllık şiir birikiminin ilk izleri, ilk etkilerinden söz ediyor. Bu süreçte yazılan şiirlerini tematik olarak ayırmış. Bunların ilki *Açıl, Ey Gizem*'i anılmalar kitabı olarak nitelendiriyor Sait Maden. Kişinin yaşam süresinde ulaştığı aşamaları gösteren, kişiliğini bulma arayışlarını yansıtan şiirlerdir bunlar.

1. Gececiller, 2. *Tan Yolcuları*, 3. *Acıl, Ey ,Gizem!*, 4. *Yanmak ve Bir Parıltıya Dönmek* bölümlerinde yer alan yüz şiir yüz ayrı kapının gizini getiriyor bize...

Maden; *"tasavvuftaki arınma serüvenine benzer bir yolculuktur bu"*, diyor.

Onun bu gizemli evrenine yönelmek için ipuçları arıyorum sözlerine bağlanarak. O, yapıtın her şeyin önünde olduğunu imleyerek; *"Bence, kişiden önce yapıt gelir. Kişi yapıtı gölgelerse yapıt gürültüye gider. Eski Divan şiirinden aldığım terbiyedir bu. Yoksa, bugünün birçok şairi gibi yapsaydım, bugün ülkemizin en önde gelen adlarından biri olurdum."* diyor.

"Hangi yüzünü çevirsem aynasında o yüzün, belli
paramparça bir evren, benim bütün yüzlerim belki." (s. 32)

Yazdıklarına yansıyan dünyanın izlerinde onun bu yanını bulabiliriz. 'Şairin yaşamı şiirleridir' sözünü kanıtlayan bir yan vardır onda.

"Şiir özveri ister. Bir evliya, bir derviş gibi çalışmalısın. Şairin yaşamının sanatın/ ürünün saygınlık kazanması için gereklidir bu." sözleri buna yönelik bir belirlemeydi aslında. O evrenin kuruluşunun kaynağına dönüyoruz, söz yine onda: *"Çok küçük yaşlardan beri kulağım Anadolu'nun bütün sesleriyle doldu. 12 yaşına dek ninniler, ilahiler dinledim. Divan şiirini okumaya başladım. 13 yaşımda "Leyla ile Mecnun'u" ezberledim. 17 yaşına kadar Çorum'daydım. Şiirle ilgili her şeyi el yordamıyla buldum o yıllarda. Annem eline ne geçerse okuyan biriydi. Yerde bir kâğıt parçası görse onu alır, saygıyla kaldırır, yüksekte bir yere koyardı. Bilgi aktaran her şey kutsaldı onun için... Ben de öyle koşullandım. Kitabın bilgi aktaran bir nesne olarak saygın bir görünüş kazanması meslek yaşamımın en büyük amacı oldu. Ancak saygın, özenli biçimden, saygın özlere ulaşılabilir. Biçim ahlaktır."*

Simgeler"ini anımsıyorum. Bir hat sanatçısı özeniyle resim birikimini buluşturduğu alana uzanıyorum. Her biri belleğimizde yer etmiş, iz bırakmış simgeler. O, bunu şöyle dile getiriyor: *"Simge tasarlamak bir senfoni bestelemek, bir şiir yazmak gibi ciddi, temelden, özgün bir uğraşı. Plastik sanatların bütün türleri içinde en aza indirgenmiş gereçlerle yaratılan tek tür. En yalın sanat türü."*

Yalınlık... Onun bütün evreninin tanımını getiren bir sözcük; yazı'da resim'de, söz'de, çizgi'de buluştuğu noktaların özgünlüğünü anlatır bize.

"Yazı ve söz kutsaldır" ona göre; şiir ise, *"gününüzde bu yitirilenin kaynağını arar."*

Yine şiirin kaynağına, ondaki oluşma serüvenine dönüyoruz:

"13-14 yaşlarında bir oturuşta yüz dize aruzla şiir yazıyordum. Aynı yaşlarda Ahmet Muhip Dıranas'ın bir Baudelaire çevirisini okudum. Kitabın Fransızca aslını bulup çalışmaya başladım. Sonraları, 1950'de Varlık Yayınları'nın açtığı şiir yarışmasında Baudelaire'den çevirdiğim "Moesta Ervanbunda" ile birincilik kazandım. Fransızca öğretmenim Baudelaire'dir. "Şiire adanan bir ömrün bağışlanışlarını, kaynağa yönelişinin amacını, şiir işçiliğini şöyle anlatıyordu: "Dur durak bilmeyen şiir yazma, öğrenme süresinde Türk şiirinde hiç kullanılmayan ölçüler buldum. Çok az kullanılan birtakım ölçüler kullandım. 9 heceli şiire yeni duraklar buldum. Çok zengin sesler elde ettim. Şiirlerimin 8 birçoğu 9 hecelidir, 16 hecenin dışında Türkçe'de şiir biçimi yoktur. Ben, bunu 24'e kadar yükselttim. Değişik duraklardaki biçimleri kullandım. Ve çok zengin sesler elde edilebileceğini gördüm."

Bu adanış ve bağlanışının, diğer bir yanını oluşturan çeviriye dönüyoruz, söz aralığında:

"Hani Evliya Çelebi rüyasında Hz. Muhammed'i görür de "şefâat yâ Resûlallah" diyecek yerde, dili sürçüp, "seyahat yâ Resûlallah"der ya, ben de dil sürçmesi sonucu, "şefâat" yerine "çeviri" demiş olmalıyım. Daha şiiri elime almaya başlarken çeviriye yöneldim. Dünyanın en büyük gezginlerinden biri oldum. Dünyanın bütün dillerini dolaştım. Çeviri yapmadığım ülke, ulus, topluluk, çağ kalmadı."

Peki, bu itkinin kaynağı neydi, diye soruyorum.

"Yalnızca bir merak değildi bu. Kendi şiirimin kaynaklarını arıyordum. Türk şiiri besin olarak yetmiyordu. Dünyanın en aç insanıyım ben. Bir yandan Lorca'yı Fransızca'dan çevirmeye başladım, diğer yandan da İspanyolca öğrendim. Hem yanlışlardan kaçmak, hem de ürünün doğuşunu anlamak için bu çabaya girdim. Aynı şey Mayakovski'de oldu." Hatta, birtakım İranlı şairleri (Örneğin: Hayyam) çevirmek için bir süre de Farsça çalışır.

Her gün sekiz saat çizgi çizmek, geceleri ise evliya gibi çalışmak onun vazgeçilmez yaşama biçimidir. Resimle, şiirle iç içe bir yaşamdır onunkisi.

"Her yazacağın yazı senden birkaç dize götürür." Sözleri onun salt şiire bağlanışının ifadesidir. Nasıl yazdığını, bir şiirin nasıl oluştuğunu merak ediyorum:

"Hemen oturup yazmam, not alırım. Atmosferi yakalar, oturur yazarım. Bir şiir bende uzunca bir süre yaşar," sözleriyle yanıtlıyor beni.

Bir sözcük aramak... Yunus'un tekkeye 40 yıl doğru odun taşımasını, çalışma disiplini için örnek olarak veriyor... Şiirin işçiliğinin önemini vurgularken de; Mimar Sinan'ın geçirdiği dönemlerden söz ediyor. Sözümüz şiirle mimari arasındaki ilişkide odaklanıyor. Baki'nin gazellerinin Süleymaniye'deki mimariye benzediğini söyleyerek, şunları ekliyor: *"Sanat eserinde, bir bütünü oluşturan parçaların ağırlıkları yoğunlukları denk ya da yükseltileri aynı değerdeyse o yapı çöker. Bir yapı, ağırlıkları, oylumları, görünümleri iç ve dış boşlukları birbirine benzemeyen parçaların çok bilinçli, çok iyi dengelenmesiyle, tartımıyla oluşur."*

Sözü izlekler şairi yanına getiriyo- ☛

rum, bu çeşni üzerinde duruyoruz, ilk sözü şu oluyor;

"Benim yaşamım son derece değişik beğenilerin oluşturduğu bir yaşamdır. Bir sokaktan iki kez geçmem, aynı elbiseyi iki gün giymem. Çeşitlilik benim için çok önemlidir."

Buradan, şiirin yaşamsal kaynaklarına uzanıyoruz:

*"Çocukluğumda bile hep tek başıma yaşadım. Şiir yazdım, resim çizdim. Bu benim çocukluğumdan getirdiğim bir şey. Şiirimle bağlantılı. Tek başına hiç kimseye katılmayan, yalnız yürümeyi tek amaç edinen bir yanım var."*diyor. Şiirine de yansıyan bu yanı onu şiirimizdeki bütün çizgilerin dışında tutar. Yabancı dil bilmek, şiirle buluşturmak bir özgünlük onun için. Hiçbir şeye benzememek bu yolculuğunun tek sırdaşı.

İnsanın aradığı gerçek kaynağın izlerini taşır bu imgeler. Hayatımızı kuşatan sözlerin anlamını buluyoruz onun dizelerinde. Bir soluk alma an'ında göz atıyorum "Gizyazı"ya:

"Yerim yok aranızda. İçimdeki yaşam boşluğu
kapanmıyor düşle, eylemle.
Açık bir ağız,
aç bir ağız gibi çıplak yüreğimdeyken onulmazlık,
onulmazlık o dipsiz doymazlığıyla
gideceğim ben artık, ben ki silinmiş
harfleriyim kimsenin okuyamadığı bir sözün

Verin bana yüzümü! Gideceğim ben
eserken ilk rüzgâr. Yaprak düşerken."
(s. 40)

Evrenin parçalanmışlığını buluyoruz onun dünyasında. "Kimsenin anlayamadığı bir söz"ün ardında oluşunun sırlarını getiriyor her bir dize. Buradan yola çıkarak, şunu öğrenmek istiyorum: Şiirle resim aynı koyakta birbirine yarar mı getirir, zarar mı?

"Yalnız şair olsaydım eksiklerim olurdu. Bende şiirle resim birbirini törpüleyerek gelişti; bir alandan ötekine sürekli bilgi, görgü, deneyim aktardım. Bu yüzden şiirim genelde imge ağırlığına dayalı bir nitelik kazandı. Söylediğim her şeyin yalnız zihinsel değil, görsel olarak da algılanmasına çalıştım. Benim için sözün etki gücünü artıran bir yöntemdi bu."

Kendini kolayca göstermeyen, hemence ele vermeyen bir şiir evreni onunkisi. "Düşçü" ile o sırlı dünyanın im'levini yakalıyorsunuz.

"Yeryüzünün bütün ülkelerini kapsamıyor benim haritam.
Ne büyük suları var, ne büyük denizleri, ne büyük dağları,
insanları, kentleri, ormanlı, çiçekleri, kuşları ne de...
Göz alabildiğine bir hiçlik, ıssız bir çöl benim haritam.
Üstünde dikili tek ağacım yok. Yele verdim her şeyi. Artık
cihangir değilim. Eskidendi o. Ne tacım var ne tahtım.
Yalnız senin yeraltı kentinin kralıyım şimdi. Eh, yeter bu bana." (s. 112)

III./ Söz Simyacısı

Dağlarca'nın deyimiyle, "ekmeği tutmadan önce şiiri" tutan biri Sait Maden: bir söz simyacısı. düş gücümüzün en uç noktalarına götürür bizi. Ateşten bir yürekle yazar dizelerini:

"Kıramazsın elinle
acıyı. Bir taşla kır.
Yar kabuğu. Gör nice
kara tohumlar fışkırır.

Yitirme bir tekini,
yüreğine serp. O an
boy verecek içinde
gör ne derin bir orman."
(Kavza, s. 100)

Günün sessiz koynundayız. Yüzümü bedestene dönmeden önce, dizelerini okuyorum fısıltıyla:

"Soluğum yel esintisi, yüzüm kuş yüzü.
Konuşmam yok. Sözcüklerim
kın kanatlı, incecik düşler
dipsiz boşluğunda bilinmezliğin;
gider gelirler hep, döner dururlar
tanımadan birbirlerini." (Nar, s. 96)

"Etkilenmeyeyim diye bütün şairleri okudum" sözlerinin anlamını düşünerek, yeni bir buluşmaya doğru yöneliyorum *"Açıl, Ey Gizem!"*le...

"Yüzünü alıyorum elime: yaşam budur,
bir gülün akşamı da budur: seninle
doğmak yeryüzüne her sabah
ve silinmek seninle..." (s. 122)

"Bir Gülüşün Kıyılarında" dolaşıyoruz an an o ışıltılı dizelerle.

IV./ Birikimin Aynası

Sait Maden'in şiire, çeviriye, resme adanmış ömrünün yazın ve kültür yaşamımızdaki yeri yadsınamaz. Yılları bulan emeğinin bir dizi kitapla okura yeniden sunulması, onun bu çabasının eşsiz örneklerini oluşturuyor.

Çekirdek Yayınları onun "Bütün Şiirleri"nin yanı sıra "Şiir Anıtları" dizisinin ilk beş kitabını da yine onun çevirilerine ayırmış.

İlk kitapta Baudelaire'nin *"Kötülük Çiçekleri"*nin (413 s.) Türkçesi Fransızca asıllarıyla bir arada verilmiş. *"Eşikte"* adlı sunuş yazısının yanı sıra, Baudelaire'in *"Şiir Üzerine"* düşünceleri ve kitabın sonunda da Baudelaire'le ilgili oldukça kapsamlı *"Ekler"* bölümü hazırlamış Sait Maden. Bu bölümde yer alan yazıları şu başlıklarda toplamış: *"Baudelaire'in Yaşamı", "Kişi", "Yankılar", "Baudelaire'ın yaşadığı yıllarda yazın ve sanat olayları", "Baudelaire'in Yapıtları", "Türkçe'de Baudelaire", "Kaynakça", "Fransızca Şiir Başlıkları Dizini", "Türkçe Şiir Başlıkları Dizini".*

İkinci kitap Federico Garcia Lorca'nın "Bütün Şiirleri"nin ilk kitabı *"Şiirler Kitabı"*nı oluşturuyor. Lorca, "gençlik ateşiyle" yazdığı bu ilk şiirlerini *"yeni yetmelik ve gençlik günlerimin, şimdiyi hâlâ çok yakındaki çocukluğuma bağlayan o günlerin sahici görüntüsü"* olarak nitelendirir. Maden'in çevirisinden Lorca'nın "Bütün Şiirleri" dizisinin diğer kitapları ise şunlardan oluşacak: *2. Cante Jondo Şiiri/ İlk Şarkılar, 3. Şarkılar/ Çingene Romanserosu, 4. Ozan New York'ta, 5. Ignacio Sanchez Mejias'a Ağıt/ Altı Galicia Şiiri/ Tamarit Divanı/ Dağınık Şiirler/ Halk Şarkıları.*

Üçüncü kitap Pablo Neruda'nın gençlik ürünü *20 Aşk Şiiri ve Umutsuz Bir Şarkı*'ya yazdığı "önsöz"de Sait Maden, Neruda'nın adını ilk kez duyurduğu bu yapıtının anlamı ve yaygınlığını şöyle değerlendiriyor:

"Çok açık. Neruda, daha yirmisindeki o çıra ozan, bu küçük kitapta kendi yürek çırpıntılarını açıklamaya çalışırken, farkına varmadan, her çağdaki, her toplumdaki ilkgençlik çırpıntılarını da anlatmıştı. Ve kendi büyük şarkısının temellerini atıyordu bu ilk şarkılarla."

Dördüncü kitap Louis Aragon'un *Elsa'ya Şiirler*'inden oluşuyor. Sait Maden, *"Aragon İçin"* sunuş yazısında onun şiirine yolculuğumuz için ipuçları verir: *"Bu şiirlerin çok büyük bir bölümünün içeriği Elsa sevgisidir. Çağdaş yaşamın karmaşık etkileriyle benliği parçalanmış bireyin kurtuluşunun, kendi varlık bilincine ulaşabilmesinin, giderek kendinden dışarıya açılıp somut dünyayı, insanı, insanlık serüvenini bütün çağlara, geçmişe ve geleceğe dönük boyutlarıyla kavrayabilmesinin ancak sevilen kişiyle bütünleşme karşılığında gerçekleşebileceğini savunur bu yapıtlarında Aragon. Kadın insanın geleceğidir çünkü."*

Octavio Paz'ın *Güneş Taşı* "Şiir Anıtları"nın beşinci kitabı. Kitabın ilk çevirisini 1963'te yayımlamıştı, Maden.

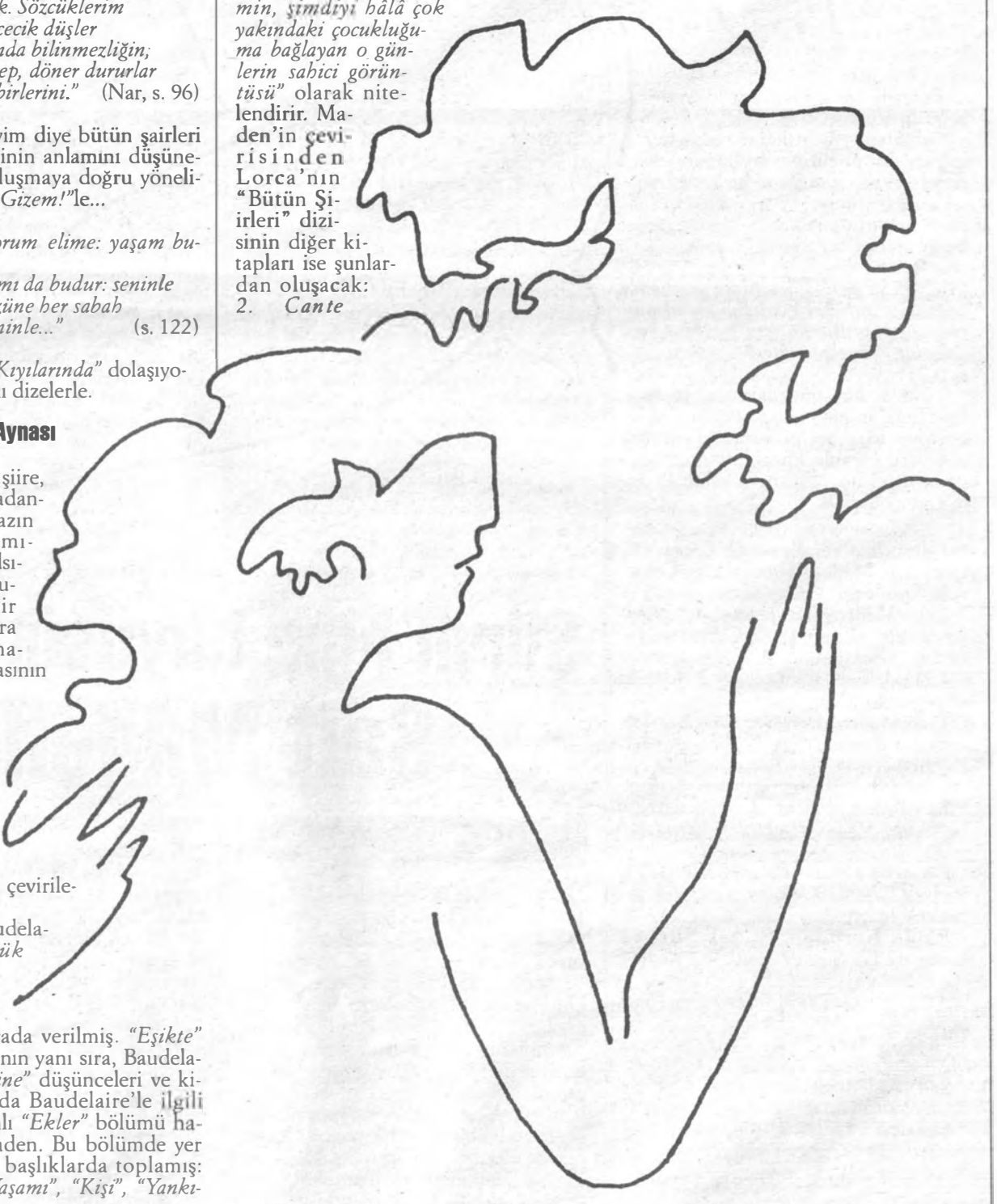

SAİT MADEN'İN DİĞER YAPITLARI

H.N. Bialik: *Yıldızlar Yanar Söner* (Yenilik Yayınevi, 1959)
Gerçeküstücülük- Antoloji *(Selahattin Hilav ve Ergin Ertem'le birlikte)* De Yayınevi, 1962
Octavio Paz: *Güneş Taşı ve Başka Şiirler* (Oluş Yayınevi, 1963)
Blaise Cendrars: *Seçmeler* (De Yayınevi, 1964)
Federico Garcia Lorca: *Çingene Türküleri* (Gün Yayınları,1969)
Vladimir Mayakovski: *Pantalonlu Bulut- İnsan* (Soyut Dergisi Mayakovski özel Sayısı, 1969)
Pablo Neruda: *Kara Ada Defteri* (Altın Kitaplar Yayınevi, 1971; "Kara Ada Şiirleri" adıyla B.F.S. Yayınları,1985; aynı adla Cem Yayınevi, 1989)
Federico Garcia Lorca: *Bütün Şiirleri* (Cem Yayınevi, 1974; Yazko, 1983; Varlık Yayınları, 1985; Cem Yayınevi, 1989)
Eugenio Montale: *Seçme Şiirler* (Cem Yayınevi, 1976)
Paul Eluard: *Şiirler* (Yeni Arkara Yayınevi, 1976; genişletilmiş yeni baskı; Cem Yayınevi, 1993)
Blaise Cendrars: *Küçük Zenci Masalları* (Derinlik Yayınları, 1977;Cem Yayınevi,1991-1993)
Saint-John Perse: *Şiirler* (Tan Yayınları, 1981)
Sait Maden: *Türk Grafik Sanatı Tarihi* (Çevre Dergisi, 1979-1981)
Sait Maden: *Şiir Tapınağı*- İnsanoğlunun Beş Bin Yıllık Şiir Serüveni (Adam Yayınları, 1985)

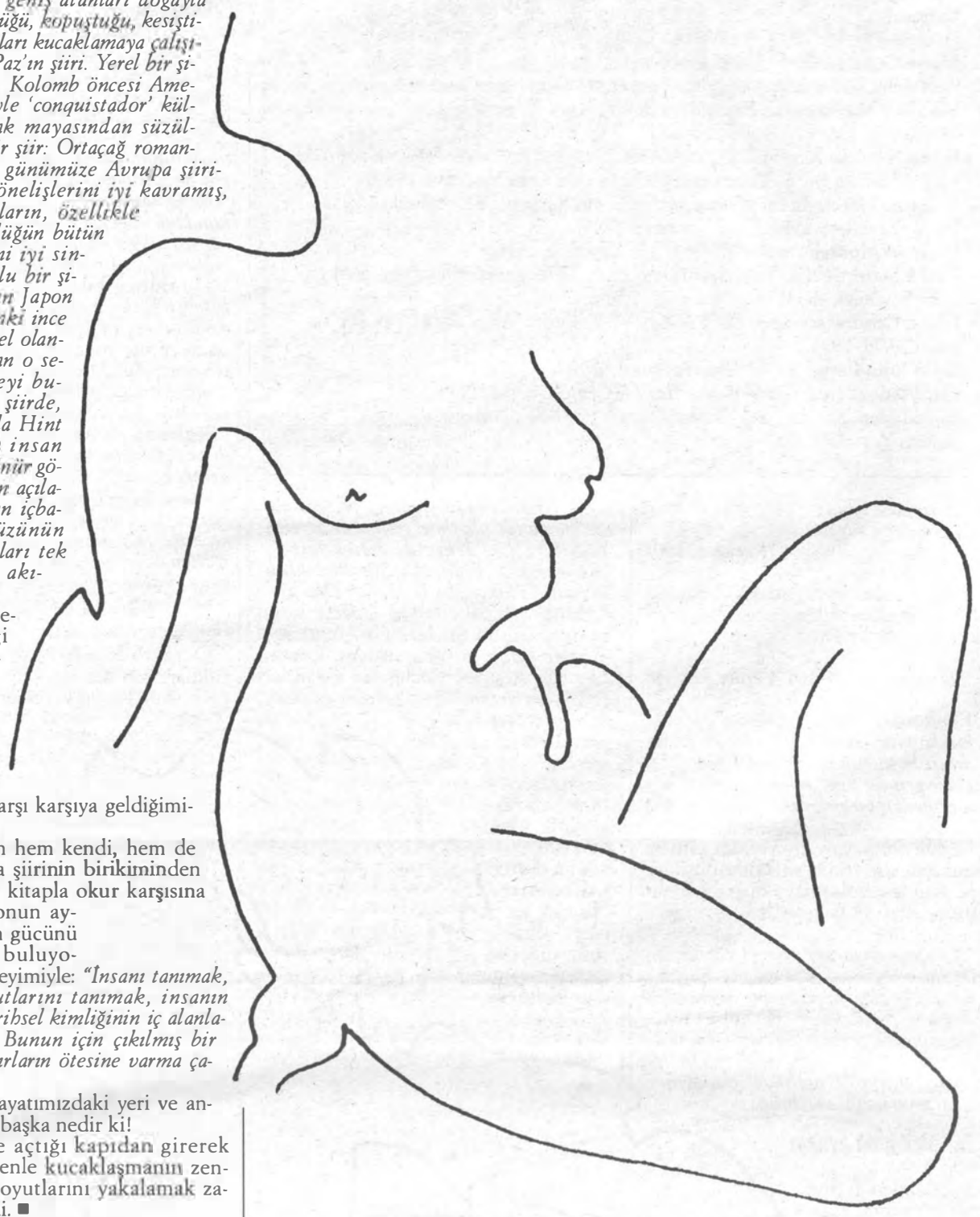

Şiirin ağır büyüsündeki Sait Maden

METİN CENGİZ

Çeviriler, bize içinde yaşadığımız coğrafi kültürlerden farklı kültürleri, yabancı dilsel toplumları sunar, onları tanımamızı kolaylaştırır. Ve bu kültürel iletişim toplumların kültürel yakınlaşmalarını, gelişmelerini, hatta toplumların kendi kültürel durumlarını tanımalarını sağlar. Cumhuriyet ile birlikte ülkemizde yoğunlaşan, dahası başlayan çeviri etkinlikleri, denebilir ki aynı zamanda gelişmemizi, çağdaşlaşmamızı, yararlanabildiğimiz ölçüde eleştirel aklımızın ortaya çıkmasını ve kendimizi tanımamızı sağlayan önemli etkinlikler içerisinde yer alır. Belki de en önemlisidir de...

Ülkemizde çeviri etkinliğinin en gelişmiş olduğu alanlardan biri de edebiyattır, bilindiği gibi. Edebiyat, diğer alanlardan farklı olarak, dilsel etkinliğin en çok bireyselleştiği, anlatımın bireysel bir özellik kazandığı alandır. Dilin olanaklarının bireysel bir biçemde, kuraldışı uygulamalarla örülü olduğu... Çeviri süreci, bütün bunlardan etkilenir, çevirmenin kültür birikimi, dillere hakimiyeti çeviriyi belirler. Dahası, çeviri aracılığıyla metin alıcılarını da, Özellikle kültürel kişiliği bir değişim-dönüşüm sürecinde olan bizim ülkemizde.

İşte kendi kimliğimizden, kültürümüzden kalkarak aralarında yeralmak istediğimiz, bizden en önemli farkı aklın kullanımıyla (eleştirel akıl olarak) belirginleşen çağdaş diye tanımladığımız kültürleri tanımamıza, özümsememizde büyük payı olan çevirinin edebiyat alanındaki önemli isimlerinden biri de Sait Maden'dir. Ressam, grafiker ve şair kimliğiyle, bu kimliklerin duyarlılığı ile edebiyat çevirimizde kilometre taşlarından biri. Aşağıya alacağım çeviri kitapları isim listesi, Maden'in ömrünün sanat ve edebiyata adanmış olduğunun da tanığıdır aynı zamanda.

Yıldızlar Yanar Sönre (H.N. Bialik), Gerçeküstücülük-Antoloji (Selahattin Hilav ve Ergin Ertem ile), Güneş Taşı ve Başka Şiirler (Güneş Taşı adıyla yeniden yayınlandı, Octavio Paz), Seçmeler (Blaise Cendrars), İlk Şiirler, Bütün Şiirleri I (yeniden yayınlandı, Federico Garcia Lorca), Pantolonlu Bulut (Vladimir Mayakovski), Kara Ada Defteri (Pablo Neruda), Yirmi Aşk Şirii ve Umutsuz Bir Şarkı (Pablo Neruda, yeniden yayınlandı), Elsa'ya Şiirler (Aragon, yeniden yayınlandı), Seçme Şiirler (Eugenio Montale), Şiirler (Paul Eluard), Küçük Zenci Masalları (Blaise Cendrars), Şiirler (Saint John Perse), Kötülük Çiçekleri (Baudlaire, yeniden yayımlandı).

Sait Maden'in bu çevirilerin dışında **Şiir Tapınağı-İnsanoğlunun Beş Bin Yıllık Şiir Serüveni, Türk Grafik Sanatı Tarihi, Simgeler** (Grafik Ürünlerinden Seçmeler) adlı özgün yapıtları da var. Ve dört ciltte toplamayı kararlaştırdığı **Bütün Şiirleri.** Bu toplamın ilki **Açıl, Ey Gizem** adıyla çıktı. Yukarıdaki listede yeniden yayımlandı ibaresi taşıyanlar, Maden'in kendi kurduğu yayınevince yen basımları yapılmış olanlar. Ve Sait Maden, resim ve grafikteki birikimini, ülkemizde bazı kitabevleri tarafından içeriye şiir kitaplarının sokulmadığı bir dönemde, şiire verilmesi gereken önemi, yayımladığı özenli kitapların hazırlanmasında da göstererek, belki de bir ilke imza atıyor. (Bu doğrultuda Yapı Kredi Yayınları'nn gösterdiği özeni de burada anımsatmak isterim.)

Daha ortaokul çağlarında, şiirin o ağır büyüsüyle, çevirinin haz vererek sarhoş eden ve insanda keşif duygusunu tatmin eden dünyasına aynı anda adım atmış, Sait Maden. Hem de Baudelaire ile. Yolculuğunun ilk adımında Baudelaire ile bir de yabancı bir dili sökmeye çalışmış: Fransızca'yı. Ve böylece Baudelaire'i olanca tadı ile kazandırmış dilimize. Fransızcaları ile birlikte karşılıklı yayınladığı nefis Baudelaire kitabında 1932 yılından bu yana taşıdığı sevgiyi de sunuyor. Yani doğumundan beri; niye böyle söylüyorum, açıklarsam, doğarken Baudelaire'in Maden'in yadına düştüğüne inanıyorum da ondan. Nitekim, ilk ödülü de Baudelaire ile Varlık Yayınları çeviri şiir yarışmasından.Uzun şiir geçmişiyle, şiirimizde kendine özgü bir tad bırakan Sait Maden'in belleğimizdeki asıl yerini oluşturan giz, temiz Türkçesiyle hep arka planda gezinmesine karşın şiir serüvenini çileci bir derviş gibi sürdürmesi.

Mistik bir inanç gibi. Yalnız şiiriyle yetinmiyor, çeviri tarihimize kendi adıyla kalacak olan bir çeviri örneği de bırakıyor: **Kötülük Çiçekleri,** Baudelaire. Türkçe'nin olanaklarının ustaca kullanıldığı bu yapıt ve diğer çeviri şiir kitapları, dile, kültüre, sanata, edebiyata ve özellikle de şiire sunulan gösterişsiz ve bağırmaksız birer armağan.Adlarını burada vermeyi gereksiz gördüğüm diğer çeviri ustalarıyla birlikte çeviri ustalarıyla birlikte çeviri alanımızın köşe taşlarında adları yazılanlardan Sait Maden'in alınteri billur gibi duruyor çevirilerde, Türkçe'nin genişletilen olanaklarında ve kıvrak kullanımında. ■

☛ Gözden geçirilen bu yeni basım İspanyolca asıllarıyla verilmiş. Sait Maden, *"Öndeyiş"*te Paz'ın şiiriyle ilgili saptama yaparken, şunları söylüyor: *"Geniş alanları, çok geniş alanları doğayla tarihin örtüştüğü, kopuştuğu, kesiştiği bütün alanları kucaklamaya çalışıyor Octavio Paz'ın şiiri. Yerel bir şiir: Meksikalı. Kolomb öncesi Amerika kültürüyle 'conquistador' kültürünün ortak mayasından süzülmüş. Batıl bir şiir: Ortaçağ romancerolarından günümüze Avrupa şiirinin bütün yönelişlerini iyi kavramış, çağdaş akımların, özellikle gerçeküstücülüğün bütün deneyimlerini iyi sindirmiş. Doğulu bir şiir: Bir yandan Japon 'haiku'larındaki ince perdeyi, nesnel olanla içseli ayıran o sezilmez perdeyi bulursunuz bu şiirde, bir yandan da Hint bilgelerinin insan varlığını görünür görünmez bütün açılarıyla kavrayan içbakışını. Yeryüzünün bütün ırmakları tek bir yataktan akıyor gibidir."*

Onun, şiirlerini çevirdiği şairlerin poetikası üzerine bu sağlam yargıları çevirileriyle buluşunca, eşsiz bir şiir birikimiyle karşı karşıya geldiğimizi görüyoruz.

Sait Maden hem kendi, hem de çağdaş dünya şiirinin birikiminden örnekleri altı kitapla okur karşısına çıkarırken; onun aynasında şiirin gücünü ve anlamını buluyoruz. Kendi deyimiyle: *"İnsanı tanımak, **insanın** boyutlarını tanımak, insanın **doğasal** ve tarihsel kimliğinin iç alanlarını görmek. Bunun için çıkılmış bir yolculuk. Sınırların ötesine varma çabası."*

Şiirin de hayatımızdaki yeri ve anlamı bundan başka nedir ki!

Onun bize açtığı kapıdan girerek sunduğu evrenle kucaklaşmanın zenginleştirici boyutlarını yakalamak zamanıdır şimdi. ■

1 Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, Çev.: Sait Maden, Şubat 1996, Çekirdek Yayınlar, 413 s.

2Sait Maden, *Bütün Şiirleri:1/ Açıl, Ey Gizem!*, Ekim 1996, Çekirdek Yayınlar, 167 s.

3 Baudelaire, agy., s. 8, S. Maden'in sunuş yazısından.

4Sait Maden, *Simgeler: Grafik Ürünlerinden Seçmeler: 1*, 1990, Çekirdek Yayınlar.

Kötülük Çiçekleri / *Baudelaire / Çev.: Sait Maden /Çekirdek Yayınlar / 413 s.*

F. Garcia Lorca - Bütün Şiirler:1, İlk Şiirler / *Çev.: Sait Maden /Çekirdek Yayınlar / 132 s.*

Pablo Neruda - 20 Aşk Şiiri ve Umutsuz Bir Şarkı / *Çev.: Sait Maden /Çekirdek Yayınlar / 125 s.*

Aragon - Elsa'ya Şiirler / *Çev.: Sait Maden /Çekirdek Yayınlar / 117 s.*

Octavio Paz - Güneş Taşı/ *Çev.: Sait Maden /Çekirdek Yayınlar / 84 s.*

Sait Maden- Bütün Şiirler:, Açıl, Ey Gizem! / *Çekirdek Yayınlar / 165 s.*

Simgeler - Grafik Ürünlerinden Seçmeler / *Sait Maden / Çekirdek Yayınlar*

Desenler, 20 Aşk Şiiri ve Umutsuz Bir Şarkı için çizilmiştir.

Yılmaz Odabaşı'nın düzyazıları

Bir sanatçının direnme ruhu

ÖNER YAĞCI

Yılmaz Odabaşı, 1985'te yayımlanan Siste Kalabalıklar adlı şiir kitabından sonra altı şiir kitabı daha çıkardı: *Yurtsuz Şiirler, Talan İklimi, Aynı Göğün Ezgisi, Feride, Her Ömür Kendi Gençliğinden Vurulur, Cehennem Bileti.*

Odabaşı'nın bunlardan başka seçilmiş şiirlerinden oluşan *Günlerin Çarmıhında* adlı bir kitabı ve yine seçilmiş şiirlerinden oluşan *Nice Küllerden* adlı şiir kaseti var.

Öykülerini *Kül Aşklar* ve *Çocuklar ve Adresler* adlı iki kitabında toplayan şair Yılmaz Odabaşı, Şeyh Said İsyanı adlı araştırması dışında anlatı ve deneme türü kitaplarıyla da özgün bir yazar kimliğini kazandı.

Gazetelerde ve dergilerde yazdığı sürükleyici, kuşatıcı, sarsıcı yazılarıyla kendisini yazar olarak da var eden Odabaşı, bu yazılarında şiirdeki başarısının hiç de altında kalmayan bir dil ve düşünce ustalığı gösterdi.

Yazarın kitaplaştırarak gazete ve dergi sayfalarında unutulup kaybolmasını önlediği bu yazılarında bilincin ve duyarlığın, tavır alışın ve direnmenin, sevginin ve öfkenin, umudun ve başkaldırının egemen bir söylem olduğunu görüyoruz.

Bu yazıda, sistemin soysuzlaştırmasına ve işlevsizleştirmesine karşın, bir sanatçının direnme ruhuyla dolu olduğunu kanıtlayan yazılarını bir araya getiren kitaplarından söz etmek istiyorum.

Eylül Defterleri

İlk basımı 1991'de yapılan, genişletilmiş ikinci basımı 1996'da çıkan **Eylül Defterleri,** yazarın 1975-1985 yılları arasındaki anılarından oluşan bir anlatı kitabı.

Bir roman sürükleyiciliğiyle bir solukta okunan bu yapıtında kendisiyle, yaşamının on yılını alan bir tarihsel dönemiyle ve yaşamla hesaplaşıyor Odabaşı.

Yaşamını sorgularken yaşamı sorgulayıp dürtüyor, silkeliyor okurunu.

13 yaşındayken ilk gözaltına alınışından, Ecevit'in Karaoğlan olduğu günlerden başlayan bu yaşam, lise yılları, şiir sevdası, yeni gözaltılarla 12 Eylül'e geliyor. 12 Eylül dönemi Odabaşı için hapislik, işkence, açlık grevi yıllarıdır. Sonrası ise sanatçı ve gazeteci kimliğiyle yaşama yeniden katılmasıdır sanki. "Yaşadıklarımızın, tanıklıklarımızın içinde özeleştirisi gerekenler belki çok, ama pişmanlık yok!.. Eleştirilerle yol alınır, gidilir ama pişmanlık dönüştürür. Yaşadıklarımıza sahip çıkıyoruz. Onları eğrisiyle doğrusuyla yaşadık biz!" diyor Odabaşı kitabının sonunda. Bu dedikleri bile kitabının içeriği hakkında bilgi veriyor okuyucuya.

"Külün derininde de, yangının alazında da biz vardık." diyerek "yangın ve kül" diye tanımladığı bir dönemi anlattığı bu kitabında "yitik kuşak" olarak tanımlanan kuşağının yaşadığı toplumsal-siyasal süreci, tanıklığıyla aktarıyor. Genç kuşağa, "doğruları için tereddütsüz her an ölmeye hazır olan" kendi kuşağını anlatma kaygısıyla dolu olduğu her satırından belli oluyor.

Kendi deyişiyle, "direnmenin, inanmanın, cesaretin, dostuluğun, coşkunun, özverinin ve nefretin de çok görkemli yaşanabildiği 70'li yıllarda bir fırtına vardı ve biz fırtınalardan kaçmayanlardandık." diyerek tanımladığı kuşağını canlı bir tanık olarak bir kez daha yaşatıyor.

Sanığı ve tanığı olduğu bir dönemin yargıcı gibi üstüne gittiği bu kitabıyla Odabaşı, anılarından bir tablo yaratıyor. Bu tabloda ülkemiz insanlarının, özellikle gençliğinin yiğit ve duyarlı bir kesiminin nasıl tarihleştiğini görüyoruz.

Kitabı bitirince yazarın amacına ulaştığını, yeni kuşaklara, "Yeni Dünya Düzeni"nin değerleriyle yetiştirilen kuşaklara '80 öncesi genç kuşağının yaşadıklarının başarıyla aktarılmış olduğunu düşündüm.

> Gazetelerde ve dergilerde yazdığı sürükleyici, kuşatıcı, sarsıcı yazılarıyla kendisini yazar olarak da var eden Yılmaz Odabaşı, düzyazılarında şiirdeki başarısının hiç de altında kalmayan bir dil ve düşünce ustalığı gösteriyor.

Hüzün mü? Gözüm Başım Üstüne, yazarın *Özgür Gündem* ve *Aydınlık* gazeteleriyle *Sokak* ve *Gerçek* dergilerinde yazdığı denemelerini, söyleşilerini toplayan kitabının adı.

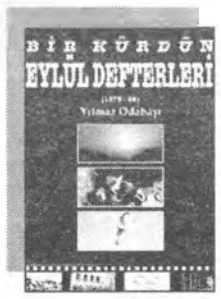

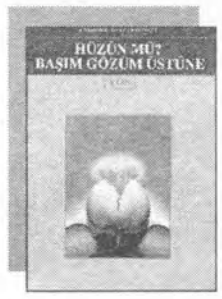

Bu kitabında da yine yaşamı sorguluyor, yaşamın çirkinliklerini aktarıyor, bu çirkinliklere karşı duyarlı insan tavrını belirliyor ve güzellikler arıyor Odabaşı.

Diyarbakır'ı, orada tanıdığı kimi kişileri, örneğin Dağkapı'daki tezgâhında gazete, dergi satan Doşo'yu; Mardinli Kör Şeyhmus'u anlatıyor. 78 Kuşağından, Diyarbakır kentinden söz ediyor. Kimileriyle söyleşi yapıyor; örneğin Yılmaz Güney'in amcasının oğlu Hacı Pütün'le, Hilvanlı Seydo'yla, Halepçe Katliamı'ndan kurtulan Peşmerge liderleriyle. Kürt düğünlerini, Mem û Zin türbesini, Çingeneleri, Cizre'yi, Karacadağ'ın kızlarını anlatıyor şair ve insan yüreğiyle. "Bak Cizre ellerimize/ Hayat düşlerimize yeter..." diye bitiriyor.

Yazıların bitişlerindeki çarpıcılık Odabaşı'nın hüznünü ve öfkesini nasıl aktardığını kolaylıkla gösteriyor. İşte birkaç örnek: "Ve bir gün bütün yıldızlar kendi göklerinde yerlerini aldıklarında o görkemli, ışıltılı güzelliği düşünebiliyor musunuz?"... "Karacadağ'ın bütün yükünü dehşet verici bir dirençle sırtlamış o uzak kadınları tanıdığınızda, acıma değil, daha çok saygı duyuyorsunuz." ... "Ve taşrada sabahlar, topal, kör bir dilencinin gün boyu dilenmeye gidişi gibi ezik ve isteksiz doğar." ... "Şimdi herkes kendince, kendi çölünde bir bedevi ya da herkes günlerin çarmıhında İsa'lar gibi."

Güneydoğu'da Gazeteci Olmak

Odabaşı, Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin Yılın Gazetecileri Yarışması'nda 1993 Araştırma-İnceleme Ödülü alan **Güneydoğu'da Gazeteci Olmak** adlı yapıtında, 1982 Ocak ayında ilk adımını attığı günden başlayarak Diyarbakır'da geçen gazetecilik serüveninden bazı kesitler sunuyor.

Yazar bu kitabında, 1980'li yıllarda "Olağanüstü Hal" bölgesindeki gazeteciliğinde yaşadıklarından Güneydoğu Gazeteciler Cemiyeti'ndeki gazetecilik, promosyon gazeteciliğinin Güneydoğu'daki açmazından bölge gazeteciliğine PKK müdahalesine izlenimlerini aktardıktan sonra kitle iletişimiyle ilgili düşüncelerini ek olarak sunuyor. Güneydoğu'da doğan yeni bir gazetecilik ahlakını sorguluyor. Korku, şiddet ve güç odaklarının, kontrgerillanın ve Hizbullah'ın emrinde gelişen yeni gazeteciliği anlatıyor. Bölgedeki tanıklıklarından damıttığı ve kendi deyişiyle "bir vicdan borcunu ödemeye çalıştığı" bu kitabında Odabaşı, Güneydoğu'daki gazeteciliğe ayna tutuyor. Bu aynanın ülkemiz siyasal-toplumsal tarihini öğrenmek isteyenlere önemli, ilginç, ayrıntılı görünümler sunduğuna inanıyorum.

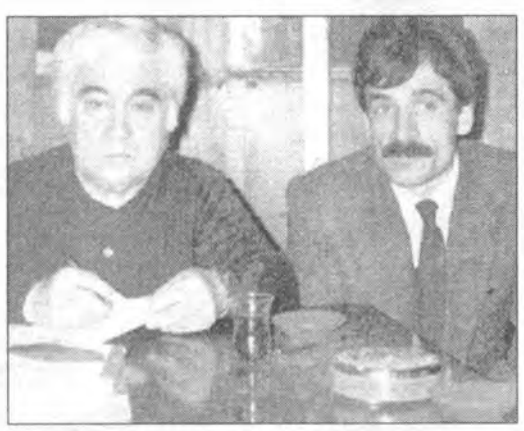
Yılmaz Odabaşı, Aziz Nesin'le birlikte.

Yılmaz Odabaşı'nın *Gündem, Aydınlık* ve *Siyah Beyaz* gazeteleriyle *2000'e Doğru* ve *Ekspress* dergilerindeki yazılarını topladığı kitabının adı **Sevginin Herkesten Şikâyeti Var.**

Yine şiir gibi bir dille insanı sıcaklayan, yine çocuksu denilebilecek içtenlikli duyarlıklarla dolu olan bu kitaptaki yazılarda da, kişilerden, kimliklerden, yok edilen güzelliklerden, vurulanlardan haberler veriliyor.

"Hayat düşlerimizin gerisindeki kırıntılardır" diyen bir sesin yaşam parçacıklarından verdiği haberler gönlümüze ve yüreğimize giriyor. Sevgi çığlıkları atıyor bu ses; bazen ürküyor fısıltıya dönüşüyor.

"İnsanlığın gönlündeki Leyla'lar ölüyor mu?" diye soruyor bazen; bazen de, "Çekilmez miydi hayat rüyalar olmasaydı?" diyor. Teknolojinin yalnızlık getirdiğini söylüyor. "Bu utanç daha ne kadar büyütülecek?" diye soruyor.

Kimi portreler çiziyor, kimi güzel insanları tanıştırıyor okuyucusuyla; İsmail Beşikçi'den, Sedat Yurttaş'tan, Karanfil Ümit'ten, Hafız Akdemir'den, Erdinç'ten, Vivaldi Zülfo'dan, Abdülselam'dan selamlar getiriyor, onlara selamlar gönderiyor.

Bütün Kanamalar Umuttan

Bütün Kanamalar Umuttan adlı kitabında ise "günlükler"i var Odabaşı'nın ya da şöyle söylemek daha doğru olacak. "Cezaevi Günlüğü". Belki de 120 günün anısı. Deneme, öykü, şiir tadında içdökümü bunlar; yakınmaları, umut ve direnç tazelemeleri, sevgileri ve nefretleriyle bir şair yüreğinin kendisini açması.

Kitabına Özdemir Asaf'ın, "İnanmadıklarını yazan yazardan aşağı kimse yoktur./ Vardır... İnandıklarını yazmayan..." dizeleriyle giriyor Yılmaz Odabaşı. 7 Aralık 1994'te Kumrular Sokağı'nın karşısındaki evinden sivillerce alınıp küfürlerle minibüse sürüklenmesinden başlıyor. Sorgulanmaya mı götürülmektedir, yoksa faili meçhul bir öldürülme mi, bilmemektedir. Emniyetin nezaretine atılınca kurtulur kuşkularından ve korkularından. Bir kitabındaki bölücülük propagandasından yargılandığı İstanbul DGM'nin verdiği hapis cezası onaylanmıştır. Ertesi gün Ankara Merkez Cezaevi'ndedir; İsmail Beşikçi'nin de bulunduğu 5. koğuşta.

Kitabın bundan sonrası yazarın cezaevi günlerinin anılarından oluşuyor. DEP'lilerin ceza aldığı gün, gelen mektuplar, tartışmalar, açlık grevi ve 28 aralıkta Haymana Cezaevi'ne nakil. Odabaşı'nın 7 Nisan 1995'teki tahliyesine kadar geçirdiği günlerde yaşadıklarını, gördüklerini, izlediklerini okuyoruz kitapta.

Koğuş arkadaşlarından cezaevi arkadaşlarına, siyasal tartışmalardan gelen ziyaretçilere, yazdıklarından gelen mektuplara kadar içtenlikli bir "gün paylaşımı" buluyoruz. Cezaevlerinin bir okul olması gerektiğine inananlar için önemli uyarıları olan yazılar bunlar. Kimi insanların yaptıklarını öğrenince düşkırıklığına uğrarken kimi isimleri bilinmeyen nice insanların gerçek kahramanlar olduklarını görüyoruz.

Kısacası, Odabaşı'nın bu hapishane günlüğü bir şairin duyarlığının, bir aydının sorumluluğunun boyutlarını ortaya koyan değerli bir yazın ve tarih örneği olarak okuyucusuyla buluşmayı bekliyor.

Düş ve Yaşam

Odabaşı, *Aydınlık, Siyah Beyaz* ve *Ronahi* gazeteleriyle *Ekspres* ve *Edebiyat ve Eleştiri* dergilerinde yayımlanan yazılarını da **Düş ve Yaşam** adıyla bir araya getirmiş.

Deneme-anlatı biçimindeki yazılarında şiirler, düşünceler ardı ardına karşımıza çıkıyor. Yumuşak ve çocuksu bir duygu ırmağının aktığını gördüğümüz yazılarda kimi zaman öfkeli, kimi zaman çılgın, kimi zaman coşkulu, kimi zaman mahzun olan bir Yılmaz Odabaşı'yla karşılaşıyoruz.

Hangi konuyu işlerse işlesin, ister Marilyn Monroe'den ister Aziz Nesin'den, Yılmaz Güney'den söz etsin, ister promosyon savaşını ister dengbejleri anlatsın hep aynı içtenlikli ve insancıl yaklaşım var Odabaşı'nın yazdıklarında. Yaşamı anlatıyor, yaşamı sorguluyor, yaşamı yargılıyor hep.

Böyle olunca da kitabını okumak, onunla bir yaşam gezisi yapmak gibi oluyor. Bu yaşam gezisinde, "Gündüzler yaşamın katı ve örseleyen gerçekliğiyle düellomuzdur bizim; geceler düş gündüzler ise yaşamdır. Düş ve yaşam ikilemi bu yüzden hep ayrışan beraberliklerdir. Ve biz iflah olmayız; ne düşten cayarız, ne yaşamdan." diyen Yılmaz Odabaşı çığlığını atıyor:

"Kapitalizmin vahşi dünyası ile bizim hesaplaşmamız bitmiş olamaz!"

İşte Odabaşı'nın tüm kitaplarındaki hesaplaşma bu! ■

Yazıda adı geçen kitaplar:

Eylül Defterleri, 1991, 2. basım, Doruk Yayımcılık, Ankara 1996, 264 s.

Hüzün mü? Gözüm Başım Üstüne, Yön Yayıncılık, İstanbul 1993, 150 s.

Güneydoğu'da Gazeteci Olmak, Kaynak Yayınları, İstanbul 1994, 192 s.

Sevginin Herkesten Şikâyeti Var, Doruk Yayımcılık, Ankara 1996, 110 s.

Bütün Kanamalar Umuttan, Doruk Yayımcılık, Ankara 1996, 186 s.

Düş ve Yaşam, Doruk Yayımcılık, Ankara 1996, 110 s.

Bir destan rüzgârı

Sel Yayıncılık Temel Taşlar dizisinde Sabahattin Ali, Münir Nurettin Selçuk ve Haldun Taner'in fotoğraflarla yaşamöykülerinin anlatıldığı "Filiz Hiç Üzülmesin", "Bir Tatlı Huzur" ve "Canlar Ölesi Değil"den sonra bir kitap daha yayımladı: Bir Destan Rüzgârı. Yaşar Kemal'in yaşamöyküsünün anlatıldığı kitabı Alpay Kabacalı hazırlamış.

ÇETİN YİĞENOĞLU

Ona ancak böyle bir isim yakışır. Çünkü o, esintisinin gücünü Anadolu'nun binlerce yıllık kültür birikiminin damıtıldığı destanlardan alan bir rüzgâr... Adana'nın Kadirli ilçesine bağlı Hemite köyünden saraylarla devlet başkanlarıyla dostluklara, dünyanın birçok yerinden alınan sayısız edebiyat ödüllerine uzanan yaşam öyküsünde o, kimine göre bir yazın devi, kimine göre çağdaş Homeros'tur.

Ünlü Fransız eleştirmeni Jean D'Ormesson, Paris'te düzenlenen Uluslararası Del Duca Ödülü töreninde boşuna söyle konuşmamıştır:

".....Güçlü silüetinizi görmek, çınlamalı adınızı söylemek, bir destan rüzgârının kapı ve pencereleri kırıp bu uygar salon üzerinde bir fırtına gibi esmeye koyulması için yeter de artar bile. İşte altın yaldızlı iskemleler, pastalar, rozetler, ünler, olduğumuz ya da olur göründüğümüz her şey Anadolu bozkırlarından gelen tüm soluklarla silinip gitti..... Siz bir yüce romancı, çok büyük bir şairsiniz. Bizleri Anadolu'nun neredeyse tarih öncesi ve her zaman destansal topraklarına götürdünüz."

Bir Destan Rüzgârı, lüks kâğıda baskılı, kuşe kapaklı 20x24 ebadında, ele alındığında ilkin albüm izlenimi veriyor. 166 sayfalık kitapta küçüklü, büyüklü 115 fotoğraf yer alıyor. "Dönüm Noktası: Nisan-Mayıs 1951", "Van'dan Hemite'ye Büyük Yolculuk", "O Çukurova Yılları ki...", "İnce Memed'in Babası", "Coşkulu Yıllar, Bunalımlı Yıllar..." ve "Söz Büyücüsü" başlıkları altında altı bölüm bulunuyor.

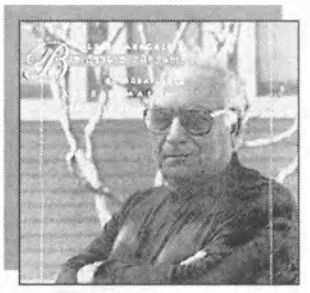

Alpay Kabacalı Usta, çok yalın biçimde kaleme almış bu "Söz Büyücüsü"nün yaşam öyküsü özetini... Aile köklerine dek irdelenen yaşamının Çukurova'da çiftliklerde ırgatlıkta, fabrikalarda katiplikte, adliye yakınında arzuhalcilikte, hapishanelerde, Sarayburnu'nda balıkçılıkta, soğuk geceleri parklarda geçen çileli bölümü Kemal Sadık Göğceli adında anılaştığını anlatıyor.Sonra, büyük başarılara giden yoldaki kilometre taşları, Arif ve Abidin Dino kardeşler, Nadir Nadi ve Azra Erhat gibi değerlerle kurulan, sağlam, köklü, unutulmaz dostluklar, eşi Thilda, eski Fransa Devlet Başkanı Mitterand ile tanışmalar, Kemal Sadık Göğceli adının değişmesi ve dünya edebiyatına birer armağan gibi sunulan, artık "dünya klasiklerinden" sayılan büyük eserleri aynı yalınlıkta birer fırça darbesiyle anlatılıp sunuluveriyor.

Hapisane anıları

Kitap, bir hapishane anısıyla başlayıp bir hapishane anısıyla sona erdirilmiş. Yaşamının dönüm noktalarından biri sayılması gereken, benim de çok iyi bildiğim Kozan hapishanesi kitapta şöyle betimleniyor:

"..... Böyle bir hapishane, belki dünyanın hiçbir yerinde yoktu. Kozan'ın kayalıkları arasında yapılmış yüksek surlu bir dam, basık mı basık. Kırk, kırkbeş derece yaz sıcağında cehennem gibi..."

O hapishanenin içi tutuklu ve hükümlülere cehennem gibi gelirken duvarlarının dışı ise aralarında benim de bulunduğum bir grup çocuk için cennetti... Saklambaç, arasıkesti, uzunеşek, misket oynadığımız, topaç çevirdiğimiz, bir ışıklı dünyada çığlık çığlığa geçen çocukluğumun en renkli fotoğrafları o hapishanenin yanıbaşındaki zeytin ağaçlarının altında girmişti gönül albümüme...

Kör Kemal

Asker ağabeylerden alınacak izinle birkaç basamak tahta merdiveni çıkarak nöbetçi kulübesinden kuyunun dibindeymişçesine görünen hapishanenin o dar koridorunda gezen mahkûmlara bakmak, onlarla konuşmak oyunumuzun bir parçası gibiydi. Onların çoğu "kötü insandı, eşkıyaydı!" Bazıları ise "kader kurbanı!" Jandarma ağabeyler hapishanedekileri kötüye örnek gösterir, onlar gibi olmamamız için öğüt verirlerdi.

Kulübeden baktığımda gördüklerimden biri de oymuş demek ki!.. O'nu görmüş müydüm? O da beni kulübeden bakarken görmüş müydü?

Zaman zaman çığlıklar gelirdi hapishaneden. Aldırmamamızı isterdi büyükler; acımamamızı salık verirlerdi. Çünkü onlar eşkıyaydılar, kötü insanlardı yani...

O'nun çığlığını da duymuş muydum? O sabah, edebiyatsever yargıç tarafından salıverildiği sabah, bir müfreze askerin arasında bir grup mahkûmla elleri kelepçeli götürülürken falakadan şişmiş ayaklarına ayakkabı giydirildiği için anası üzülmesin diye büyük acı çekmesine karşın topallamadan yürürken görmüş müydüm onu? O da beni görmüş müydü, geçişleri nedeniyle oyunumuza zorunlu ara vererek onları seyrederken...

Belki görmüştüm, dikkatimi de çekmiş olabilirdi, ama onu tanımıyordum.

Yıllar sonra duydum yöredeki adını. Gazetecilik Yüksek Okulu'na girdiğim yıldı. Büyükannem bir gün beni yanına çağırdı. "Oğlum gazeteci olacakmışsın" dedi, "Git Kör Kemal'ı gör, selamımı söyle. Sana yardımcı olur."

Boş boş baktığımı anımsıyorum büyükannemin gözlerine. Yanındakiler de tanımlayamadılar, bir türlü anlatamadılar bana Kör Kemal'ın kim olduğunu. Büyükannem yıllar sonra yinelediğinde "Kör Kemal"ın kim olduğunu artık öğrenmiştim.

Büyükannem öldükten yıllar sonra tanıştım onunla. Artık ne Kör Kemal'di, ne de Kemal Sadık Göğceli... O, dünyaca tanınmış Yaşar Kemal'di tanıdığımda....

Kendimi "Zeynep Hatun'un torunu" olarak tanıttığımda sevgi ve saygıyla andı Büyükannemi. "Kozan hapishanesinde yatarken çok çepelimi yudu Zeynep Hatun" dedi, "Onun Kadirli'de bir de kardeşi vardı Remzi Bey... Dostumdu. Onun da çok yardımını gördüm. Böyle güçlü bir kişilik az tanıdım. 1930'ları düşünün... Toroslar'da bir adam, kucağında mavzeri, başının altında Marks'ın Kapital'i..."

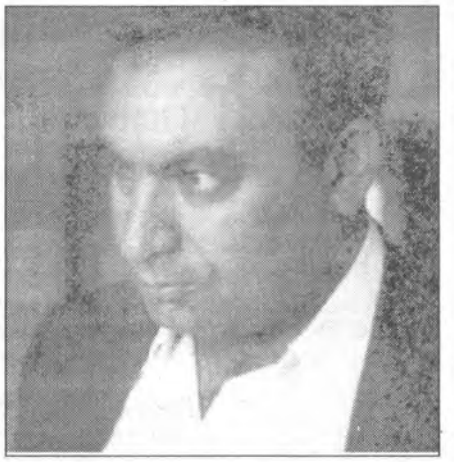

Kendisi sormadığı için Kadriye Hanım'dan (Eşi Remzi Bey, İnce Memed'e esin kaynağı olan eşkıya Safiye Memed'in anılarını Yaşar Kemal'e anlatırken geceler boyu çay, kahve getiren Kadriye Hanım'dan) söz edemedim. Söz açılmayınca eşi hakkında konuşan bazı kişilerin ona "Eşkıya Remzi Bey" demelerine alındığını, bu yüzden Kadriye Hanım'ın "Eşkıyadan bey, beyden eşkıya olmaz" dediğini de anlatamadım. O çepelleri Zeynep Hatun'a götüren, her akşam sefertasıyla hapishaneye yemek taşıyan güleryüzlü, sevimli, hoş insanın babam olduğunu da söyleyemedim.

Bu kitap "Bir Destan Rüzgârı" için özetin de özeti, bir albüm sadece. Ama güzel bir albüm. Dilerim Yaşar Kemal bir gün kendi destanını kaleme alır da yaşamında bilmediğimiz daha nice özgün ayrıntıları anlatır. ■

*** Bir Destan Rüzgârı-Fotoğraflarla Yaşar Kemal'in Yaşam Öyküsü/** *Alpay Kabacalı/ Sel Yayıncılık/ İstanbul 1997*

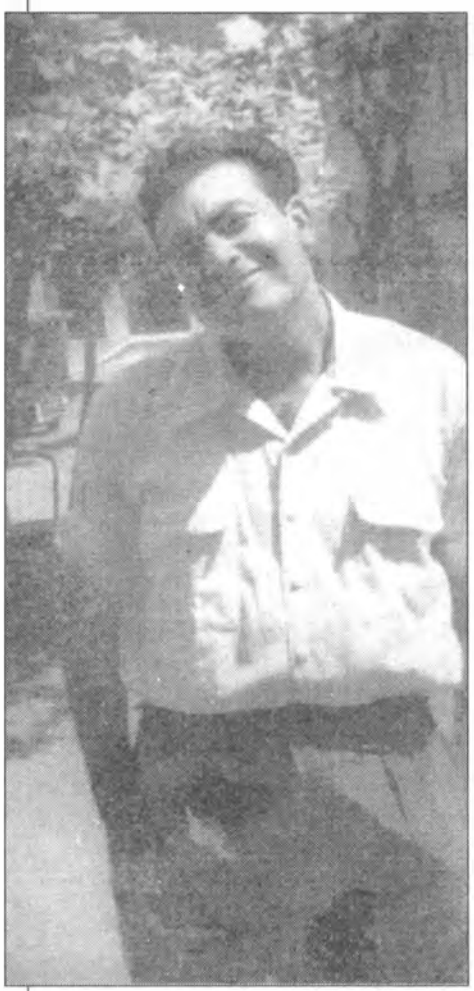

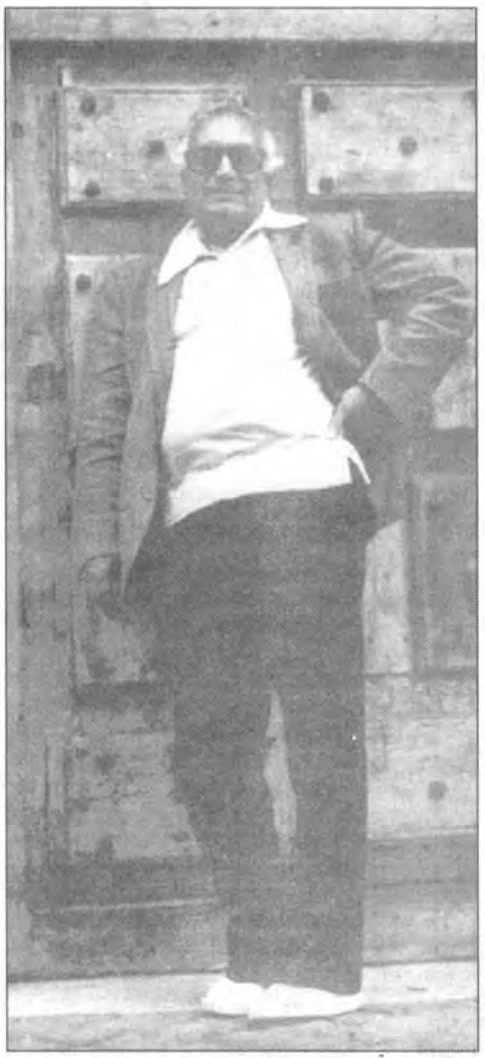

"Bir Destan Rüzgârı" özetibir albüm sadece. Ama güzel bir albüm. Dileriz Yaşar Kemal bir gün kendi destanını kaleme alır.

ÜSTÜN AKMEN

BU KEZ, GELENEĞİ YADSIMADAN ONUN ESKİ BİÇİMLERİNİ YERİNE GÖRE DEĞİŞTİREREK SORGULUYOR.

"SUÇSUZ LÂLELER"

"MİLLİYET YAYINLARI"NDAN ÇIKTI.

BU "ÖYKÜ/ANLATI" KİTABINDA EVRENSELLİĞİN, YERİNİ PARÇALANMIŞ BİR TOPLUMUN TEKİL ÖZNELERİNE BIRAKTIĞINA TANIK OLACAKSINIZ.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

François Mitterand'ın "Yarım Kalan Anılar"ının çevirmeni ile kitap üzerine konuştuk

"Yarım kalan anılar değil yaşam"

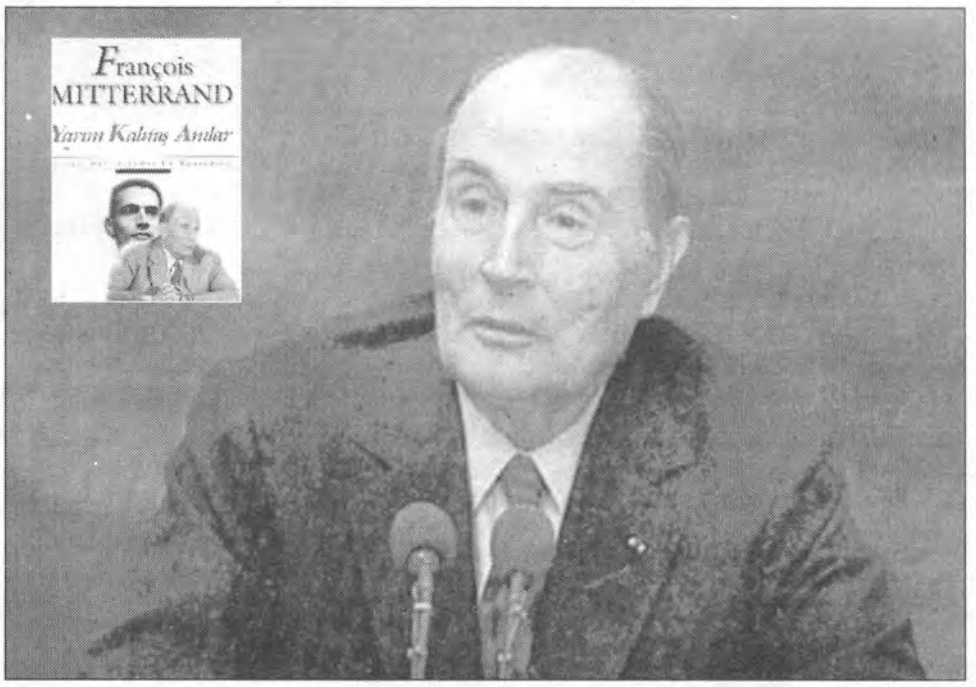

François Mitterand'ın "Yarım Kalmış Anılar"ını Türkçe'ye çeviren Ercan Eyüboğlu, Boyut Yayınları arasında çıkan bu ilginç kitap üzerine ilginç şeyler söyledi. İlginizi çekecektir sanırız.

HATİCE BAŞARAN

- Önce adından başlayalım isterseniz, neden "yarım kalmış anılar"?

Yazarın kendisi bu adı koymuş kitabına. Öyle, yazarken yarıda kesilmiş anılar sözkonusu değil elbette. 'Yarım kalmış' olan, yaşamın kendisi. Yani Başkan'ın ölümüdür bu anıları yarım bırakan.

- Bu anıların güncelliği, anlamı ne, Türk okuyucu açısından?

- Mitterand'ı burada özetle bile olsa tanıtmanın ne gereği, ne de olanağı var. Sosyalist Başkan öleli bir yıl oldu. Fransızlar hâlâ onu konuşuyor, onu yazıyor, onu okuyorsa eğer, bu onun 14 yıllık başkanlığı sırasında sadece Fransa solunun değil, tüm Fransa'nın tarihine damgasını vurduğunu gösterir. Daha da ileri giderek Mitterand'ın Avrupa solunda da kalıcı bir iz bıraktığını kabul etmek gerekir. Siyasal rakipleri, siyasi hasımları bile bunu kabul ediyorlar.

Türkiye için, özellikle de Türk solu için de Mitterand'dan alınacak dersler var. Bütün öteki koşullar aynı kalmak üzere şunlar söylenebilir: Türkiye'nin siyasal yelpazesi de Fransa ile benzerlik gösteriyor. Kendilerine sosyal demokrat, ya da demokratik sol diyenler, hangi siyasal parti içinde bulunursa bulunsun, genel başkanlarını Mitterand mihenk taşına vurarak karşılaştıracaktır ister istemez. Elbette, Fransa'nın, Fransız solunun kendine özgü nesnel, tarihsel koşulları var. Ama öznel etken dediğimiz ve liderlik vasıfları olarak karşımıza çıkan öznel, kişisel özellikleri tartıya vuracaktır okuyucu.

- Nedir bu "kişisel özellikler", yani Mitterand'da bulunan ve ona liderlik sıfatını yakıştıran vasıflar, nelerdir sizce?

- Kitap, bir anılar demeti. Bir yerde Mitterand burada kendi kendini anlatıyor. Kendi versiyonu ile. Ama inandırıcılığını yitirmiyor hiç. Çizgisini beğenmeyenlerin, siyasal karşıtlarının bile teslim ettiği bir güçlü kişilik ile tanışıyorsunuz. Kararlı bir kişilik, neyi hedeflediğini bilen, bütün davranış ve eylemlerini bu hedef doğrultusunda kotaran, sebat ve özveri ile, sabırsızlanmadan, ama kişiliğinden, çizgisinden sapmaksızın. Özellikle vurgulamak gerek: Liderlik vasıflarının başında gelen sağlam kişilik kendini hemen belli ediyor. Halkına olan sevgisi, onu halkının günübirlik eğilimleri doğrultusunda davranışlara sürüklemiyor. Kamuoyu ile ilgili değerlendirmesi kulaklara küpe olacak değerde: Kamuoyuna göre hareket eden, asla lider olamaz. Unutmamak gerekir ki, 1981 seçimleri öncesindeki o ünlü **"110 vaat"** arasında idam cezasının kaldırılması da vardı. Kamuoyu yoklamalarına göre seçmen idam cezasının kaldırılmasına karşıydı. Ama Mitterand kamuoyunun değil, ilkelerinin gereğini yaptı, halkının eğilimlerinin tersine bir tavırla idam cezasını kaldıracağını yineleyip seçime katıldı ve seçildi. Yani halk, kendisinin kuyruğuna takılan değil, kendisine saygı duyan, güvenen liderler istiyordu.

- Mitterand anılarında bu siyasal kişiliğine ışık tutan noktalara da değiniyor. Nedir bu siyasal kişiliğin egemen eğilimi, başat çizgisi?

- Sağ ile ilişkilerde bütün sol'u, sol içi ilişkilerde ise Komünist güçler dışındaki sol güçleri toparlamak, bir araya getirmek: İşte Mitterand'ın siyasal eylemine yön veren öğreti. Mitterand'ın karşılaştığı somut gerçek neydi? Ülke içinde, bir bütün olarak sağ, sol karşısında sayısal olarak çoğunlukta siyasal olarak güçlü bir konumdadır. Sol içinde ise, Radikallerle ittifak halinde bile 'sosyal demokratlar' Komünist Partisi karşısında sayısal olarak azınlıkta, siyasal olarak daha zayıftır. Liderlik vasfı işte bu noktada ortaya çıkıyor: Sol içinde Komünist Parti'ye karşı Sosyalist Parti'yi, sağ karşısında da Komünistleri de içeren bir birlik anlayışıyla bütün solu öne çıkarmak, azınlıktan çoğunluk haline getirmek ve sonuçta da iktidar olmak. Siyasal yelpazedeki "merkez" ile ilgili değerlendirmeleri bizdeki sol liderlerin iyi okuması, iyi bellemesi gerek sanıyorum.

- Yani solda birlik politikalarını, ittifak sorununu mu gündeme getiriyorsunuz. Mitterand'ın bu "Yarım Kalmış Anılar"ı vesilesiyle?

- Hayır, hayır, kolay benzetmeler yanıltıcı olur. Bir kez, iç dinamikler açısından bakarsak, Fransa'daki sol için onun iç bileşimi Türkiye'dekinden çok farklı. Yani Mitterand'ın içinde bulunduğu sol'da çok güçlü bir Komünist Parti var. Sonra, dış dinamikler değişti, Mitterand'ın iktidarı ile eş anlamlı olarak. Ama yine de onun sol içi farklılıklara yaklaşımı dikkatle incelenmeli. Bu kitaba yansıttığı boyutları ile bile bu yaklaşım deyim yerindeyse ibret verici derslerle dolu. Pierre Mendes-France ile ilişkileri, örneğin. Sonraları Başbakanlığını yapacak olan amansız rakibi Michel Rocard, ya da. Kin yok onda, duygusallık yok. Yapay bölünmeleri aşmaya büyük özen gösteriyor.

- Duygusallık yok diyorsunuz, ama duygu yüklü sayfalar da eksik değil bu anılarda...

- Evet, hem de ne duygular. Evet, duygulu, duyarlı bir adam, ama duygusal değil. Kavga arkadaşı ve eski Başbakanı Pierre Bérégovoy'nin intiharı karşısındaki infiali alın, iki sözcükle özetliyor her şeyi, derinliğine insanı etkileyen duygular bunlar. Sonra o yurdu Fransa'ya olan sevgisi, bağlılığı, tutkusu. Yurt sevgisinin böylesine edebi bir üslupla dile getirilmesi çok çarpıcı.

- Kitaba yazdığınız sunuşta kitapları ile Nobel Edebiyat Ödülü alabilecek değerde bir yazar olduğunu belirtiyorsunuz.

- Evet. Kitabın arkasında (s. 247) Mitterand'ın eserlerinin listesi var. Bunlar salt edebi kaygılarla değil, siyasal kavganın gereği olarak kaleme alınmış kitaplar. Ama hepsinde ortak olan bir estetik düzey var. Yalnızca şu ya da bu konuda Mitterand'ın ne düşündüğünü öğrenmiyor, yalnızca şu ya da bu tarihsel olay konusunda bilgilenmiş olmuyorsunuz. Güzel bir metin okumanın da tadına varıyor, hazzını duyuyorsunuz. Bu kitapta da bunun güzel örnekleri var. Kamplardaki gözlemlerini, kaçış serüvenlerini anlattığı sayfalar bir edebiyat ürünü. Fakat asıl o firar sonrası ülkesine ilk dönüş izlenim ve değerlendirmeleri başlı başına bir değer. Yeniden kavuştuğu ülkesinin her bir noktası, her bir kıvrımı ile olan o teması, o ruhsal sarsıntı, o titreşim, o iletişim... "Ortadirek"teki Meryemce'nin ağaçlarla, yollarla, hayvanlarla, böcekle konuşmasını duyar gibisiniz. Malraux'nun anlatı ustalığına yönelttiği övgüleri siz de yazar Mitterand'a yöneltiyorsunuz, çünkü o duygulu iç titreşimleri size iletmesini, sizinle paylaşmasını, özetle, sizi kendi dünyasının içine çekmesini biliyor o da, Malraux gibi.

- Malraux dediniz de, onunla ilgili olarak hiç de hoş şeyler söylemiyor Mitterand.

- Evet, hata çok olumsuz yargıları, çok acı sözleri var Malraux hakkında. Solun bu delifişek ve efsane devrimcisinin Direniş'e ancak son aylarında katılmasını, bu katılımı muzaffer lider de Gaulle'ün saflarında yer alarak gerçekleştirmesini 'anlıyor' ama onun de Gaulle'cülüğün savunmasını üstlenmesini, onu meşrulaştırma uğruna sola karşı cephe almasını bir türlü bağışlamıyor. [s. 138 ve 154-158]

- Son haftalarda bir anı kitabı daha yayımlandı Mitterand'ın, Türkiye'de, İki Sesten Anılar adı altında, sizin çevirdiğiniz anılarla bir ilişkisi var mı bunun?

- Var ve yok. Var, çünkü "İki Sesten Anılar"da, "Yarım Kalmış Anılar" da Mitterand'ın anıları; üstelik bazı konular her iki kitapta da işlenmiş. Ama bu geçişme bir tekrar niteliği taşımıyor, iki kitap birbirini tamamlayıcı bile oluyor. Can Yayınları'nın kitabı ile Elie Wiesel gibi değerli bir yazarı da bir ölçüde tanımış oluyorsunuz. Yarım Kalmış Anılar'da ayrıca bir özgeçmişi yer alıyor Mitterand'ın, bu 12 sayfalık metin ile de okuyucu onu siyasal güzergâhı içinde izleme olanağı buluyor.

- Son olarak Mitterand, ya da onun dokusundaki yerli ya da yabancı "dinozor"larla uğraşmanın ne gereği var, diyenlere siz ne diyeceksiniz?

- Mitterand bir "dinozor" değil elbet. O, kıyasıya eleştirdiği o 68 kuşağının iktidara taşıdığı, fakat o kuşağın özlemlerini iktidara taşıyan bir liderdir. Gençlik hareketleri karşısında alabildiğine gerçekçi, ama bütün derinliği ile duyarlı, hatta romantiktir. De Gaulle iktidarının gençlik eylemleri karşısındaki tavrına yönelik değerlendirmesi, yalnızca Fransa için değil, bütün iktidarlar için geçerlidir. Hele günümüz Türkiye'sinde gençlerimize yönelik politikalar karşısında onun şu sözleri nasıl unutulabilir: **"Gençler bütün taleplerine, bütün eylemlerinde her zaman haklı olmayabilirler; ama gençlerine yaklaşımda şiddeti yöntem olarak benimseyen toplumlar her zaman haksızdırlar."** ■

François Mitterand- Yarım Kalmış Anılar / *George- Marc Benamou ile Konuşmalar* / *Çev: Ercan Eyüboğlu* / *Boyut Yayıncılık* / *247 s.*

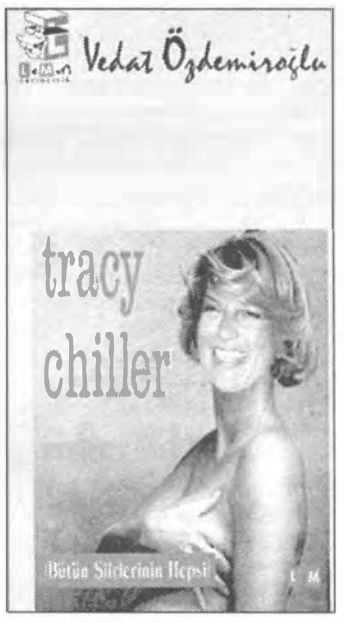

VEDAT ÖZDEMİROĞLU

TRACY CHİLLER

(Bütün şiirlerinin Hepsi)

Ne dediler?

"Vatan şairi Tracy Chiller'in Amerika özlemiyle dolu şiirlerini zevkle okudum. Bravo, milyon kere bravo!"

Yüksel Endeğer-Yazar

"Şiirler gözlerimi yaşarttı. Fakat güzelliği on dolar etmez, şu bendeki kur olmasa."

Mr. Chiller-Ekonomist

LEMAN Yayıncılık

"Kıvrımlar" ya da...

Ali Akay'ın bir kristal yapı olarak portresi

Sanat-sosyoloji-felsefe-siyaset çerçevesi içinde üretilen sorunsallar, Ali Akay'ın "Kıvrımlar" kitabının içeriğini belirliyor. Kitap ilk bakışta altı yıllık bir zaman diliminde yazılmış sanat yazılarının derlemesi gibi görülse de, aslında bir "macera kitabı" nitelendirilmesi daha uygun olabilir. Çünkü, "Kıvrımlar"'n hareket alanını kapsayan disiplinler arasında çok sıkı bir ilişki hedeflenmiş ve bu hedefe ilerleyiş sırasında; sosyologların, sanatçıların, felsefecilerin ortak çalışmaları öngörülmüş.

EMRE ZEYTİNOĞLU

1990 yılından bu yana, Türkiye'de yeni bir sanat söyleminin geliştiğini vurgulayan Ali Akay, sözü edilen dönemin önde gelen isimlerinden biri olarak tanındı. Sanat ve sosyoloji arasındaki ilişkiyi sürekli gündemde tutan, yapısalcılık sonrası ve yapıbozum bağlamında bir yaklaşımı işaret eden Akay, aynı zamanda siyasetle kurduğu bağı da sanat alanına monte etti. İşte, sanat-sosyoloji-felsefe-siyaset çerçevesi içinde üretilen sorunsallar, **Kıvrımlar** kitabının içeriğini belirlemiştir. Bu kitap ilk bakışta (yaklaşık) altı yıllık bir zaman diliminde yazılmış sanat yazılarının derlemesi gibi görülse de, aslında bir "macera kitabı" nitelendirilmesi daha uygundur kanısındayım. Çünkü, **Kıvrımlar**'ın hareket alanını kapsayan disiplinler arasında çok sıkı bir ilişki hedeflenmiş ve bu hedefe ilerleyiş sırasında; sosyologların, sanatçıların, felsefecilerin ortak çalışmaları öngörülmüştür. Ali Akay sözünü ettiğim ortaklığı (önsözde) şöyle açıklamaktadır: **"Herkes de, zannediyorum birbirinden etkilendi. Bu sembiyoz hali, aslında bir sanat-felsefe ve sosyolojinin oluş halidir demenin çok yanlış olamayacağını sanıyorum. Ben onlardan onlar benden etkilendi belki de. Ama etkileşim halleri olduğunu yadsıyamayacağım."** Gerçekten de, böyle bir ortaklığın yaşama geçirilebilmesi, ardından da uygulamaların yazıya dökülmesi "maceralı bir yolculuk"tur. Üstelik, özellikle sanat ortamının "tek başına"lığı seçmiş tavrı karşısında, kolektif bir çalışmayı denemeye kalkışmak, aynı zamanda şaşırtıcıdır da... Oysa; Ali Akay hem sanatçıların, sosyologların, felsefecilerin düşüncelerini yorumlamış, hem de kendi düşüncelerini onlara (etkili biçimde) aktarmayı başarabilmiştir.

Sezgisel Bakış

Eğer, kitapta toplanmış yazıları (yalnızca) bir "çalışma masası" ürünü olarak görürsek, onları tam anlamıyla algılayabilmemiz zorlaşabilir. Bu yazıların hiçbiri, zihinde tasarlanmış ama uygulaması bir başka güne kalmış çalışmaların ardından doğmamıştır. Örneğin, Ali Akay'ın sosyolojiye yaklaşımında "sezgisel bakış"ın önemi büyüktür ve o sezgisellik ancak sanatçı perspektifi ile yakalanabilir. Bu yüzden Akay, yine macera filmlerinde rastlanabilen bir davranışla, doğrudan sanatla ilgilenmekten (tehlikelere rağmen, keşfedilmesi gerekeni bizzat yaşayarak ve her küçük kıvrımını ayrı ayrı hissederek, hedefe ilerleyen bir gazeteci halinde) kaçınmamış, araştırmalarını sergiler açmaya dek vardırabilmiştir. Gerçekleştirdiği sergilerde ise, sürekli biçimde (yine) kolektif çalışmanın sonuçları üzerinde durmuştur. Dogallıkla Ali Akay'ın sergileri, kolektif anlayışın çok ötesinde kimi mesajlar da vermektedir. Ona göre: **"Biçim ve zevk almanın birlikte ele alındığı bir sanat tarihi anlayışının göstermiş olduğu sanat eseriyle haşır neşir değiliz. Biçim ve soru sorma sanatı, biçim ve anlatı arasındaki ilişki bizim kafalarımızı meşgul etmeye başladı. Sanatçının çileci bir çalışmayla dönemine gösterdiği reaksiyondan çok, günümüz sanatçısı, belki de, duyumsal ve sosyolojik tepkilerini bilinçdışından gelen ögelerle birleştirerek; görsel olarak eserini sunuyor, çağdaş sanatın duyumsal tatmini sanat eserine belli bir özerk anlayışı verirken aynı zamanda günümüzün sanat anlayışı koşullarında, eserin temel görüntüsünün kendi anlamı içinde kıvrılmasını sağlamaktır.**

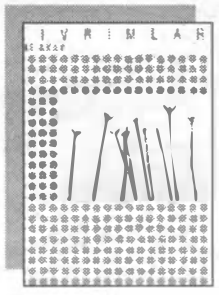

Alban Berg'in bir sözünü hatırlarsak, ana çatı içinde kıvrımlar artık görünür olmaktan neredeyse çıkmıştır. Parça parça bir anlayışın ortaya çıkmasıyla bazı parçalar görünür, bazı parçalar ise görünür olmaktan çıkmıştır. Bu parçalar arasındaki bütünlük görüntüsünü oluşturan zamk ise kendi nesnellik kısmını hissedilir olmaktan çıkarmıştır. O halde eserin tümünü anlamak imkanı kalmamış mıdır? Tabii ki, 'hayır' demek gerektiren, burada 'belki' de diyebilmemiz, eserin anlaşılır bir nesne olarak mutlaklığından feragat etmek zorunda olduğu durumunu karşımıza çıkarır." (Kıvrımlar, s. 13)

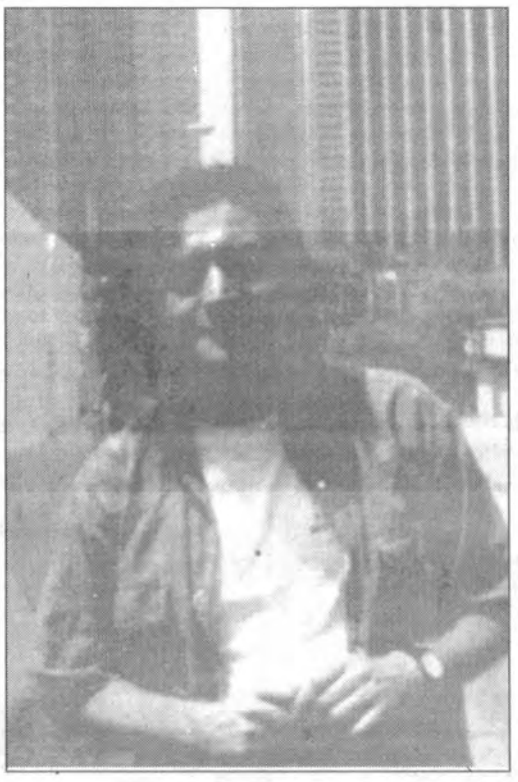

Yukarda belirtilen görüşler doğrultusunda ve kolektif çalışmadan vazgeçmeksizin, Ali Akay'ın vurguladığı "salt estetik"ten vazgeçme ve "anti-estetik" olguyu sorunsallaştırma eylemi, onun küratörlük girişimlerinde de ortaya çıkmaktadır. Öne sürdüğü içeriklerin, bilimsel yanı ile (daha çok sanatçıya ait olan) sezgisel yanı çatışmakta ve yapıtların sosyolojik, siyasi-tarihsel boyutları ön plana çıkmaktadır. Felsefe ve sosyoloji alanının sanat ile kesiştiği "İstanbul Sergisi", "Devlet-Sefalet-Şiddet/ Küreselleşme", "Azınlık" sergileri ile (danışmanlıklarını yaptığı) "Genç Etkinlik 1/Sınırlar ve Ötesi", "Genç Etkinlik 2/ Yersiz Yurdsuzlaşma" ve "Öteki" projeleri, hep aynı birleşimin ürünleridir. Sözü edilen sergilerin en önemli yanı (kanımca), hem serginin geneli, hem de sergide yer alan yapıtlar üzerine Ali Akay'ın yazdıklarıdır. Bu yazılar kesinlikle, o sanat yapıtına (ya da sergiye) karşıdan bakışın yorumları ve çözüm ipuçları değildir. Yazılardaki (asıl) önemli yan; yazar ile sanatçının ortak çalışmasının sonuçlarıdır. Yani, yazar sanatçının düşüncelerini alarak, onları kendi diline çevirmiş ve ortaya karşılıklı bir "anlamlandırma" çıkmıştır. O halde ne yazarın, ne de sanatçının öznesi kalmıştır. Özne artık, yazı ve sanat yapıtı üzerinde "tiranlık" gücünü kaybetmiş, eylem belirginleşmiştir. Ali Akay (yazılarının yanı sıra), kendi sanat yapıtlarında da aynı eylemi gerçekleştirme amacındadır. Yapıtların (en az) iki kişi tarafından oluşturulması ve yapıtlar hakkında düzenlenen metnin (yine) iki kişi tarafından yazılması, "özne"nin eyleme dönüşmesinin vurgulanmasıdır. İşte bu karşılıklı düşünce uzlaşması ya da çatışması, benzer olduğu kadar, benzemez parçaların da aynı yazı/yapıt içinde yer alabilmesini sağlamaktadır. Ali Akay, daha **Kıvrımlar**'ın ilk cümlesinde bu durumu açıklamıştır: **"Küçük parçaları kıvıra kıvıra, birbirine ekleyerek ortaya çıkarılan bir iş parçaların eklemlenmesinden olduğu kadar, parçanın başka bir parçaya uzantısının sağlanmasından oluşmaktadır."**

Uzlaşma ve çatışma

Birbirleriyle uzlaşan ve (aynı zamanda) çatışabilen parçaların doğurduğu "bütünlük" /buna "ayrışıklıkların bütünü" demek daha doğru olacaktır), Ali Akay'ın küratörlüğünü üstlendiği sergilerde ve kendi yapıtlarında görüldüğü gibi, **Kıvrımlar**'ın yapısında da görülmektedir. Her yazı, sanatçının bakış açısını temel olanak almakta ve böylece artarda dizilen yazılar, ayrı görüşler üzerine temellendirilmektedir. Daha açık bir söyleyişle; her bir yazı kendi tekilliğini taşımaktadır. Ama diğer yandan da, her bir yazının diğerleriyle kesişme noktalarının olduğu ihtimali hiç gözden uzak tutulmamaktadır. Yazar, durumu (kitabın 14. sayfasında) şu cümlelerle açıklamaktadır: **"Kıvrımlar birbiri ardına zincirlenen yazıların birleştirilmesinden oluşuyor. Ancak bu yazıların birbirleriyle ilişkilerinin güncel veya geçmiş olmasından çok epistomolojik bir birlikteliğinden söz etmek gerekecek. Kıvrımlar bu açıdan bakıldığında birbirlerinde kendi uzantılarını bulabilecek, kesişen bir dizi makaleden oluşmaktadır./ ... Tekil yazılar aralarında belli bir ayrımı ve ayrışıklığı sergileyebilir; ancak bu, iki mümkün bakış açısını göstermekten öteye gitmeyecektir. Bu açıdan da uyumsuzluğu sağlamak yerine, Leibniz'in 'önceden gerçekleştirilmiş uyum' dediği şeye benzer bir konuma bürünecektir. Tüm tekilliklerin zincirleme bir şekilde, kendi ayrışıklıkları içinde bir uyum-çelişkisi ortaya koydukları vakit, Kıvrımlar ortaya çıkmış olacaktır. Kenarlarda kalan ve ayrışık parçaların zamkını oluşturan ögelerin bitmemişliği bu kıvrımları mümkün kılmakta ve aralarındaki ortak mümkünlüğü meydana getirmektedir Zaten sadece kıvrımların olduğu yerde ayrışıklıkların birlikteliğinden bahsedebiliriz."** Anlaşılıyor ki;

ALİ AKAY

Özgeçmiş:
Ali Akay, Paris'te Sosyoloji, Felsefe ve Siyaset Bilimi okudu. "Türklerde Devletçi İktidarın Oluşumu" adlı tezini 1986 yılında savundu. Mimar Sinan Üniversitesi Sosyoloji Bölümü öğretim üyesidir. Çeşitli dergilerde sanat-sosyoloji ve felsefe makaleleri yayımlamıştır.

Kitapları:
Konumlar, Bağlam Yayınları, 1991
Tekil Düşünce, AFA Yayınları, 1991
Pisuarın Bir Dekonstrüksiyonu (Emre Zeytinoğlu ile), Urart, 1994
Michel Foucault, İktidar ve Direnme Odakları, Bağlam Yayınları, 1995
İstanbul'da Rock Hayatı (Derya Fırat, Mehmet Kutlukan, Pınar Göktürk ile), Bağlam Yayınları, 1995
Eleştiri ve Eleştiri Kuramı Üstüne Söylemler (Yayına hazırlayan: Mehmet Rifat), Düzlem Yayınları, 1996

Çevirileri:
Gilles Deleuze-Felix Guattari, Kapitalizm ve Şizofreni 1 (Göçebebilimi İncelemesi: Savaş Makinesi), Bağlam Yayınları, 1990
Gilles Deleuze-Felix Guattari, Kapitalizm ve Şizofreni 2 (Kapma Aygıtı), Bağlam Yayınları, 1990
Gilles Deleuze-Claire Parnet, Diyaloglar, Bağlam Yayınları, 1993
Felix Guattari, Üç Ekoloji, Hil Yayınları, 1990

Sergileri:
Pisuarın Bir Dekonstrüksiyonu (Emre Zeytinoğlu ile), İstanbul Urart Galeri, 1994
Kesişen Coğrafyalar/Carte Colo Poste Ecritale (Müşerref Zeytinoğlu ile), Gallery Ujlak-Budapeşte, 1995

Küratörlüğünü Üstlendiği Sergiler:
Küreselleşme/Devlet-Sefalet-Şiddet, İstanbul, 1995
Azınlık, Magosa, 1996

yazılar kendi aralarında kronolojik bir sıralanma içinde değillerdir. Bunların önem sırasından da söz edilemez. Rastlantısal olarak birbirlerinden önce ve sonradırlar. Böylece göndermelerin hem kendi başlarına, hem de diğerleriyle giriştikleri ilişki gittikçe çoğalarak sonsuz bir öyküye dönüşmektedir. Yazar burada Gilles Deleuze'ün "kristal yapı" kavramından söz açarak, söz konusu ilişkiler yumağının, bir çevrimselliğe yol açarak, anlatımın "düz çizgiselliği"nin önlendiğini savunmaktadır.

Ali Akay'ın "kristal yapı" örneğinden yola çıkarsak, kendisinin de (her sanatçı-yazar alışverişinin oluşturduğu) düşünceleri ve yorumlarında aynı "kristal yapı"ya büründüğünü söyleyebiliriz. Yani, yazarı bir "portre" halinde kristalleşmiş bir ayrışıklık diye algılamamız mümkündür. Bu kristalleşmiş portrenin algılanabilmesi, Ali Akay'ın (sanat alanında) ilgi perspektifinin genişliği konusunda bize ipuçları sağlayacaktır.

Kıvrımlar kitabında yer alan sanatçıların (buna küratörlüğünü yaptığı sergileri de ekleyebiliriz), çok farklı disiplinlerden gelmesi (ressam, seramikçi, enstalasyon sanatçısı, heykeltraş, grafiker, felsefeci vb.) çok şaşırtıcı değildir. Asıl şaşırtıcı olan, Ali Akay'ın (yazımın başında da belirttiğim gibi) bu çeşitlilik içindeki kesişme noktalarını arama cesareti ve kendi düşünceleriyle onlar arasındaki etkileşimi kurma yeteneğidir. Tabii ki, etkileşimin kurulması, tek yanlı bir çabanın sonunda ortaya çıkmamıştır. Çeşitli sanat görüşlerine sahip ve değişik malzemelerle uğraşan sanatçıların da bu yaklaşımda katkıları vardır. Ali Akay'ın öngördüğü yaklaşım ve etkileşime talip olan sanatçıların **da ilgi alanlarının değişmesi/genişlemesi bir** önkoşuldur. Aksi halde, **aynı içerikle** hareket edilse de, **sonuçta ortaya bir** "karma sergi"nin **çıkması kaçınılmazdır.** Oysa hiç de böyle **olmamış, sanatçıların bilgi** türleri üzerinde bir **değişiklik** saptanabilmiştir. **İşte farklı disiplinlerden** gelen **sanatçıların kesişme noktaları**, bu **değişiklik içinde mümkün** kılınmıştır. **Kıvrımlar** kitabında yer alan yazıların önemi, karşılıklı etkileşimin altyapısının da açıklanmasıdır. Buna, karşılıklı "etkileşim sürecinin belgesi" de diyebiliriz.

Sorunların ortak dili

Yukarda yazdıklarım doğrultusunda, kitap üzerine yapılabilecek olası bir eleştiriyi gündeme getirmek yararlı olur. Bu eleştiri; Ali Akay'ın yazılarının çoğunun belirli bir sanatçı grubunun çevresinde döndüğü yönünde olabilecektir. Gerçi bu çevre hayli geniş tutulmuştur, ama yine de bu isimler bazen sıklıkla, bazen arada bir de olsa yinelenmektedir. İlk bakışta sakıncalı gibi görülse de, bu durumun (aslında) daha ayrıntılı bir nedenden kaynaklandığı sezilebilecektir. Burada Ali Akay'ın tercihlerinin olduğu kadar, sanatçıların tercihlerinin olduğundan da söz etmemiz gerekecektir.

Bu tercih; kişisel sanat görüşlerinin, sorunlara ortak dille yaklaşımın ve aynı bilgi türüne güvenin koşutluğu sonucunda yapılmamıştır. Eğer öyle olsaydı, **Kıvrımlar**'da adı geçen sanatçıların tümünün aynı tür işler yapması gerekirdi. Daha önce de belirttiğim gibi; bu sanatçılar çok geniş bir yelpazede yer almakta ve gerek düşünce, gerekse biçim bakımından birbirlerinden ayrı görüntüler vermektedirler. Demek ki, hem kendi aralarında, hem de Ali Akay ile düşünce farklılığı ortaya koyabilen sanatçıların aynı kitapta yer almaları (buna grup sergilerini de katabiliriz), doğrudan doğruya bir kolektif çalışmaya talip olmalarından dolayıdır. Yazarın, kendi bilgi türünü değişikliğe tabi tutması gibi, sanatçıların da bunu göze almaları, ince bir kesitte birleşimi oluşturmuştur: Yazar; kitapta yer alan sanatçıların, niçin o adlardan ibaret kaldığını şöyle açıklamaktadır: **"Bu saydığım adların hepsi ve aralarında bazıları; daha doğrusu benim en çok birlikte çalıştıklarım."** (Kıvrımlar, s. 7) Cümlenin pratikle ilgisi vardır. Daha önce "macera" olarak nitelendirdiğim durum, burada biraz daha su yüzüne çıkmaktadır: **"Her iki yanda da bir birleşim söz konusu; Deleuze'cü bir şekilde ifade etmeye kalkarsam 'ikili kapma'dan bahsetmek gerekecek."** (Kıvrımlar, s. 8) "İkili kopma" ve onun getireceği sonuçların içine dalmak, sonra; yeni kaosun biçimlenmesi üzerine uğraş vermek... Bu kez de, Deleuze ve Guattari'nin sanata dair önerileri mi?

Karşılıklı etkileşim

Kıvrımlar'ın öğretici yanından söz edebilir miyiz? Sanırım böyle bir yönü de var. Ali Akay'ın sürekli "karşılıklı etkileşim" düşüncesini vurgularken, aralara gizlenmiş kimi yazıları da gözden kaçırmamamız gerektiğini önemle belirtirim. Elbette **Kıvrımlar**'ın belirli bir zaman dilimine ait yazıların tümünden ibaret olduğunu ve bu yüzden, üzerinde durduğum konuların dışında da kimi yazıların kitapta yer alabildiğini kabul etmeliyiz.

Ancak; dışardan bir bakışla, bu yazıların belirgin bir tavrı dışa vurduğunu da söylemeliyiz. Örneğin; Sanatta Hiyerarşi Var mı?", "Sanatçı Kim?", "Yeni Özgürlük Alanları Arayışında Sanat", "4. İstanbul Bienali'nin Açılışına Doğru" gibi yazılarda ortaya konulan düşünceler, "tek başına" okuyucunun karşısına çıkmakta ve yazarın düşünsel yapısı hakkında fikir sahibi olmamıza yardım etmektedir. Ayrıca; kötümser bir bakış, bunların "yönlendirici" ya da "empoze" güçte olduğunu da savunabilir. Oysa (bu kez de) iyimser bir bakış, yazarın sanatçılarla (sanatçılar hangi görüşte olurlarsa olsunlar) diyaloğu sırasında, yola çıkış noktasını belirlemesi açısından bir açıklama olduğunu savunabilir.

Son olarak şu düşünceyi aktarmak istiyorum: Daha önceleri de, yazarların kimi sanatçılar üzerine yazdıkları bilinmektedir. Bu yazıları iki tavırda görmeliyiz: Birincisi; daha önce belirlenmiş kriterlere bağlı kalarak, sanatçıyı bu çerçeve içinde değerlendirmek (sanatçının da isteği bu yöndedir), ikincisi; anti-kriter boşluğunda, sürekli değişimi göz önünde tutarak, her an kurulup yıkılan ve yeniden kurulan kriterler boyunca ilerlemek (kimi sanatçıların seçimi de budur). Ali Akay'ın yöntemi ikincisidir. fakat, tüm bu diyalog sürecini kapsayacak bir tutarlılığın olması gerektiğini de hiç kimse yadsımamalıdır. En azından yola çıkışta, bu son derece gereklidir. Aralara sıkıştırılmış yazıların böyle değerlendirilmesi sanırım en doğru görüş olacaktır. Tüm yazılanların paralelinde, **Kıvrımlar** üzerine bir düşünce yürütmenin de (yine kitabın mantığı ile eşdeğer) ayrı bir anlam yüklendiğini söyleyebilirim. Yazar, madem ki kendi yola çıkışı ile diyalog kurduğu kişinin yola çıkışı arasındaki ilişki üzerinde durmaktadır, o halde bu yazı ile yazarın kitabı arasında bir ilişkiden söz edilebilecektir. Şöyle ki; Ali Akay, sanatçıların düşüncelerini kendi yorumuyla bir "yeniden üretim" sürecine sokuyor ve diğer yazılarla bağlantısını kurarak "sonsuz bir öykü"ye dönüştürüyordu. Bu yazının da, "sonsuz öyküler kitabı" üzerine yazıldığı düşünülürse, "yeniden üretim" eylemi sürüyor demektir. **Kıvrımlar**'ın da yazılış nedeni bu değil mi? ■

Kıvrımlar - 1990'larda Plastik Sanatlar / *Ali Akay / Bağlam Yayınları / 284 s.*

Çağdaş Avusturya edebiyatının önemli adı Gerhard Roth'dan

Uçurumun Kıyısında

Çağdaş Avusturya edebiyatının en önemli yazarlarından olan Gerhard Roth'un en çok yankı uyandıran eseri, "Suskunluğun Arşivleri" başlığı altında 1980-1991 döneminde yayımladığı anlatı dizisi. İletişim Yayınları, bu dizinin dördüncü kitabı olan "Uçurumun Kıyısında"yı Cemal Ener'in gerçekten başarılı çevirisiyle yayımlamış bulunuyor.

İSMET ORAN

Yedi kitaplık "Suskunluğun Arşivleri" dizisinin kitapları, hem kendi başına okunabilecek bağımsızlığı olan eserler, hem de güçlü bir dip akıntısıyla birbirlerine bağlılar. O dip akıntısını, Avusturya toplumunun yakın tarihinde yaşadığı travmalar oluşturuyor. Daha doğrusu bütün travmaların anası olan bir travma: Hitler'in memleketi olan bu ülkenin başından geçen faşizm ve özellikle de antisemitizm -Yahudi düşmanlığı... Travma bu olunca, Roth'un eserleri Orta Avrupa'nın bu "önemsizleşmiş" imparatorluk artığı ülkesinin "özel hikâyesi" olmaktan çıkıyor, evrensel bir temaya dönüşüyor. Elbette tarihsel olgulara ve toplumsal yapılara kör gözüm parmağına göndermeler yaparak değil -hiç değil. Roth, söz konusu toplumsal travmayı has bir edebiyatçı olarak, insan ilişkilerinin ve insanın iç dünyasının, daha doğrusu dünyalarının içinde gezinerek işliyor. Toplumun kolektif hafızasında hesaplaşmadığı bir tarihsel travmanın o toplumun yakasını bırakmayan izleri, toplumsal hayatın hücrelerinde kendini gösteren sıradan-gündelik faşizm -üstelik "imparatorluk bakiyesi" bir ülkenin usta bir yazarından. Türkiyeli okur, Roth'un "Suskunluğun Arşivleri" anlatılarının evrenselliğiyle, kendi yerel dertleri veya takıntıları arasında da umulmadık bir kanbağı bulunabilir. Tabii derinlerde bir yerde- "Uçurumun Kıyısında"...

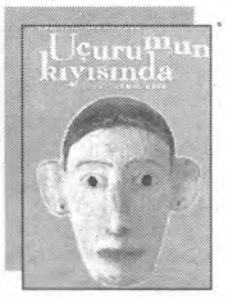

Roth'un özellikle "Suskunluğun Arşivleri"ndeki gözde teması, "delilik" ve "deliler" -hele ki şizofreni. Yazar bir söyleşisinde, bu dünyayı en iyi temsil edenlerin akıl hastaları olduğunu söylüyor: Zira "onlar akıllarını bu dünya nedeniyle kaybettiler." "Tarihi ancak aklını kaybetmiş biri anlatabilir, çünkü başkaları için anlatılamaz bir tarihtir bu." Yazar, şizofreniyi "yarı bilinçli bir edim", bir "benliğini ve kişiliğini ortaya koyma biçimi" olarak tanımlıyor. Roth, kişisel olarak da kendisini insanlık halleri üzerine düşünüp kurmaya ve tabii yazmaya en fazla tahrik edenin, kazalar, sefalet, akıl kaçırmalar gibi durumlar olduğunu söylüyor.

Çığırından çıkan dünya

"Uçurumun Kıyısında"da, "istenirse", yani o tarafından tutulursa, bir delilik hikâyesi. Kitabın arkakapağındaki tanıtım yazısında belirtildiği gibi: Ceza yasalarıyla tanımlanacak bir suç bulunmadığını düşünen bir sorgu yargıcı, adalete hiç inanmadığı için hukuk öğrenimi gören bir katil ve "normal" ilişkilerden korunmaya çalışan bir gönüllü sürgün... ve çığırından çıkan bir dünyada hakikatin çekilmek zorunda bırakıldığı son sığınak olarak yaşanan ve bu yanıyla "sevilip sayılan" bir yuva olarak akıl hastanesi... Ama "Uçurumun Kıyısında", istenirse, yani bir başka gözle, cinaî roman olarak da okunabilir. Heyecanlı, meraklı bir kriminal hikâyeyle dünyaya delici bir bakış, bir arada gelişiyorlar. Bu birliktelik anlatının öznesine de yansıyor: Kitap, kâh "delice" kâh "canice" konuşuyor, üstelik arada üçüncü şahıs olarak "anlatıcı" da lafa karışıyor. Roth, dizisinin önceki kitaplarında, yaşadıkları hayattan hoşnutsuz olan insanları, başka bir çevreye sevkederek mutluluk aramaya göndermişti. "Uçurumun Kıyısında" ise, bu dünyada ve bu hayatta, çevre değiştirme gibi "ara çözümleri" bir yana bırakıp, "bu dünya"nın tamamen dışına çıkmaya varan bir güzergâh çiziyor. İsviçreli edebiyat eleştirmeni Ernst Nef'in yazdığı gibi, Roth bunu bir çözüm olarak sunup işi bitirmiyor; kitapta, hoşnutsuzlukla başa çıkılmaya çalışılan "bu dünya" ile "her şeyin dışına çıkmak" arasında bir pat durumu var. Bu pat durumu ve onun barındırdığı gerilim, şizofreni temasına uygun olduğu gibi, metnin "kriminal roman" yönüne de uygun düşüyor... ■

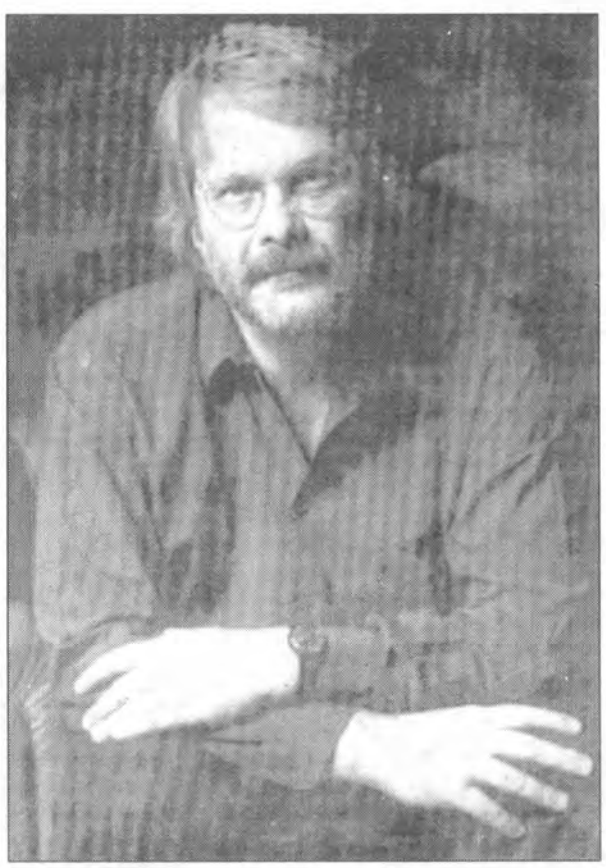

Uçurumun Kıyısında / *Gerhard Roth / Çev: Cemal Enar / İletişim Yayınları / 141 s.*

Ahmet Hamdi Tanpınar'dan "Yaşadığım Gibi"

Deneme'lerindeki Tanpınar

Doğu ile Batı, geçmiş ile gelecek arasında bir köprü kurmaya çalıştığı, hem Doğu hem de Batı kültürünün etkilerini yansıtan yapıtlarıyla Cumhuriyet dönemi edebiyatımızın önemli adlarından biri olan Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Cumhuriyet, Ülkü, Varlık, Oluş, Türk Yurdu, Yücel gibi çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanmış yazılarından derlenen "Yaşadığım Gibi" adlı yapıtın yirmi yıl aradan sonraki ikinci baskısı Dergâh Yayınları'nca yayımlandı.

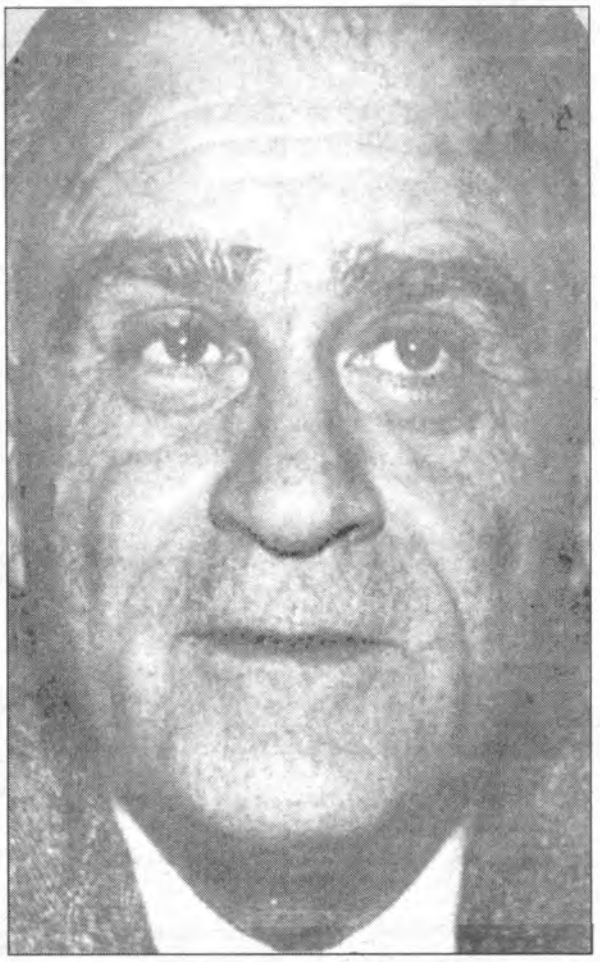

FATMA ORAN

Ahmet Hamdi Tanpınar (23 Haziran 1901-24 Ocak 1962, İstanbul) Osmanlı Devleti'nde kadılık görevinde bulunmuş **Hüseyin Fikri Efendi**'nin oğluydu. 1923'te Darülfünun-ı Osmani (bugün İstanbul Üniversitesi) Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. Çeşitli liselerde edebiyat ve felsefe dersleri okuttu. 1930-32 arasında Ankara'da Gazi Terbiye Enstitüsü'nde (bugün Güzi Üniversitesi Eğitim Fakültesi) edebiyat öğretmeni olarak çalıştı. 1933'ten sonra İstanbul'da Kadıköy Lisesi'nde edebiyat, Güzel Sanatlar Akademisi'nde (bugün Mimar Sinan Üniversitesi) sanat tarihi ve estetik dersleri verdi.

1939'da, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde kurulan Yeni Türk Edebiyatı Kürsüsü profesörlüğüne getirildi. 1942 ara seçimlerinde CHP'den Maraş milletvekili seçilince, üniversitedeki görevinden ayrıldı. 1946'da yeniden aday gösterilmeyince, bir süre Milli Eğitim Müfettişi olarak çalıştı. 1948'de Güzel Sanatlar Akademisi'nde yeniden estetik dersleri verdi. Bir yıl sonra da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ndeki eski görevine döndü ve ölünceye değin bu görevde kaldı.

İmge zenginlikleri

Tanpınar, adını ilk kez, **Altın Kitap** dergisinde çıkan **Musul Akşamları** adlı şiiriyle duyurdu. Bunu, Dergâh, Milli Mecmua, Hayat, Görüş, Ülkü, Varlık, Oluş, Kültür Haftası ve Aile gibi dergilerde çıkan şiirleri izledi. Bunlardan bazılarını sonradan Şiirler (1961) adlı kitabında topladı. Hece ölçüsüyle yazdığı bu ilk ürünleri, imge zenginlikleri ve müzikal nitelikleriyle dikkati çeker. Edebiyat Fakültesi'nde okurken öğrencisi olduğu **Yahya Kemal Beyatlı**'dan çok etkilenen **Tanpınar,** bu dönemde **Bakî, Nef'î, Nedim** ve **Şeyh Galib** gibi divan şairlerinin yanı sıra Fransız şiirinin ustalarını da inceledi. Ama ilk yapıtlarında **Yahya Kemal**'den çok **Ahmed Haşim** etkisi görülür.

Haşim gibi o da küçük yaşta yitirdiği annesinin yokluğundan duyduğu acıyı ve kendini avutacak bir sevginin özlemini dile getirir ve içedönük bir bakışla doğayla iletişim kurmaya çalışır. Sanat anlayışının bir başka önemli ögesi de **Bergson** felsefesinden kaynaklanan **'zaman'** kavramıdır. **Tanpınar**'ın yapıtlarında zaman saatlerin, günlerin, haftaların, ayların birbirini izlediği basit bir süreklilik değil, çok katlı ve karmaşık bir akıştır. **"Ne İçindeyim Zamanın"** ve **"Bursa'da Zaman"** adlı ünlü şiirleri zaman temasını **"geçmiş zaman-hâl"** çerçevesi içinde işleyen bu sanat anlayışının en güzel örneklerindendir.

Tanpınar'ın ilk romanı, 1944'te **Ülkü** dergisinde yayımlanan **Mahur Beste**'dir. Osmanlı Devleti'nin son dönemindeki seçkin bir çevrenin özelliklerini sergileyen bu yapıtı, kendi yaşamından izler taşıyan ünlü romanı **Huzur** (1949-1983) izler. Hem bir aşk romanı, hem de yazarın İstanbul'a duyduğu derin sevginin romanı olan **Huzur, Tanpınar**'ın estetik anlayışını, kültür birikimini ve geçmiş kültüre yaslanan yaşam felsefesini yansıtan en yetkin yapıtlarından biridir. **Tanpınar** bu romanında, **Mümtaz** ile **Nuran**'ın aşkı çevresinde Doğu ile Batı, eski ile yeni, geçmişin değerleriyle var olan değerler ve aşk ile toplumsal sorumluluklar arasındaki çatışmayı ve çatışmanın doğurduğu bunalımı irdeler. İlk kez 1950'de **Yeni İstanbul** gazetesinde yayımlanan ve ölümünden sonra 1973'te kitaplaştırılan **Sahnenin Dışındakiler**'de II. Meşrutiyet döneminin parti parti çekişmeleri ve Mütareke yıllarının bezginliği vurgulanır. **Saatleri Ayarlama Enstitüsü**'nde ise (1961, 1977) iki uygarlık, iki değerler sistemi arasında bocalayan Türk toplumunun bu kez komik, ironik bir tablosu çizilir.

Çocukluğu Abdülhamid döneminde geçen, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerini de yaşayan **Hayri İrdal**'ın anıları biçiminde yazdığı bu romanda **Tanpınar,** hem geçmiş özleminden kurtulamayan, geçmişe saplanmış aydınları, hem de devlete dayalı özel girişimciliği ve sınıf atlama tutkusunu yerer. **Tanpınar**'ın ölümüyle yarım kalan, ölümünden sonra plan ve notlarına dayanılarak bir araya getirilen **Aydaki Kadın** (1987) adlı romanı da gene önceki romanlarında görülen çatışmaları, **Tanpınar**'ın kendi sözleriyle **"sapır sapır dökülen bir dünyada yaşamanın azabı"**nı bu kez daha çapraşık bir örgü çevresinde ele alır. **Tanpınar**'ın **Abdullah Efendi'nin Rüyaları** (1943, 1983) ve **Yaz Yağmuru** (1955, 1983) adlı öykü kitaplarının yanı sıra, ancak birinci cildini tamamlayabildiği, konusundaki en kapsamlı yapıtlardan biri olan **XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi** (1942, 1985) ile **Tevfik Fikret** (1937, 1944), **Namık Kemal Antolojisi** (1942), **Yahya Kemal** (1940, 1982) ve **Bütün Şiirleri** (1976, 1981) adlı kitapları vardır. **Tanpınar** ayrıca **Euripides**'in **Medeia, Elektra** ve **Alkestis** adlı oyunlarıyla **Paul Valéry**'nin **M.Teste**'ini Türkçe'ye çevirmiştir.

Denemeci Tanpınar

Şairliği, hikâyeciliği ve romancılığının yanı sıra edebiyatımızın en büyük denemecilerinden de biridir **Ahmet Hamdi Tanpınar.** İstanbul, Bursa, Ankara, Erzurum ve Konya kentlerini doğal, tarihsel ve kültürel özellikleriyle anlattığı **Beş Şehir** (1946, 1985), edebiyatın yanı sıra, Türk müziği, Doğu-Batı çatışması gibi konuları da işlediği **Edebiyat Üzerine Makaleler** (1969, 1977) ve yine ölümünden sonra ilk kez 1970 daha sonra da 1977 yıllarında yayımlanan ve şimdi de **Dergâh Yayınları**'ndan çıkan **Yaşadığım Gibi** bu anlamda önemli yapıtlardır. **Yaşadığım Gibi, Tanpınar**'ın gazete ve dergilerde yayımlanmış yazılarının ve kendisiyle yapılmış söyleşilerin bir araya getirildiği önemli bir derleme olmakla kalmayıp bir bütün olarak **Tanpınar**'ın insan, toplum ve sanat sorunları karşısındaki tavrını da yansıtır.

Mehmet Kaplan'ın **"Tanpınar'ın Denemeleri Hakkında Birkaç Söz"**üyle **Prof. Dr. Birol Emil**'in **"İkinci Baskıya Önsöz"** başlıklı **kapsamlı** yazısının yanı sıra **İnsan ve Cemiyet/ İnsan ve Ötesi/ Üç Şehir/ Paris Tesadüfleri/ Türk Dili ve Türk Edebiyatı (Mülâkatlar)/ Musıkî/ Plastik Sanatlar** ana bölümlerinden oluşan **Yaşadığım Gibi, Tanpınar**'ın **"edebiyat, musıkî, resim, mimarî, heykeltraşlık, estetik, mitoloji, psikoloji, felsefe ve tarih"** konularındaki **"zenginliğini"** göstermesi açısından da çok önemli bir yapıttır. ■

* *Biyografi, AnaBritannica kaynaklıdır. F.O.*

Yaşadığım Gibi/ *Ahmet Hamdi Tanpınar/ Hazırlayan: Prof. Dr. Birol Emil/ Dergâh Yayınları/ 470 s.*

1996 Cevdet Kudret Edebiyat Ödülü'nü alan
Yapı Kredi Yayınları yazarlarından

Semih Gümüş'ü
Kutluyoruz!

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI
İstanbul: 212-293 08 24, İzmir: 232-463 82 90, Ankara: 312-435 85 94
ATR

Selçuk Erez'den tıpla ilgili bir öykü

Trendelenburg pozisyonu

Selçuk Erez'in "Trendelenburg Pozisyonu" çeşitli konuları işleyen birkaç sayfalık yazılardan oluşuyor. Ama ilginç yazılar bunlar. Hepimizin yaşamından süzdürülmüş evrensel ve toplumsal, elbet bireysel sorunlarla sarmaş dolaş ve İç içe yazılar.

MUZAFFER BUYRUKÇU

Değerli yazar Selçuk Erez, "Ağırmeşrep Kadınlar"kitabına yazdığı önsözde yazılarının hangi türe girdiğini ya da girebileceğini belirtir. **"Çoğuna 'öykü' denebilir. Bir gazete makalesinin kapladığı yüzölçüme sığdırılan kısa öyküler. Geri kalanlar da öyküye çok yakınlar: Bunlara da 'öykümsüler' denebilir."** Bununla yetinmemiş olacak ki daha yakın, daha gerçek bir tanımı aramayı sürdürmüş, "Trendelenburg Pozisyonu"nda da 'Kısa, kıpkısa öykülere, höykülere' bir açıklama yapmıştır. **"Hayku, kısacık, üç dizeden oluşan bir tür Japon şiiri. Kısa bir süre boyunca hoş bir izlenim yaratıyor. Barthes'e göre 'Böyle kısacık, yalnızca bu diyerek parmağıyla herhangi bir şeyi gösteren bir çocuğun belirtici devinisini yineler. Zen anlayışına uygun olarak; özel bir şey yok der. Hayku, güzel bir saç lülesi gibi kendi üzerine kıvrılır. Ben, haykuları çağrıştıran kısa öykülerin yazılabileceğine inanıyorum. Bu öykülerin niteliklerinin haykunkilere benzemesinin, bazı beylik, daha uzun öykülerde bulunan niteliklere sahip olmamalarının da bir eksiklik sayılmayacağını sanıyorum. Bunlara benzer noktasını çağrıştıracak bir ad bulabilir, meselâ 'höykü' diyebiliriz. Tabii çok kısa öyküler, kısa, orta boy ya da uzun, çok uzun öykülerin niteliklerinden bazılarını da içermelidirler, ama bazı ek nitelikleri de bulunmalı. Höykü yaşamdan bir kesit yansıtmalı bize; belki fazla derine inip karakter tahlilleri yapmaz ama haykular gibi müziğin etkisine benzer bir etki yaratabilir. Müzikten farkı, bu hazzı, beynin başka yerlerini etkileyerek oluşturmasıdır./ Düzyazı izlenimleri ise görme ya da yine duyma sinirinden geçerek beyne ulaşır ama buraya vardıktan sonra başka yolları izlerler, başka işler karıştırırlar./ Kısa, kıpkısa düzyazıyla anlatılanları algılamak, öyle pasif bir eylem değildir; insana sadece haz vermez, aynı zamanda insanın aklını uyarır, harekete geçirirler."** Bu açıklamada ileri sürülenler hem benimsenebilecek hem de tartışılabilecek düşüncelerdendir ama Selçuk Erez, yukarıda da belirttiğim gibi kendi yazış biçimine bir tür o türe de kesin, kalıcı bir çözüm aramaktadır.

Ayrı bir şeyler yapmak

Haklıdır. Her yazar -ötekilerden ayrı- bir şeyler yapmak, yaptıklarının içerdiği yenilikle anılmak ister... kimileri de daha önce ortaya konulan biçimleri tartışmadan yapıtlarının altyapısına yerleştirir, içeriklerdeki dokunulmamış bölgelere yönelir, oralarda bulduğu, saptadığı atılım olanaklarından devşirdikleriyle yolunu çizmeye çalışır.

Selçuk Erez, bir süre sonra 'höykü'leri de beğenmeyecek, yazılarını yüzde yüz ifade edebileceğine inandığı başka bir 'tanımlama'nın peşinden koşacaktır. Doğaldır bu koşuyu, bu yürüyüşü sürdürmesi. Yazar, 'mevcut'la yetinmemelidir.

"Trendelenburg Pozisyonu"da çeşitli konuları işleyen birkaç sayfalık yazılardan oluşmuştur. Ama ilginç yazılardır bunlar. Hepimizin yaşamından süzdürülmüş evrensel ve toplumsal, elbet bireysel sorunlarla sarmaş dolaştır. İç içedir. Selçuk Erez'in anlatımı doyurucu, dili yalındır, yalındır ama kimi durumlar irdelenirken doruklara tırmanma yöntemiyle derinlere inme yöntemine başvurmuştur ve bu iki yöntemin verimli işbirliğinden yazıyı sunmaya elverişli bir teknik yaratmıştır. Düşlediği, kurguladığı, 'olamaz' dedirten konuların da karnını yarmıştır.

Yalnız her yazıyla mutlaka bir şeyler verir okura, bir şeyler anımsatır, bir şeyler öğretir, burnunun ucunda duran ama hiç görmediği bir gerçeği gösterir, onun, onların yaşamındaki yerini, kendisine ne getirip ne götürdüğünü işaret eder.

'Taocu Sevişme' yazısındaki karı koca aydındır. Evliliklerinin altıncı yılında cinsel ilişkilerinde bir durgunluk olduğunu saptayan Halûk ile Semra, bu çok önemli pürüzü nasıl giderebileceklerini düşünmeye başlarlar. Ortadaki önlemleri, reçeteleri, çareleri sıralarlar. Halktan, yani bilgisizliğin kocaman çığı altında kıvranan, gerçek ölçülerde, gerçek anlamlarda insan sayılmayan, insanla yaratık kavramları arasında gidip gelenlerden olsaydılar, hiç durak-samaz, hacıların, hocaların, üfürükçülerin, cincilerin, medyumların eşiklerini aşındırırlar, bedensel ve ruhsal sancılarını böyle -hiçbir tutamağı, hiçbir inandırıcılığı bulunmayan- bilim dışı yollardan dindirmeye çalışırlardı ama 'bunlar' aydın, okuyan, düşünen, akla karayı birbirinden ayıran, uygarlığın, gelişmenin, ilerlemenin tadını, tuzunu, yeryüzünü besleyen bütün kaynakları bilen kişilerdi. Ve ister istemez yaşam düzeylerine uygun arayışlara gireceklerdi. Onlara ancak 'Taocu sevişme' biçimi yardımcı olabilirdi; Akupunktur tedavisi yardımcı olabilirdi, sevişme ortamını kışkırtıcı ögelerle donatan dekorlar yardımcı olabilirdi. **"Zemine ince bir şilte yayacağız. Tavandaki avizeyi söküp yerine rüzgârla sallanıp birbirine vurunca hoş sesler çıkaran deniz kabukları asacağız./ Rüzgâr yoksa ya da kışın pencereler kapalıysa?/ Bak, bu aklıma gelmedi. Fön tutarız; belki de bir vantilatör kullanırız./ Benim tipime en uyan 'Ananda ranga' yani, 'Dalgalara dalan martılar' gibi sevişmekmiş... Başka tiplere uyan 'Kovuğuna kaçan ürkmüş kertenkele' ya da 'Restorana çevrilmiş iskelede vapur bekler' gibi sevişmek hüsrana yol açarmış./ Bütün bunları ne zaman deneyeceğiz?/ Önce bir süre meditasyon yapıp kaslarımızı gevşetmek gerek./ Niçin?/ Çünkü Çin'de ön-sevişmekte öpüşme yoktur. Sadece burun sürtüşmesi yapılır./ Burunlar yaklaşınca erkeğin soluğunun kimyası kadına, kadının ki de erkeğe geçerek her iki tarafı birbirine bağlar./ Yani öpüşme yerine burun mu tokuşturacağız? Evet, işin püf noktası burada! Öyleyse boşanmamızdan başka bir yol kalmamıştır. Üç ay önce burnuma estetik ameliyatı yapan Burhan Bey'in dediğini unuttun galiba? 'En az dört yıl burnunuzu hiçbir yere çarpmayacaksınız. Aksi takdirde şekli hemen bozulur, burnunuzun ucu düşer!' dememiş miydi?"** Engeli aşmaya çalışırken başka engeller çıkar karşımıza ve bazen hangi yöntemi kullanırsak kullanalım aşamayız o engelleri, o engellerle ilgiliyazgıya boyun eğeriz.

Selçuk Erez, çevresindeki, giderek dünyadaki her şeye bakışları ciddi gözlerle bakıyor ama baktığı yerde, yerlerde gördüğü, saptadığı güldürü ögelerini bir yana itmiyor gereksiz diye, önemsiyor ve onları metnin en elverişli bir bölümünde okura etkiler dağıtacak bir kimliğe sokuyor. 'Kim Korkar Teröristten' höyküsünde Prof. Mehmet Balta öldürülme tehdidi altındadır. (Bu azılı, gözlerini kan bürümüş gaddar, kalpsiz, vicdansızlar, ortalıkta insan sıfatıyla dolaşanlar altın beyinli Ümit Doğanay'a, sanat tarihi alanının seçkin düşünürü Bedrettin Cömert'e, uygarlığa kimbilir neler katacak yetenekteki sayısız öğretim üyesine kıymadılar mı? O, insanların insanı, zihinlerin kültür haritasını çizen Server Tanilli'yi sakat bırakmadılar mı?) Korunması gerekir. Görevlendirilen koruma topaldır. -güldürü böyle şeylerden üretilir, yürürken taşa çarpıp asfaltı öpen adamın bu düşüşünden üretilir, kaba güldürü sınıfına girer bunlar ama güldürü öğeleridir.

Selçuk Erez, her yazıyla mutlaka bir şeyler verir okura, bir şeyler anımsatır, bir şeyler öğretir, burnunun ucunda duran ama hiç görmediği bir gerçeği gösterir

O geri alınır, başkası Prof'un korumasını üstlenir. Yalnız bu 'koruma' acayip biridir, Prof'u korumaktan çok kendi çıkarlarını korur. Sözgelimi, Prof. ile eşi Nedret Hanım'ı operaya götürürken karısını, kayınbiraderini, baldızını da götürür ve onların rahatça opera izlemelerini önler. Bu, görevini kötüye kullanması, ondan yarar sağlamasıdır. Derken, bunun arkası gelir. Kar bastırdığında korumayla bekçinin bahçedeki derme çatma kulübede beklemelerine üzülen Nedret Hanım, **"Bizim yüzümüzden zatürre olacaklar!"** deyince 'acıma' yürürlüğe konur ve kapının önünde bir yer gösterilir, iki koltuk, bir sehpa ile çay takımı verilir. Bu insani tutumları Prof. ailesinin başlarına iş açar.

Kendilerine böyle davranılmasından yüz bulan koruma ile bekçi, durumlarını iyice sağlamlaştırırlar. Kapının altından kordon uzatılarak elektrikli ızgarada ısınırlar, çay kaynatırlar, Prof'un her sabah sekizde okuması gereken gazeteleri okurlar, üzerlerinde kahvaltı yaparlar, dokuzda Prof'a uzatırlar. **"Bir gün eve döndüklerinde kapılarının önünde küçük bir gecekondunun inşa edilmiş olduğunu gördüler./ Çok üşüdük. Böyle bir tedbir düşündük. Bu, sizin emniyetiniz açısından da daha iyidir."** Ve çiğ köfte partileri, televizyonda maç seyretmeler... Prof'un korunması arka plana itilmiş, onların yaşamları öne çıkarılmıştır... tedirginleşen aile, korumayı ve bekçiyi orada bırakarak başka bir kente göçerler. 'Merhametten maraz hasıl olur' deyişinin bir höyküde somutlaşmasıdır bu. Hepimizin yaşamında, yaptığımıza bin pişman ettiren 'iyilik'ler vardır.

Tıp'la ilgili bir öykü

'Trendelenburg pozisyonu' Tıp'la ilgili bir höyküdür. Doğuma değinilir. **"Doğum son bir avaz ile sonuçlanınca kediler dikkat kesilir, az sonra pencereden fırlatılacak çocuk sonunu, plasentayı beklerlerdi./ Plasentalar bahçeye boca edilince kedilerin nasıl viraj dönen araba sesleri çıkararak birbirlerine saldırdıklarını, plasentaların nasıl parçalandığını, en gözüpek tekirlerin en iri parçaları kapıp ağızlarında, ucundan kan damlayan et parçalarıyla.../ Rastladığı kedilerin böyle uzun ve parlak tüylü olmalarını, her gece yedikleri plasentaların hormonlarının etkisine bağladı."** Bu görüntüler midemi bulandırdı ve kusar gibi oldum.

Çok geniş bir alanda çalışır Selçuk Erez. Bilgi ile zekânın her katmanından fışkıran ve her satırda parıldayan kıvılcımlar, höykülerin hepsine serpiştirilmiş haldedirler ama bazı höykülerde çok yoğundurlar. Şaşırtır okuru. Bu şaşırtıcılık Selçuk Erez'in anlatım tekniğinin bir ögesidir ve süreklidir.

"Terendelenburg Pozisyonu"nu okuyanlar, gülümseyecekler, düşünecekler, acıyacaklar, kendileriyle yakınlarının bir değil, birkaç yanını öğreneceklerdir. ■

Trendelenburg Pozisyonu/ *Selçuk Erez/ Höyküler/ Sel Yayıncılık/ 127 s.*

ŞİİR ATLASI

Hazırlayan: Cevat Çapan

Juan Ramón Jiménez/ Şiirler/ Çeviren: Ayşe Nihal Akbulut

"bahçeme dolanan o dilenci miyim gün batarken...?"

Moguer 1881-Puerto Rico 1958
1956 Nobel Yazın Ödülü'nü ona kazandıran **Platero ile Ben** *(Platero yo)* adlı şiirsel düzyazı yapıtını Akşit Göktürk'ün çevirisinden okuduk. Yüzyılın en önemli İspanyol ozanlarından. Kusursuz bir şiirsel söyleyişe ve sonal güzelliğe ulaşmayı amaçlayan ozan, şiirinde iç dünyasını yansıtan öznel bir yaklaşım sergiler. Kırılgan bir duyarlık, lirizm, doğayla birleşme, yoğun bir duygusallık onun şiirini niteleyen öteki yönler. Kendisi tarihsel olarak bakıldığında şiirinin üç evreden geçtiğini belirtir: Duyarlığın öne çıktığı ilk evreden sonra anlıksal çabalar ağır basar, sonunda yeterli ya da gerçek şiire varır. 1918'de yazdığı dizelerde anlattığı gibi:

Çıkageldi ilkin, katıksız,
sarınıvermiş suçsuzluğuna.
Ve onu bir çocuğun sevgisiyle sevdim.

Sonra türlü türlü nice
kılığa büründü.
Ve tiksinir oldum ondan, ayırdına varmadan.

Çok geçmeden bir kraliçeye döndü.
Hazineleriyle gösterişe kalkışan, böbürlenen...
Ne amansız, ne anlamsız bu afra tafra!

Derken, soyunmaya koyuldu bir bir.
Ve yüzümde gülücükler.

Sonunda kalakaldı üstünde
ta o ilk arılığın giysisi.
İnancım tazelendi.

Ve çıkardı attı üstündekini,
ve çırçıplak çıktı ortaya...
Ah, yaşamımın tutkusu, çıplak
şiirim, sonsuza değin benim.

(1918)

Ben öleceğim, ve gece
hüzünlü, erinçli ve suskun,
dünya uyuyacak, ışığı altında
kimsesiz ayın.

Sarıya çalacak bedenim,
ve açık duran pencereden
usul bir esinti içeri dolacak
ruhumu götürmeye gelecek.

Bilmem olacak mı hıçkıran biri
kara tabutumun başında bekleyerek,
ya da öpecek biri uzun uzadıya,
okşarken yüzümü gözyaşları içinde.

Ama yıldızlarla çiçekler olacaktır
ve iç çekişler ve burcu burcu kokular
ve sevda sokakları tutan
dalların gölgesinde.

Ve ses verecek piyano
o durgun geceki gibi,
ve kulak veren kimse olmayacak
hıçkırarak pencerede.

Arias tristes 1903
(Hüzünlü Aryalar)

Gece
Uyumak bir köprüye benzer
bugünden yarına atılmış.
Altından, bir düş gibi sanki,
sular akar, akar canlar, gönüller.

Dizem
Bugün bir taşı fırlat,
unut onu ve uykuya dal. Işıksa eğer,
yarın yine bulacaksın taşı
gün doğarken, güneşe dönüşmüş.

Bu gece ben miyim dolaşan
odamda, yoksa o dilenci mi bilmem,
şu bahçeme dolanan
gün batarken...? Bakınıyorum

dört bir yanıma ve herşey
yine aynı ve hiç de değil...
Açık mıydı pencere?
Uykuda mıydım, değil mi?

Apak olmamış mıydı bahçe
ayışığında...? Gök dupduru
ve maviydi... Ve şimdi bulutlar var ve yel
ve karanlık çökmüş bahçeye.

Sanırım sakalım
karaydı o zaman....üstümdekiler
kurşuni..şimdi ak düşmüş sakalıma
ve yastayım... Benim mi

bu yürüyüş? Kulağıma şimdi çalınan
sesimde var mı, bir zamanlar
benim olan sesteki ezgiler?
Bu ben miyim...? Yoksa o dilenci mi,

bahçeme dolanan o dilenci miyim
gün batarken...? Bakınıyorum
dört bir yanıma... Bulutlar var ve yel...
Bahçeye karanlık çökmüş...

...Ve gidip geliyorum... Acaba
uykuda olamaz mıyım hâlâ?
Sakalıma ak düşmüş... Ve herşey
yine aynı ve hiç de değil...

Jardines lejanos 1904
(Uzak Bahçeler)

Başıboş dolaşan coşkulu kuş, çiçeğe durmuş
yalnızlığında bu pazar gününün, uçuşursun bahçemde
o ağaç senin bu ot senin, o çalıdan bu havuza
altın yapraklar ve solmuş yasemin çiçekleriyle dolu...

Nedir o cılız sesinin söyledikleri öğle güneşi altında,
billurlarda tatlı düşlere dalmış o öğle güneşinde?
Sen de benim gibi, üzgün, yalnız ve korkak
kardeşi misin sessizlik ve karaduyguların?

Unutulmuşu şakımak mı istiyorsun?
Sonsuz bir yurtsama mı içindeki, gün batımını çağıran?
Kimsesiz, titreşen bir yürek mi taşıyorsun, bürünmüş
kuru yapraklara, altın rengine, yasemine ve satene?

La soledad sonora 1908-1911
(Ses Veren Yalnızlık)

Ezgili örümcekleri aşnı çağların, titreşiyordu
eşsiz biçimde elemli çiçekler üstünde...
billurları, ayışığından yara almış, düşünü görürdü
ürperen taçların uçuk renkli çiçeklerden örülü...

Balkonlar güneye bakardı... Ölümsüz
bir geceydi, sessiz ve saydam...
ötelerden, kırlardan, yeni erişen ilkbahar
taşır getirirdi soluğunu, esintilerle, tatlı tatlı...

Ne sessizlikti o! Acılar hayalet gürültülerini boğarlardı
yeri halı gibi tutan belirsiz güllerde...
sevda daha yoktu... unutuştan çıkıp kol gezerdi
dur durak bilmeden altüst olmuş gölgeler...

Var yok bahçeye dönmüştü... Kentler ölüp gitmişti...
Masmavi yıldızlar, tüm zamanların acılarını
görmüş olmanın boş kaygısızlığıyla, gümüşle taçlandırmıştı
içimdeki yurtsamayı ve yokluğumu...

La soledad sonora 1908-1911
(Ses Veren Yalnızlık)

Yel önüne katmış getirdi hüzün bulutlarını;
taze bir hazine bahçenin yemyeşil diriliği;
kuşlar güzelliğin ardına takılmış dönmüş
ve doğuyor parlak günbatımından altın bir bahçe.
Tutuştur beni, günbatısı: beni kokulara, aleve dönüştür;
-yüreğimi sana eş koş, seninle çarpsın diye, gün-

batısı!-;
sonsuz olanı bul bende, çıkar ortaya tutuşanı, sevdalara düşeni,
...ve unutuşun yeli katsın kederi, yası önüne, alsın götürsün!

La soledad sonora 1908-1911
(Ses Veren Yalnızlık)

Deniz

Tek bir an!
Evet, deniz, kim istemez
senin gibi olmayı, her an değişken,
unutulmuşluğu içinde göklerle taçlanmış;
güçlü deniz- düşmek bilmez-
sakin deniz
-soğuk yürekli, sonsuz gönüllü-
deniz, dikkafalı imgesi bu anın!

Diario de un poeta recién casado 1916
(Yeni Evli Bir Ozanın Gönlüğü)

Bilmem deniz bugün
-gök mavisi bezenmiş, sayısız
köpükle-
yüreğim midir?; yoksa yüreğim-bugün
al yakutla bezenmiş, sayılamaz
köpükle-
eniz mi?
Bir girer bir çıkarlar
içine birbirlerinin, eksiksizdirler ve sonsuz,
iki varlık gibi benzersiz ve bütün.
Kimileyin, boğar deniz yüreğimi boğar
ta göklere yükselir.
Yüreğim denizi boğar, kimileyin,
göklere yükselerek ta göklere değin.

Diario de un poeta recién casado 1916
(Yeni Evli Bir Ozanın Gönlüğü)

Ben kendim değilim.
Ben
yanıbaşımda görünmeden gelenim;
kimileyin, göreceğim,
ve kimileyin, unuttuğum.
Susan, erinçle, ben konuştuğumda,
bağışlayan, tatlı tatlı, ben nefretle dolunca,
dolaşan benim ayak basmadığım yerlerde,
ayakta kalacak olan ben ölünce.

Eternidades 1918
(Sonsuzluklar)

Öylesine katıksız ve tertemiz ki artık yüreğim
ölse de bir
türküsünü tuttursa da.

İster yaşamın defterini dürsün
ister ölümünkini
aynı kapıya çıkar ikisi de
düşünen ve düş gören yürek için.

İkisinde de bulacaktır aynı sonsuzluğu.
Yüreğim, farketmez: ister öl ister türkünü tuttur.

Eternidades 1918
(Sonsuzluklar)

Sen kendinde değilsin, ölçüsüz güzellik,
çünkü amacın beni ayartmak, sonsuz güzellik,
bitmez tükenmez hazlara.

Sen bendesin, içine işlemişim senin
diplemişim, tutkuyla içim titriyor, her an yeniden
inilmemiş yasak uçurum diplerine ayak basmaya!

Sen bendesin, çünkü
gündoğumu göğsümde
ve sırtımda günbatısı
-tutuşturuyor beni, içimden görünen
tek bir aleviyle-; sen bendesin, çünkü giriyorum
bedenine gönlümle, canımla
doyumsuz ve sonsuz!

Piedra y cielo 1919
(Taş ve Gök)

İşte yaşam bu, benim için, şu yukardaki;
tertemiz esen yel,
son kuşlar,
kararmakta olan tepelerin altın rengi!
İşte benim için özgürlük bu, gülden bir soluk çekmek içime,
deli dolu elimle buz gibi suyu kesmek,
ağaçları yapraklarından soymak,
güneşten sonsuz ışığını yakalayıp çalmak.

Poesia 1923
(Şiirler)

Ben kendim olamam, ölüm,
sen gelip de buluşmadan yaşamımla
ve beni böylece bütünlemeden;
kapanmadan ışık yarım
gölge yarım üzre,
-böylece sonsuz bir denge oluşturayım
anlığında dünyanın:
kimileyin, bir yarımla ben, ışık saçayım;
kimileyin, öteki yarımla, unutulayım.-

Ben kendim olamam, ölüm,
sırası gelip de sen bürümeden
gönlümü solgun kemiklerime.

Belleza 1923
(Güzellik)

Bu günün yazın ve kültür coğrafyası

Feridun Andaç

SÖZ UÇAR YAZI KALIR

Oktay Akbal, Hulki Aktunç, Fakir Baykurt, Vüs'at O. Bener, İlhan Berk, Asım Bezirci, Salâh Birsel, Muzaffer Buyrukçu, Demirtaş Ceyhun, Cevat Çapan, Mehmet H. Doğan, Namık Doymuş, Fethi Naci, Füruzan, Altan Gökalp, Nedim Gürsel, Bozkurt Güvenç, Doğan Hızlan, Tarık Dursun K., Yılmaz Karakoyunlu, Emre Kongar, Şükran Kurdakul, Cahit Külebi, Memet Fuat, Nezihe Meriç, Aziz Nesin, Demir Özlü, Radovan Pavlovski, Peride Celal, Yurdanur Salman, İlhan Selçuk, Zeyyat Selimoğlu, Metin Sözen, Tomris Uyar, Şemsettin Ünlü, Yaşar Kemal, Hilmi Yavuz

İnsanlığın belleği yazıyla başlar diyebiliriz. Kil tabletlerdeki çivi yazısı söz'ün ilk tutanaklarıdır adeta. Yazı bir tespit, bir belirlemedir; sözü kalıcı kılandır. Sözün birikimiyle var olan yazı düşün dünyamızı da biçimler. Söz izsiz, uzsuzdur. Sesler vardır, uçup kaçıcıdır. Sürekli bir sonsuzluğu simgeler. Yazı kalıcıdır, bizi düşüncenin enginliklerine götürendir.

568 Sayfa
925.000 TL

Tüm Kitapçılarda

TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM YAYINLARI
Narlıbahçe Sk. No: 6/3 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: (0212) 527 98 25

Toplumsal Dönüşüm - 2B Bilgi-Birikim - Kardak Uluslararası Basın Yayın Ticaretin Kuruluşlarıdır

Ölümünün ardından ne dediler?

Hayri Bildik

GÜLE GÜLE AZİZ NESİN

2. BASKI

Akit: *Erkan Ekin, Abdurrahman Dilipak, D. Mehmet Doğan, Yaşar Kaplan, Ahmet Kekeç, Mustafa Topaloğlu, Hüseyin Üzmez* **Akşam:** *Ünal Ersözlü, Emin Pazarcı, Rıza Zelyut, Savaş Kalalat* **Aydınlık:** *Doğu Perinçek, Ferit İlserer, Hasan Yalçın, Baskın Oran* **Cumhuriyet:** *Ersin Göktaş, Ayşe Yıldırım, İlhan Selçuk, Ataol Behramoğlu, Oral Çalışlar, Ümit Otan, Vecdi Sayar, Toktamış Ateş, Mehmet Çetmikaya, Oktay Ekmeci, Memet Fuat, Işık Kansu, Serda Şener, Ahmet Tamer Kışlalı, Doğu Tayanç, Mustafa Ebuzeka, Mustafa Balbay, Mehmet Baydur, Orhan Erinç, Şükran Kurdakul, Erdal Atabek, Yakup Kepenek, Mehmed Kemal, Semih Gümüş, Melih Cevdet Anday, Server Tanilli, Fikret Otyam, Alpay Kabacalı, Deniz Som, Atilla Birkiye, Ahmet Cemal, Hülya Tufan, Müşerref Hekimoğlu, Erendiz Atasü, Gürhan Coşkun, Cemal Süreya, Svetlana Uturgauri, Feridun Andaç, Fakir Baykurt* **Dünya:** *Nezih Demirkent, Faruk Şuyun* **Evrensel:** *Sennur Sezer, Sedat Peker, Belgin Yörük, Dilek Taşkın, Hahime Sürek, Alpin Öngen, Ömer Özyürek, Haver Yıldırım, Aydın Çubukçu, Tülin Öngen, Can Yücel* **Global:** *Esin Küçükkepenar, Altan Aşar* **Günaydın:** *Yazgülü Aldoğan, Yılmaz Karakoyunlu* **Gündüz:** *Turgay Enezli* **Hürriyet:** *Emin Çölaşan, Doğan Hızlan, Bekir Coşkun, Tufan Türenç, Nazamettin Gölsel, Yavuz Gökmen, Fatih Altaylı, Kurtban Fişek, Demirtaş Ceyhun, Oktay Ekşi* **Meydan:** *Fatoş Ünal, Hülya Ünlü, Ferit Öngören, Rahmi Turan, Akgün Tekin, Necmi Tanyolaç* **Milli Gazete:** *İsmail Fatih Ceylan, Zeki Ceyhan* **Milliyet:** *Bülent Katırcı, Turgay Özel, Halil Hüner, Alper Turgut, Zeynep Oral, Altan Oymen, Doğan Heper, Melih Aşık, Yavuz Donat, Umur Talu, Nail Güreli, Zülfü Livaneli, Duygu Asena, Sabun Alpay, Ali Sirmen, Çetin Altan, Orhan Duru, Oktay Akbal, Ayşe Arman, Güneri Cıvaoğlu, Meral Tamer, Yalçın Doğan, Atilla Özserer, Derya Sazak, Metin Toker, Orhan Pamuk, Nazım Alpman* **Ortadoğu:** *Mehmet Ali Buhut, Sefer Halkı, Altemur Kılıç* **Posta:** *İlker Sarıer* **Sabah:** *Hasan Cemal, Mehmet Barlas, Güngör Mengi, Necati Doğru, Can Atakli, Çetin Altan, Mehmet Altan, İsmail Cem, Mehmet Ali Birand, Cengiz Çandar, Hüsnal Uluç* **Siyah Beyaz:** *Hasan Üsal, Atilla Aşut, Güney Güner* **Takvim:** *Erdal Bilallar, Atilla Akar, Ergun Hiçyılmaz, Süleyman Yağız* **Tan:** *Ahmet Oktay, Fethi Murat Doğan* **Türkiye:** *Ayhan Katırcıkan, Vedat Zeydanlı* **Yeni Asya:** *Cemil Tokpınar, Davud Subu, Abdurrahman Şen, Mehmet Kaplan* **Yeni Sayfa:** *Abdurrahman Kulsabey, Mete Bulutban, Yavuz Babadıroğlu, Abdullah Kulsabey* **Yeni Şafak:** *Ahmet Taşgetiren, Kemal Öztürk, İhsan Süreyya Sırma, Gülsen Ataseven* **Yeni Politika:** *Zekine Türker, Tayfun Doğan* **Yeni Yüzyıl:** *Ali Kırca, Didem Ünsal, Ercan Karakaş, Demirtaş Ceyhun, Ergun Gülen, Demir Özlü, Refik Durbaş, İnci Asena, Semih Gümüş, Savaş Ay, Can Dündar, Hayri Kozanoğlu, Ahmet Altan* **Zaman:** *Taha Kıvanç, Mehmet Nuzzi, İlhan Bardakçı*

736 Sayfa
1.025.000 TL

Tüm Kitapçılarda

TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM YAYINLARI
Narlıbahçe Sk. No: 6/3 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: (0212) 527 98 25

Toplumsal Dönüşüm - 2B Bilgi-Birikim - Kardak Uluslararası Basın Yayın Ticaretin Kuruluşlarıdır.

Vitrindekiler

Diyaloglar/ *Giordano Bruno/ Çeviren: Sedat Umran/ Berfin Yayınları/ 183 s.*

İnsanın düşünme yetisini kazandığı günden beri, kimi düşünceleri taşımak ve dile getirmek risk haline geldi. Bu riski göze almak, doğal olarak bir kahramanlığı gerekli kıldı. Yeni ve farklı düşünceler için yapılan kahramanlığın bedeli ise, hep ağır oldu. Dönemine göre boğazlanmanın biçimi değişegeldi; boğulmak, asılmak, derisi yüzülmek, kurşuna dizilmek, başı vurulmak, linç edilmek, yakılmak... Ateşli düşüncelere sahip olmak, ateşle oynamaktır. Yüzyıllardır kanıtlanageldi ki, dünyanın dün olduğu gibi bugün de, yarın da ateşle oynayanlara ihtiyacı var. Mitolojideki Prometheus, İbraniler'in Mot'u, Amazon'un yeşil cehenneminin Milomaki'si, Urfa Balıklı Gölü'nün Hz. İbrahim'i... Her toplum ateşle ilişkili mitolojik bir kahraman, bir simge yarattı. Bir ateş hırsızı varsaydı; Prometheus, Koyot, Tavşan, Yalı Çapkını.. Yazılı tarih, yüzyıllar boyunca düşüncelerinden dolayı boğazlananların belgeli öyküleriyle dolu. Avrupa'da Bruno, Jeanne d'Arc, Vanini, Doğu Avrupa'da Michel Servet, Rusya'da Avvakum, Ortadoğu'da Hallac-ı Mansur ve Türkiye'de 37'ler. Bruno'nun hayatı ve mücadelesi, Eski Yunan ve Roma'dan Anadolu'ya, Hindistan'dan Arap Yarımadası'na, İspanya'dan Kuzey Amerika kıyılarına, Almanya'dan Sıvas'a kadar düşüncelerinden dolayı yakılmışların, insanlığa nasıl meşale olduklarını gözler önüne seriyor. Yakanlar ise, sadece lanetlenmek için hatırlanıyor.

Dinlerin Kökeni ve İslam'da Reform/ *Abdullah Rıza Ergüven/ Berfin Yayınları/ 557 s.*

Abdullah Rıza Ergüven 1925 yılında Avanos'ta doğdu. İstanbul Üniversitesi Türkoloji Bölümü'nü bitirdi (1952). İsveç'e gitti (1967). Stockholm Üniversitesi'nde öğretim görevlisi ve araştırmacı olarak çalıştı. Çeşitli dergi ve gazetelerde şiir, çeviri, inceleme, araştırma, eleştiri ve düşünbilimsel yazılarını yayımladı. Yapıtlarının sayısı 80'i geçer. Yasak Tümceler romanıyla yargılanıyor. "Dinlerin Kökeni ve İslam'da Reform" adlı yapıtında Abdullah Rıza Ergüven, sorunu ayrıntılarıyla inceleyip araştırıyor. Şöyle diyor Ergüven: "Türkiye'yi VII. Yüzyıl ilkel Arap yağmacılığına açık tutanlar, Şeriat diye bağırıp duruyor sokaklarda. Bunlar çıkarlarını Suudi Şeyhlerinin petrol paralarına dayayan, kendini bilmeyen kişiler! Dinde, Kuran'da "reform" yapmamız için soyunu sopunu bilmemiz gerek din olgusunun. Bu nedenle dinlerin kökenini inceledik Dinlerin Kökeni bölümünde. Yetersiz insan, umutsuz, korkulu insan; dine sarıldığı gibi büyüye de sarılıyor! Büyüyle gerçekleştiremediğini dinle doyurmak istiyor. Kimler bunlar; düşlere, düşlemlere, imgesel olurlara yaslananlar? Dinsel Eğilim bölümünde inceledik bunu da! Doğa Yıkımları, Muhammed'in Peygamberliği, Nasıl Oldu da Müslüman Olduk, Gizemciler, XIX-XX. Yüzyıllar, Tanrıların Ölüm bg. bölümlerinde olayları, olguları bütün gerçekleriyle yansıtmaya, yüzyıllarca durmadan çarpıtılan tarihi açıklayıp aydınlatmaya çalıştık. Din sözcüleri doğa yıkımlarını, ölümü kendi çıkarlarına yontarak Ötedünya düşlemleriyle gerçek yaşamı yadsıyıp Cennet-Cehennem, Huri-Gılman isterileriyle yazıklı insanları 1400 yıldan beri oyalamaya, aldatmaya çalıştılar. Her şeyi, insanı, onun değerlerini kötüleyip Ötedünya denilen kör kuyulara aktardılar. Din sözcüleri ve yandaşları imgetanrıları kana boyayıp egemenliklerini yoksul insanlar üstünde kurarak dini işkence makinesine dönüştürdüler. Halkı Arap ve dili Arapça olmayan Türkiye, bütün Anadolu; çağdaş uygarlığa taş çıkartırcasına, Arapça bağırtılı hoparlör tarlasına döndü Edirne'den Ardahan'a! Böylesine yitirmedi kimliğini hiçbir ülke, hiçbir halk!..." İslam'da Reform'u ilgiyle okuyacağınıza inanıyoruz.

Osmanlı İmparatorluğu'nda Reform-2 Cilt/ *Roderic H. Davison/ Çeviren: Osman Akınhay/ Papirüs Yayınevi/ 260 s. + 279 s.*

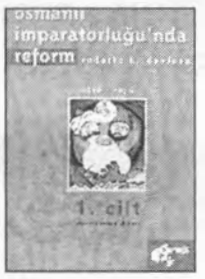

"Batı'nın Batılı olmayan bir bölge üzerindeki etkisiyle ilgilenen toplumbilimciler, geç Tanzimat dönemi hakkında yapılan bu analizde yararlı karşılaştırma noktaları bulabilirler. Bu çalışma, büyük ölçüde Batılılaşmayı, özellikle siyasal alandaki Batılılaşmayı ele alıyor ve belki, ondan daha kaypak bir kavram olan modernleşme kavramıyla ilgili bir çalışma diye de düşünülebilir. Yinede bu çalışmayı bir örnekolay incelemesi şeklinde nitelendirmedim Burada Batı'nın siyasal ve kültürel etkisinin güçlü olduğu başka bölgelerle karşılaştırma yapma yoluna hiç başvurmadım. Oysa o tür örneklerle kurulacak birtakım paralellikler olduğu gibi, aralarında keskin karşıtlıklar da vardır. Yine, tek tek kişilikler ile salt tarihsel olayların art arda sıralanmasının, o dönemde Osmanlı İmparatorluğu'nda reform yapmak ve imparatorluğa yeniden hayat vermek amacıyla girişilen çabaları bir hayli etkilediğinin okuyucunun gözünde açık olacağını umuyorum. Örneğin, 1876 Anayasası'nın doğuşu başka türlü açıklanamaz. Modern Türkiye'nin tarihinin anahtar bir dönemiyle ilgili olan bu denemenin,kendisinden sonraki reform çabalarını ve Türkiye Cumhuriyeti'nin gelişme aşamalarını anlamakta gerekli temeli bir ölçüde sağlayacağı da güvenle iddia edilebilir. Gelgelelim, burada sadece modern Türk ulusunun doğuşunu önceden haber veren gelişmelerde yoğunlaşmakla kalmayıp çok geniş ve hetorojen bir yapıya sahip olan Osmanlı İmparatorluğu'nun o zamanki sorunlarına göz atmaya çalıştığımı da eklemeliyim " diyor Roderic H. Davison.

Aleviliğin Sosyal Mücadeledeki Yeri/ *Rıza Algül/ Pencere Yayınları/ 250 s.*

Son beş-on yıllık sürede Alevilikle ilgili istisnalar dışında bu dokümanların ağırlıklı bölümü Alevilik Nedir sorusuna cevap olabilecek nitelikte değildir. Çünkü bu konuda yazıp konuşanlar, sorunun temelinde ekonomik çatışmaların, daha açık deyimiyle de (bu yazarların pek hoşlanmadığı) sınıflar mücadelesinin yattığını görmek istemediler. Ali, Hüseyin, Hallac, Nesimi, Şah Kulu, Bedreddin, Pir Sultan ve daha nicelerine methiyeler diziyorlar, ama onların yaşadıkları dönemi kabul etmeyip daha ileri bir toplum özlemi duyduklarını ve bunun için mücadele ettiklerini gözden ırak tutarak, sınıf ayrımı yapmadan herkesin kabul edebileceği soyut ve kimseye batmayan dikensiz bir "Alevilik" ortaya çıkarıldı. Bu kitap bu yaygın, olumsuz şekillenmeyi reddetmek amacıyla bir taslak sunuyor.

Günümüzde Kadına Uygulanan Baskı-Marksist Feminist Çözümlemede Sorunlar/ *Michèle Barret/ Çeviren: Şen Süer/ Pencere Yayınları/ 246 s.*

Marksizm ile feminizm arasında, son günlerde neden yeniden bir uzlaşmanın yükseldiği sorusunu, kadın özgürlüğü hareketiyle solun kendi politik amaçlarına ulaşmak için savaşım verdikleri politik bağlamı göz önüne almadan kavramak olanaksızdır. Sosyalistlerin böyle bir uzlaşmayı istemelerinin çeşitli nedenleri var. Sol, sosyal demokrasinin amaç ve stratejisini yeniden değerlendirmeyi başaramamasından etkilendi. İngiltere'de İşçi Partisi hükümetinin çöküşü ve derinleşen durgunlukla artan işsizlik döneminde sağ-kanat Muhafazakâr bir yönetimin seçilmesi, kolektif özeleştiri koşullarını yaratmıştır. Sosyalistler artık fraksiyonculuk ve sekterliğin sorunlarının daha fazla farkındadırlar ve popüler ittifaklar aramaya (nerdeyse umarsızlıkla) yönelik istek duymaktadırlar. Kadın özgürlüğü hareketi ise kendisini popüler ırkçı karşıtı hareketlerle birlikte, solun geleneksel olarak kullandıklarından farklı yöntem ve düşünceleri bir dereceye kadar başarıyla kullanmış politik bir hareketliliğin bir örneği olarak sunmaktadır. Kusur bulmak amacıyla yaklaşırsak, sosyalist örgütlerin feminizme karşı bugün var olan ilgisinin bir nedeni de eskiden yalıtılmış ve tutucu olan, fakat artık "gerçek bir savaşım" için kullanılabilen bir seçim çevresini politikleştirmeyi başarmasıdır.

Dersim Tertelesi/ *Haydar Işık/ Belge Yayınları/ 240 s.*

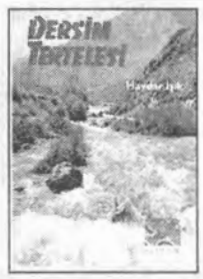

Haydar Işık 1937 yılında, tam da "Dersim Tertelesi" sırasında doğdu. Yıkımın, vahşetin, acı ve korkunun, baskının izleri çocuk belleğinde derin izler bıraktı. İlkokulu Nazimiye'de okudu. Akçadağ Köy Enstitüsü'nü bitirdi. Nazimiye, Nallıhan ve İzmir'de ortaokul öğretmenliğini sürdürürken, 1974 yılında Ege Üniversitesi Eczacılık Yüksek Okulu'nda öğretimini tamamladı. Ve aynı yıl Almanya'daki Türkiyeli işçi çocuklarını eğitmek üzere Türkçe öğretmeni olarak atandı. Daha önce yayımlanan "Dersimli Memik Ağa" adlı romanı, büyük ilgi uyandırdı ve Almanca'ya çevrildi. Kendisinin de birçok çevirisi yayımlandı. "Dersim Tertelesi" halk söylencesi, halk anlatıcılığı geleneklerinden de yararlanılarak kaleme alınmış bir roman. Haydar Işık bu kitabında sözel tarih yaklaşımından da yararlanarak Kürt kimliğinin bastırılışının trajik, insani yanlarını ön plana çıkarıyor.

Hayat Boyu Flört-Aşk Ömür Boyu Sürebilir/ *Zig Ziglar/ Çeviren: Asiye Yücel Kay/ Sistem Yayıncılık/ 282 s.*

"Bir uçak yolculuğu sırasında yanımdaki adamın alyansını sağ elinin işaret parmağına taktığını farkettim. O an yorum yapmaktan kendimi alamayıp "Bayım, alyansınızı yanlış elinize takmışsınız," dedim. Adam bunun üzerine, "Yanlış kadınla evlendim de ondan," diye karşılık verdi. O adamın yanlış kadınla evlenip evlenmediği konusunda bilgi sahibi olma şansım yoktu, ama, pek çok insanın evlilikle ilgili yanlış fikirlere sahip olduğundan, mutlu ve başarılı bir evlilik için neler gerektiğini bilmediğinden eminim. Yanlış seçilmiş bir insana doğru insanmış gibi davranırsanız, sonuçta doğru insanla evlenmiş olursunuz. Diğer taraftan, doğru seçilmiş insanla evlendiğiniz halde yanlış davranıyorsanız, kesinlikle yanlış bir evlilik yapmışsınızdır. Doğru insan olmak, doğru insanla evlenmekten çok daha önemlidir. Kısacası, evlenmek için doğru mu, yoksa yanlış eş mi seçtiğiniz sizin bakış açınızı belirler." diyor kitabın yazarı.

Gladio (Kontrgerilla)/ *Leo A.Müller/ Çeviren: Emin Karaca/ Pencere Yayınları/ 186 s.*

"Gladio-Soğuk Savaşın Mirası, ellili yıllardan itibaren tüm Batı Avrupa üzerinde ağlarını ören, yeraltında

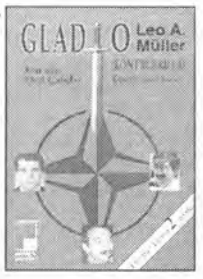

örgütlü paramiliter bir haberalma örgütünün üzerindeki peçeyi kaldırıyor. Bulunduğu her ülkede özel adlar altında (İtalya'da Gladio olduğu gibi) faaliyet gösteren örgütün esas görevi savaş durumunda terör ve sabotaj yapmak, ayaklanma çıkarmaktır. Örgütün üst yapısını Avrupa'nın her yerinde gizli silahlı gruplar ve cephane depoları oluşturuyordu. Fransa'dan İspanya'ya, Belçika'dan Hollanda'ya, Yunanistan'dan Türkiye'ye, Avusturya'dan İsviçre'ye dek örgütlü olan gizli terör örgütü Brüksel'deki gizli NATO merkezinin gizli bir birimine bağlıydı. Gladio'nun Türkiye şubesi olan Kontrgerilla ülkenin NATO'ya girişinden bir yıl sonra kuruldu. Örgüt ilk başlarda "anti-terör örgütü" olarak adlandırılıyordu ve Amerikan askeri misyonunda yuvalanmıştı. Türk Gladyatörler yirmi yıldan beri; ülkede terör, katliam ve işkenceye katılıyor. Türk Kontrgerilla örgütü, gizli NATO görevi içinde faaliyet gösteren en vahşi ve en kanlı birliklerden biriydi." diyor Leo A. Müller. Oral Çalışlar ise arka kapakta şöyle diyor: "Bu kanunsuzluk Güneydoğu'daki savaşla birlikte yeni çetelere izin verilmesini de beraberinde getiriyor. Çatlılar, Özel Harekât Timi'ne bağlı ölüm komandoları Gladio'ya yeni bir boyut katıyorlar. Türkiye, şimdi Gladio sorununu çözüp çözememekle karşı karşıya, Türk Gladio'sundan ne kadar hesap sorulabilir? Onların üzerine yürüyecek, bu örgütlenmeleri dağıtabilecek bir birikime Türkiye sahip mi? Şimdi filmin bu bölümünü izliyoruz. Gladio'dan ne kadar kurtulursak, demokrasi dünyasına o kadar adım atabileceğiz."

İğdiş Edilmiş Kadın/ *Germaine Greer/ Çeviren: Mefkure Bayatlı/ Pencere Yayınları/ 317 s.*

Kadın gücü, kadınların kendi geleceğini seçme hakkına sahip olmaları demektir. Bu da ataerkil topluma ait tüm safranın atılmasını gerektirir. Kadının, onun mükemmel olmasını engellemeyecek bir ahlak kavramı ile onu ruhsal sakatlığa mahkûm etmeyen bir psikoloji geliştirmek için yer ve fırsata gereksinmesi vardır.

İşçi Arıların Aşkı/ *Alexandra Kollontai/ Çeviren: Gülay Türkyılmaz/ Pencere Yayınları/ 250 s.*

"Büyük aşk kaderin az rastlanır bir armağanıdır ve az sayıda şanslı insan tarafından paylaşılmaktadır... Büyük aşkın tüm insanlığın mirası olabilmesi için sevginin ruhu soylulaştıran okulundan geçilmelidir... Açık havaya çıkmak için yasak kapıyı hızla açmak, cinsler arasında sevgi dolu, içtenlikli ve bunun sonucunda daha mutlu ilişkilerin yolunu bulmak, ancak insan ruhundaki temel değişiklikle, sevme gücünün zenginleşmesiyle olanaklıdır ki bu kaçınılmaz biçimde sosyo-ekonomik ilişkilerin dönüşümünü öngörür..."

Ortaçağda Endüstri Devrimi/ *Jean Gimpel/ Çeviren: Nazım Özüaydın/ TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları/ 253 s.*

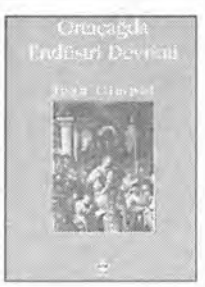

"Ortaçağda Endüstri Devrimi", Ortaçağdaki endüstri yaşamını ve kurumlarını ayrıntılı biçimde inceleyen bir kitap. Ayrıca söz konusu çağ ile içinde yaşadığımız çağ arasındaki karşılaştırmalara çalışma boyunca yer verilmekte. Ortaçağın insanoğlunun yaşadığı, yaratıcılığa en elverişli çağlardan biri olduğu ve ilk endüstri devriminin de yine bu çağda gerçekleştiğini öne süren bu yapıtın "karanlık çağ" olarak bilinen döneme yeni bir bakış açısı kazandıracağını umuyoruz.

Olağandışı Yaşananlar/ *James L. Gould-Carol Grant Gould/ Çeviren: Feryal Halatçı/ TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları/ 236 s.*

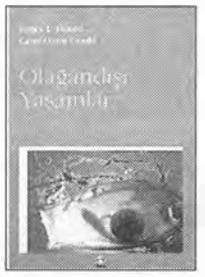

Olağandışı Yaşamlar, hakkında çok az şey bildiğimiz bazı canlıların üzerindeki örtüyü aralamamızı sağlayacak bir yapıt. Dünyanın önde gelen bilim dergilerinden Scientific American'da yayımlanmış olan oniki makalenin yer aldığı kitapta, İlk Hücrelerin Evrimi, Hayvanların Ortaya Çıkışı, Denizin Derinliklerinde Ortakyaşam, Antarktik Balıkları, Medcezir Balıkları, Koalanın Fizyolojisi, Etçil Bitkiler, Karıncalar ve Misafirleri Arasındaki İletişim gibi ilginç konulara yer veriliyor. Kitapsever ve bilimseverlere yeni bir ilgi alanı açacağını umuyoruz.

Padişah Anaları ve 600 Yıl Bizi Yöneten Devşirmeler/ *Ali Kemal Meram/ Toplumsal Dönüşüm Yayınları/ 696 s.*

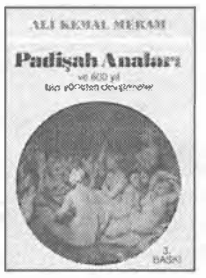

"Binlerce Osmanlı tarihi yazıldı, şimdiye kadar. Yüzlercesi de Batı ve Doğu dünyasında yazıldı. Ne var ki, bunların içinde yalnız birkaçı, gerçeklerin pek azına şöyle bir değinip geçti. Hiçbiri, Osmanoğulları'nın ve meydana getirdikleri hanedanın soy kökenine, kurdukları devletin akıl durduran, bir benzeri görülmedik çarpık düzenine değinmedi. Anadolu'da kurulmuş Türk devletlerini tek tek ortadan kaldırarak tutsak aldıkları milyonlarca Türk'ü yüzyıllar boyu yağma ve talan savaşlarına sürüp onların kanları ve canları karşılığında çul çadırdan mermer saraylara kavuştuklarını açıklamadıkları gibi, özellikle "Fatih" diye anılan 2. Mehmet'in başlattığı Türk düşmanlığının 477 yıl sürdürüldüğünü açıklayan olmadı. Türk soyundan gelen tek bir kişinin bile 477 yıl süresince, devlet yönetiminde yer almasına izin verilmediği açıklanmadı. Batana dek devlet yönetiminin satın alınmış, tutsak edilmiş dönme ve devşirme Hıristiyanlarda olduğunu hep gizlediler. Onları yalnız övdüler, yücelttiler. Eşsiz birer kahraman, benzersiz bilge kişiler olarak nitelediler. Özellikle, gerçekleri yansıtmamakta direnen okul kitapları ile Türk insanını kandırdılar. Ben bu belgeselde, şimdiye kadar gizlenen gerçekleri apaçık yazdım. Bir Türk yazar olarak ulusal görevimi yerine getirdiğime inanıyor ve Atatürk'ün ölümsüz ruhuna adıyorum." diyor Ali Kemal Meram arka kapakta.

Efsaneden Gerçeğe Kırklareli/ *Nazif Karaçam/ Belediye Yayını/ 720 s.*

Kırklareli ve Trakya mitolojide Şarap Tanrısı Diyonizos'a adanmış topraklardır. İnsanlar baştan beri kutsanmış olan burada yaşıyorlar. Bu bakımdan Kırklareli kutsal kentlerdendir. Binlerce yıl önce Kırklar'ın Atası burada otururdu. Pınarhisar sunak yeriydi. "Dünyanın en iyi ve en güzel insanları" buraya gelir, sıcak ve soğuk akan ünlü Teoros Kaynakları'nda şifa ararlardı. Trakyalılar yılda bir kez akarsularda yıkanırlar, dünya günahlarından arındıklarına inanırlardı. Pers hükümdarı Darius ününü yaşatmak için diktiği üç sütundan birini Teoros Kaynakları'nda geçirdiği üç günün anısına ayırmıştı. Tarihçiler Kırklareli ormanlarının ağustos sıcağında insanlara deniz serinliği verdiğini anlatırlardı. Evliya Çelebi Türk Gölge Oyunu'na adını veren Karagöz'ün Kırklarelili olduğunu, burada Büyük Salkımlı Üzümler yetiştirdiğini yazmıştı. Bu yüzden Kırklareli ince uygarlıklar yeriydi. İnsanları kültürlü ve naziktiler. Hellen, Roma, Bizans, Türk İslam uygarlığından izler taşıyordu. Dünyanın en eski Mısır ve Mezopotamya kökenli KAKAVA Halk Kültürü her yıl 6 mayıstan sonraki haftada yapılan Karagöz Kültür Sanat ve KAKAVA Şenlikleri'nde yansıyıp yankılanıyordu. Bunlar hep "Efsaneden Gerçeğe Kırklareli"nde dile gelen bilgilerdir.

Marx'ın Felsefesi/ *Etienne Balibar/ Çeviren: Ömer Laçiner/ Birikim Yayınları/ 161 s.*

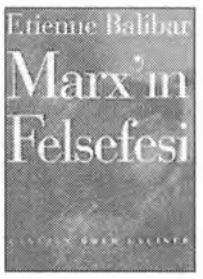

Etienne Balibar, bu kitapta ikili bir bahis deniyor: Marx tarafından incelenen veya onun eserinden hareketle ortaya atılabilen tamamen felsefi sorun ve temaları anlaşılır kılmak ve -"Marksist felsefe"nin alan ve bedel olduğu yüzelli yıllık hırslı tartışmaların- bilanço ve geleceğine dair öngörü ögelerini sunmak. Günümüzde tam bir yeniden inşa halinde olan Marksizm, en geniş eleştirel bir düşünüşün bileşeni olma yolunda değil midir? Kendince bir "dünya görüşü" oluşturmanın tüm kibrinden kurtulmuş, böylece yakın geçmişini belirleyen yarı-din ve sözde bilim statülerini geride bırakmış Marx kaynaklı felsefi düşünüş kendi ilk sorularını yeniden formüle ediyor: Toplumsal işlevler ve teorinin siyasal bedelleri sorunu, "pratik temellük" olarak hakikat sorunu, bizzat evrenselleşmeyle ilişkili bağımlı kalma sorunu, "ilerlemenin çelişkileri"nin ve tarihi diyalektiğin sorunları, bireysel ve kolektif özgürleşme çabasının ifadesi olarak devrimci ahlak sorunu.

Müzikçinin Elkitabı/ *Mithat Fenmen/ Müzik Ansiklopedisi Yayınları/ 112 s.*

Devlet Sanatçısı piyanistimiz Mithat Fenmen, bu kitabında müzik bilgisinin en önemli, can alıcı konularını bir araya getirmiş bulunuyor: Müzikte ifade, müzik öğretim ilkeleri, müzik formları ve piyano edebiyatının gelişimi, ele alınan temel konulardan bazıları. Fenmen, bu bilgileri içeren bölümlere Schumann'ın ünlü "Genç Müzikçilere Öğütler"ini de ekleyerek kitabı ayrı bir evrensel boyutla renklendiriyor. Son bölümdeki "Küçük Sözlük"le birlikte, özellikle müzikseverler, müzik öğretmenleri ve öğrencileri için çok özgün bir başvuru kitabı hazırlamış yazar.

Müzik Fıkraları/ *Prof. Koral Çalgan/ Müzik Ansiklopedisi Yayınları/ 128 s.*

Ankara Konservatuvarı öğretim üyelerinden viyola solisti ve orkestra şefi Koral Çalgan, müzik dünyasında yaşanmış ilginç olayları birer fıkra halinde bir araya getiriyor bu kitabında. Ünlü İngiliz karikatürcü Hoffnung'un karikatürlerini de içeren "Müzik Fıkraları", gülmece sanatı yoluyla okurları müzik dünyasına çeken öğretici bir özellik de taşıyor. Kendisini bir anda müzikçilerin arasında bulmak isteyenler için "çok hızlı" tempoda (vivace), sevgi dolu, sıcak, "müzik aşkı"nı dile getiren ılık bir bireşim "Müzik Fıkraları". Müzik dünyasına ironiyle bakan değişik bir yaklaşım...

Kim Kapattı Şu Müzği?/ *Hazırlayan: Uğur Alpagut/ Müzik Ansiklopedisi Yayınları/ 96 s.*

Müzik olgusunun bilincinde olmak için "insan özellikleri" yeterlidir ve bundan ötürü milyarlarca insan müzikle etkileşim içindedir. Bu milyarlarca insan, "müzik" hakkında acaba neler düşünüyor? İşin bu tarafı önemlidir. İşin bu tarafı, müzikçilerin, uzmanların görüşlerinden de önemlidir. Müzikçiler, geniş kitlelerin dinlemesi için müzik yapar. Bu kapsamlı iletişimde "dinleyici"nin görüşleri bilinmezse "ileti-

şim"in anlamı kalır mı? Müzik uzmanlarının ya da müzikbilimcilerin yazdığı kitapları her yerde bulabilirsiniz; ancak müzik dinleyicisinin görüşlerini içeren bir kitabı kolayca gösteremezsiniz. Açıkçası, bu kitabı milletvekili değil "seçmen", futbolcu değil "seyirci", tezgahtar değil "tüketici" yazmıştır. Siz bu filmi daha önce görmemiştiniz, milletvekili seçilmemiştiniz, futbolculuk ve tezgahtarlık yapmamıştınız. Siz "yazar" değil, "okur"sunuz. Bu kitabı yoksa siz mi yazdınız?

Birlikte Yaşam-İlişkinizi Başarılı Tutmanın ve Geliştirmenin Pratik Yolları/ *Reginald Beech/ Çeviren: Ümit Arar/ Papirüs Yayınları/ 205 s.*

Evlendirme Dairesi'nden çıkan, henüz evlenmiş bir çifti düşünün. Evlilik işlemi yapılmış, törenler bitmiştir. Yüzlerinde gülücük, gözlerinde mutluluk pırıltıları ve yüreklerinde, bunca zamandır sabırsızlıkla bekledikleri sonuca ulaşmanın doyumsuz zevki... Nihayet mutluluğa erişmişlerdir ve gönül rahatlığıyla, evliliklerinin hep böyle tatlı ve sorunsuz devam edeceğini düşünürler. Sonra, tam o anda, film karesi öylece donar ve ekrana "Son" yazısı girer. Oysa her şey yeni başlamaktadır... Çoğu çift evliliği, birşeylerin başı değil, sonu olarak görme eğilimindedir. Evlilikte ya da iki kişinin paylaştığı bir yaşamda ilişkiler, bir arabanın bakım görmesi, evin temiz ve düzenli tutulması ya da bir çiçeğin sulanması gibi ilgi ve özen beklemektedir. Çaba gösterilmezse, ilişkiler çürüyüp, dağılacaktır. Evli ya da evliliğe hazırlanan, ya da bir yaşamı paylaşan tüm çiftlerin okuması gereken, ilişkileri daha mutlu ve doyumlu hale getirebilmek için uygulanabilir önerilerle donanmış bir kitap. Ayrıca evlilik danışmanlığı yapan profesyoneller ve bu konuda eğitim görenler de yararlanabilir.

Tarihin Peşinde-Modern Tarih Çalışmasında Hedefler, Yöntemler ve Yeni Doğrultular/ *John Tosh/ Çeviren: Özden Arıkan/ Tarih Vakfı Yurt Yayınları/ x+226 s.*

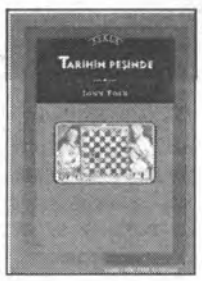

Günlük konuşma dilinde "tarih" sözcüğü iki anlama gelir: Hem geçmişte meydana gelmiş olayları belirtir, hem de tarihçilerin çalışmalarında geçmişin yeniden kurulup aktarılmasını ifade eder. Tarihin Peşinde, ikinci anlamıyla tarih konusuna bir giriş niteliği taşıyor. Tarihsel araştırmanın nasıl yapıldığını ve ne gibi bir amaç taşıdığını merak edecek kadar konuyla ilgilenen herkes için kaleme alınmış; ayrıca bu sorularla özel olarak ilgilenen öğrencilere de hitap ediyor. Tanınmış tarihçi John Tosh, tarih araştırmalarını anlatırken ilerlediği alanın "bir mayın tarlasından farksız" olduğunu söylüyor; çünkü tarihçiliğin en temel özelliklerinden biri de, tarih çalışmasının hedeflerine ve sınırlarına ilişkin ateşli tartışmalardır. Ancak Tosh bu konuda kendi görüşünü şöyle özetliyor: "Tarih, pratik toplumsal bağlantıları olan bir alandır; işlevini gereğince yerine getirebilmesi, başka disiplinlerden yararlanmasına, ama bunu yaparken seçici davranabilmesine bağlıdır; esin kaynağı ne olursa olsun her türlü tarih araştırması, modern akademik tarihe damgasını vurmuş olan titiz eleştiri yöntemine uygun olarak gerçekleştirilmelidir." Tosh, kitabın çeşitli bölümlerinde, tarihin faydalarını, kaynakların nasıl kullanılacağını, tarih yazıcılığını, tarihin politika, ekonomi, toplum, zihniyet gibi ana temalarını anlatıyor, kantitatif tarih, Marxsist tarih ve sözlü tarihe de özel bölümler ayırıyor. Anlattıklarını verdiği örneklerle de zenginleştiriyor. Örneğin tarih araştırmasında kaynak olarak mektupları incelerken İngiliz Başbakanı Asquith'in 1915'te yazdığı bir mektubu aktarıyor. Asquith'in daha sonra başbakan olacak ünlü Winston Churchill hakkındaki düşünceleri şöyle: "Bütün o müthiş yeteneklerine rağmen İngiliz siyasetinde asla erişemeyecek.(!)" Ya da sözlü tarihin sorunlarından bahsederken, Alex Haley'in o ünlü Kökler kitabını yazabilmek için yaptığı araştırmaları aktarıyor ve Kunta Kinte'nin hikâyesinin Afrika'da Haley için uydurulmuş olduğundan şüphe duymuyor. Tarihin Peşinde, tarih çalışmalarının neden ve nasıl yapıldığı konusunda iyi bir giriş kitabı. Ayrıca, yazar özel bir bölümde önerdiği kaynaklarla konuyu daha da deşmek isteyenlere yardımcı oluyor.

Astrolojide Yetişkinlerin Buluğ Çağı /Astrolojik Açıdan Yaşamda Kriz Dönemleri ve Değişim Fırsatları/ *Barış İlhan/ İlhan Yayınevi/ 200 s.*

Astroloji hakkında bilgiye sahip olmayanların içine düştükleri yanılgılardan en önemlisi astrolojiye göre her şeyin yıldızlar tarafından belirlendiğine inanmaktır. Kimisi bu nedenle inanmaz, kimisi de başıma neler gelecek cazibesine kapılır. Oysa planetler sadece enerji kaynağıdır, bir şey yapmazlar. Yapan biziz. Dış dünyada yaşadıklarımız, iç dünyamızın yansıması, yani aynasıdır. Astroloji ise iç dünyamızı tanımamızı sağlayan bir araçtır. Ulaşılması gereken nokta haritamızın bize vaad ettiklerini yaşayarak, doyuma ulaşabilmek, mutlu bir yaşam sürmektir. Yaşamda da aynı doğada olduğu gibi mevsimler hakimdir. İlkbaharda tohumları ekmezsek yazın çiçeklerle dolu bir bahçemiz olamaz. Her şeyin bir sırası vardır. Bir şekilde bu sırayı kaçırırsak bir sonraki mevsime kadar beklememiz gerekir. Astroloji, yaşamımızdaki mevsimleri saptamamıza, bu mevsimlerle uyumlu seçimler yapmamıza yardımcı yegane sanattır.

Minus/ *Annie M.G. Schmidt/ Çeviren: Gül Özlen/ Resimleyen: İrfan Sayar/ Kıyı Yayınları/ 105 s.*

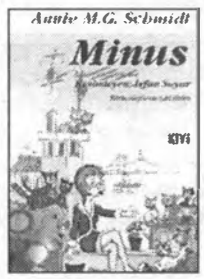

Son 50 yıldır yazdığı çok sayıda kitabın kazandığı beğeni nedeniyle "Hollanda'nın gerçek kraliçesi" olarak anılan Annie Schmidt, çocuk edebiyatında pek çok tabuyu kıran, çağdaş dünyayı zeki ve insancıl diliyle kitaplarına konu eden önemli bir çocuk edebiyatçısı. Kitaba adını veren Minus, bir rastlantıyla insanların dünyasına giren bir kedidir. Bu "biraz tuhaf" genç kız, kedi dostlarının da yardımlarıyla tanıştığı bir gazetecinin hem özel hayatına hem de mesleğine karışacaktır. Kozmetik fabrikatörü, emekli tarih öğretmeni, kasabanın esnafları, küçük bir dost Bibi ve tabii pek çok kedi arasında gelişen renkli bir maceranın kitabı.

Şeyhülislam Fetvalarında Kadın ve Cinsellik/ *Gökçen Art/ Çiviyazıları/ 177 s.*

İslam Hukuku söze, sözlü tanıklığa dayalı bir hukuk sistemi. İslam Hukuk sisteminin geçerli olduğu 17. yüzyıl Osmanlı toplumunda insanlar okuma yazma, günlük tutma, sözleşmeleri yazıyla teyid etme gibi edimlerden çok uzaklar. Okuma yazma, kayıt tutma, ilim, bilgi vb. devletin tekeli veya imkânları dahilinde. Hal böyle olunca tüm toplumsal ilişkiler sözün üzerinde dönüyor. Erkeğin boşanması için şahitli veya şahitsiz bir çift sözü yetiyor. Yani her şey iki dudak arasında. Sözlü tanıklığa dayanarak insanların birbirini kovuşturması veya cezaya uğratması mümkün. İlişkiler ve çevresinde dönen her şey söze dayalı olunca tam bir kaos yaşıyor insanlar. Dilin kemiği olmadığı için, sürekli bir 'hata yapmışlık' korkusu ile sık sık Şeyhülislama danışma ihtiyacı duyuyorlar: "Şöyle şöyle dedim karım boş mu? Böyle dedim günah mı?" gibi. "Şu beldenin yerel dilinde şu kelimeler şu anlama gelir ben bu kelimeleri sarf ettim ne olacak şimdi?" vb. gibi birçok soru. Kaotik bir yaşayış ve düşünce hali söz konusu. Yarı hukuki olarak nitelenebilecek olan Şeyhülislamlık Kurumu, başvurularını kayda geçirmekle birlikte, soru sahiplerinin mahremiyetini koruduğu ve durumları yargı makamına taşımadığı için insanlar her türden deneyimlerini bu kuruma aktarabilmişler. Gökçen Art, 17. yüzyıl İstanbul'unda kadınların durumunu bir anlamda devletin kayıtlarından, erkeklerin onları devlete aktarışlarından yola çıkarak inceliyor.

Etkili İnsanların 7 Alışkanlığı/ *Stephen R. Covey/ Çeviren: Gönül Suveren-Osman Deniztekin/ Varlık Yayınları/ 391 s.*

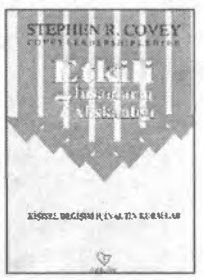

Covey, 7 yıl içinde Toplam Kalite Hareketi'nin dünya çapında bir klasiği haline gelen kitabında, adım adım, adalet, karakter bütünlüğü, dürüstlük ve insanlık vakarıyla yaşamanın ilkelerini; değişime ayak uydurmamız için gerekli olan güven duygusuyla beraber, değişimin yarattığı fırsatlardan yararlanmamız için gerekli olan bilgelik ve gücü de sağlayabilecek 7 alışkanlığı edinmenin yollarını gösteriyor.

Boyacı/ *Tuncer Cücenoğlu/ MitosBoyut Yayınları/ 96 s.*

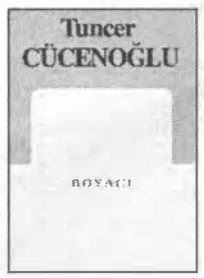

Tuncer Cücenoğlu, son yıllarda peşpeşe yazdığı oyunlarla tiyatro dünyamıza yeni oyunlar kazandıran bir yazarımız. Yazarın en son oyunun adı: "Boyacı". "Boyacı", yazarın son iki oyunu "Helikopter" ve "Şapka"da yakaladığı güldürü ögesini başarıyla kullandığı bir oyunun. Üç bölümden oluşan oyun, beş günlük bir süre içinde ve boyanmak üzere bir boyacıya teslim den bir doktor muayenehanesinde geçiyor. Oyunda, ustaca kullanılmış durumlarla, sahne üzerinde yoğun bir trafik yaratılıyor, merak atmosferi geliştirip, seyirciyi güldürecek entrikalar ortaya konuyor. Oyunda ele alınan durumların adım adım gelişmesi, güldürüdeki merak ögesinin dozunu dengeliyor. Bütün bu yapısıyla oyun, tiyatro sanatında 'dolantı komedisi' denen türün yetkin bir örneğini oluşturuyor. Yazar, "Bu oyunumla, 'Yeni Dünya Düzeni'nin ülkemizdeki yansımalarını göstermeye çalıştım; 2000'li yıllara çok az kala, yeni bir ahlak anlayışı ile biçimlenen yeni insanımızın artık hiçbirimizi şaşırtmayan serüvenini anlattım," diyor. Toplumumuzun çeşitli kesimlerinden seçilmiş kişiler aracılığıyla, ülkemizin sosyo-ekonomik yapısını ve düşünce aykırılıklarını sergiliyor "Boyacı". Cücenoğlu bu son oyunuyla, usta kurgusu, ince alayı, eleştirel toplumsal yaklaşımı ile tiyatromuza yeni ve soluklu bir yapıt kazandırmış.

Eski Yunan Tragedyaları-1/ *Çeviren: Güngör Dilmen/ MitosBoyut Yayınları/ 120 s.*

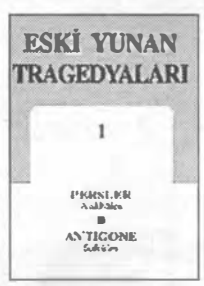

Eski Yunan Tregedyaları dizisinin bu ilk kitabında, usta oyun yazarımız Güngör Dilmen'in eski Yunanca asıllarından manzum olarak çevirdiği iki oyun yer alıyor: Aiskhilos'tan Persler ve Sofokles'ten Antigone. Aiskhülos, Yunan tragedyalarının babası sayılmaktadır. 70'in üzerinde oyun yazmışsa da zamanımıza bunlardan ancak 7'si ulaşabilmiştir. Tiyatroya getirdiği yenilikler arasında masklar, ayaklara giyilen kothornos denilen oyuncuyu büyük gösteren yüksek takunyalar ve uzun zengin giysiler bulunmaktadır. Koro bölümünün müziğini kendi yazıyor, danslarının koreografisini kendi yapıyordu. "Persler", yazarın kendisinin de katıldığı, Perslerle yapılan Salamis Deniz Savaşını ve sonuçlarını anlatır. Sofokles ise Salamis Deniz Savaşı sırasında 16 yaşında idi. Zafer Şenliklerinde Atina gençliğini temsil etmiştir. Çok iyi eğitim görmüş, başarılı bir eylem adamı olarak yaşamış, komutanlık, yöneticilik yapmıştır. Doksan yıllık uzun yaşamı boyunca 100'e yakın oyun yazmışsa da günümüze, onun da 7 oyunu kalmıştır. Tiyatroya ilk sahne dekorunu getiren odur. Antigone, yazarın Thebai Üçlemesi'nin son oyunudur.

KİTAP ÖDÜLLÜ BULMACA

İLKER MUMCUOĞLU

Önce aşağıda tanımları verilen sözcükleri bulmaya çalışın ve her bir harfi bir yatay çizgi üzerine gelecek biçimde yazın. Sonra çizgilerin altlarındaki sayılara göre bu harfleri bulmacadaki aynı sayılı karelere aktarın. (Kara kareler iki sözcük arasını gösterir. Bir satırın sonunda kara kare yoksa, bu, sözcüğün alttaki satırın başına sarktığını gösterir).

■	■	■	1 A	2 A	3 F	4 B	■	5 A	6 B	7 K	8 D	9 E
■	10 G	11 K	12 F	13 A	14 K	15 C	■	16 A	17 E	18 J	19 G
■	20 C	21 F	22 F	23 D	24 G	■	25 B	26 D	27 C	28 H	29 F
30 F	31 H	32 B	33 J	■	34 C	35 F	36 K	37 A	38 J	■	39 F
40 I	41 J	■	42 I	43 D	44 B	45 H	46 D	47 H	■	48 B	49 B
50 F	51 B	52 E	53 F	54 J	■	55 I	56 A	57 I	58 I	59 I	■
60 F	61 D	62 A	63 B	64 D	■	65 J	66 E	67 D	68 G	69 K	70 J
71 C	■	72 F	77 A	73 H	74 K	75 K	76 A	77 A	■	■	■

ADI, SOYADI:.....

ADRESİ: .....

.....

Bulmaca tamamlanınca, sorulan tanımların karşılığı olan sözcüklerin ilk harfleri yukarıdan aşağıya doğru bir şairimizin adını oluşturacak; bulmaca karelerindeyse, aynı şairin "Varduman" adlı kitabından dizeler ortaya çıkacaktır.

Tanımlar ve sözcükleriniz:

A. "... ... Karşı" (Aldous Huxley'in bir romanı).

62 16 13 2 56 5 37

B. "... Sözleşmesi" (Osmanlıların birçok ödün verdiği, Rusya ve Osmanlı Devleti arasında imzalanan, 7 Ekim 1826 tarihli sözleşme).

6 25 48 63 4 44 49 32

C. Sözlükçe

15 1 34 27 71 20

D. "... .. Efsanesi (Yaşar Kemal'in bir yapıtı).

43 74 64 26 23 8 67 46

E. "... Adaları" (Büyük Britanya'ya bağlı, İskoçya'nın kuzeybatısında, yaklaşık 500 ada içeren iki takımada oluşturan adalar).

9 66 51 76 52 72 61 17

F. 1990'da Ferit Edgü ile birlikte tasarladığı "Kitap" yayımlanan, bu yıl da Ferit Edgü'yle buna benzer bir çalışmaya imza atmaya hazırlanan, Türk grafik sanatçısı.

39 35 50 3 22 30

29 12 60 77 21 53

G. İbrani dininden olan, Yahudi.

24 10 19 68

H. "Havayi rayihadarına lerzebahş-i derun /...e bir ahenk. (Tevfik Fikret).

47 73 28 31 45

I. "Biz tüzüklerle çarpışarak büyüdük kardeşim / Emrazı Zühreviye Hastanesin'de kapatıldı anamız / Adıyla çalışan ermiş ... kadınlarındandır" (İkince Yeni'nin Keşişi).

57 75 59 55 58 42 40

J. "Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları TAŞ"ın kısa yazılışı.

33 38 65 18 70 54 41

K. "Michel ...." ("Hayalet Afrika","Beş Etnoloji İncelemesi" ve"Oyunun Kuralı" adlı yapıtları da yaratan, Fransız yazar ve etnolog).

7 14 78 69 11 36

364. sayının çözümü:

A. Bir Denizin Eteklerinde, B. Ahmed Arif, C. Rilke, D. Islak Güneş, E. Şedid, F. Mesnevi, G. Andre, H. Lale Müldür, I. Azher, J. Riss.

Şiir:
"sessiz harflerle inerdi merdivenlerden
deli şehrin aşklarına küserdi
bir demet güldü eski zaman"

364. sayımızdan kitap kazananlar:

İstanbul'dan: Yalçın Kaya, Zerrin Kayam, Mustafa Bıçakçı, Perihan Ertuğ, Atalay Özmen, Yusuf Ziya Boral, *Ankara'dan:* Saadet Çay, Orhan Zeki Demiray, Aydın Bingöl, Ayfer Peker, Ülker Tuğa, Ertuğrul Çelikcan, Erdal Serdar, Cengiz Sümer, Hüseyin Türk, Gülay Çelikcan, Nevriye Yılmaz, *Zonguldak'tan:* Meral Tanatar, Burçin Er, Mürvet Kasapoğlu, *Uşak'tan:* Uğur Kaplan, *Malatya'dan:* Suzan Kurar, *Kırklareli'den:* Mehtap Şeker, *Bursa'dan:* C. Giray Odman, *Antalya'dan:* Mustafa Bodur.

Halit Çelenk'in anılarından iki kitaplık bir bölüm daha

Bir avukatın anıları...

Bir çoğumuz Halit Çelenk'i 'savunmanlık' yönüyle tanımaktayız. O, binlerce gencin, öğretmenin, gazetecinin, aydının savunmanı ve 'ağabey'idir. Fırsat buldukça düşüncelerini bizlere yazarak aktarmaya çalışan Çelenk'in 'İdam Gecesi Anıları'nın dışındaki kitapları onun hukuk devleti ve insan hakları savaşımını belgelemektedir. Yeni çıkan iki kitabında ise yazar okuyucunun önüne yeni bir kimlikle, yarım yüzyıllık bir dönemi belgeleyen, çoğu birer karamizah örneği olan, bir anı demeti ile çıkıyor.

SERPİL GÜVENÇ

Türkiye'de sayıları gün geçtikçe azalan bir 'sosyalist aydın' kuşağı var. Bilimsel sosyalizme inanmış, yaşamını inancı doğrultusunda kendi alanında ödünsüz bir mücadeleye odaklamış bir kuşak... Savaşın, açlığın, doğal nedenler dışında ölümün, cahilliğin, sömürünün olmadığı bir dünya için göle maya çaladurmuş bir kuşak...

Yazar, sanatçı, bilim adamı, savunman, gazeteci, öğretmen, mühendis olan bu insanlar neredeyse yüreklerin bile 'para' diye attığı günümüz toplumunda çıkar ağına düşmeden yaşamayı başararak sürdürmüşler savaşımlarını. Özlemlerinin bir gün mutlaka gerçekleşeceğine inanmışlar. Kurulu düzenin karşısına belki de birer 'dinozor' ya da 'donkişot' gibi dikilmişler. Ama dimdik, sapasağlam durmayı, direnmeyi, teslim olmamayı becermemişler..

Çoğunu yitirdik. Kalanlar ise gençlik yıllarını çoktan geride bıraktılar. Gidenler bilmek isteyeceğimiz birçok olayı ve anıyı da birlikte götürdüler. Oysa resmi tarih dışında yaşananlar çok önemli ve değerli.

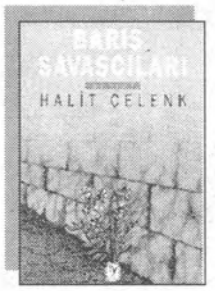

Halit Çelenk'in 'Barış Savaşçıları' ve 'Beş Kapı Beş Kilit' adlarıyla yayımlanan son yapıtları özellikle buaçıdan değerlendirilmeli.

Birçoğumuz Çelenk'i 'savunmanlık' yönüyle tanımaktayız. O, binlerce gencin, öğretmenin, gazetecinin, aydının savunmanı ve 'ağabey'idir. Fırsat buldukça düşüncelerini bizlere yazarak aktarmaya çalışan Çelenk'in 'İdam Gecesi Anıları'nın dışındaki kitapları onun hukuk devleti ve insan hakları savaşımını belgelemektedir. 'Barış savaşçıları'nda ise yazar okuyucunun önüne yeni bir kimlikle, yarım yüzyıllık bir dönemi belgeleyen, çoğu birer karamizah örneği olan, bir anı demeti ile çıkıyor. Kitap, 50'li, 60'lı, 70'li yılların Türkiye'sinde özgürlük, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinden kesitler içermekte...

Bu kısa öykülerden 'İlhan Erdost'un Kanlı Paltosu', 'Mamak Askeri Cezaeavinde Aslan Kafesi', 'Maddi Temas Yasak', 'Yıldırım Bölgede' gibi bölümler 12 Mart ve 12 Eylül faşizminin ilk ağızdan tanıklığını yapmakta. 'Kızılırmak Yargılanıyor', 'Süleyman Ege Mahkeme Nezarenhanesi'nde', 'Yakılan ve Yeniden Yazılan Kitap: 141-142 Üzerine' ise sosyalist yazarlara yapılan baskıların birer özgün örneği... 'Fikret'in Aşiyanı', 'Para Her Kapıyı Açar mı?', 'Stalingrad Savunması Belgeselinde' anekdotları ise bir sosyalist aydının biçimlemesindeki birkaç köşetasını; 'Tan Gazetesine Saldırı' İnönü'nün milli şeflik döneminde sosyalist basına düzenlenen tertipleri belgelemekte... 'Vietnam Kasabı ABD Büyükelçisi Kommer'in Otosunun Yakılması' olayı 1970'li yıllarda gençliğin mücadelesinin ufak bir fotoğrafı. Yine anıların birçoğunda son elli ylın kimi barış savaşçılarının bilinen kimliklerinin dışındaki bazı yönlerini keyifle okuyoruz.

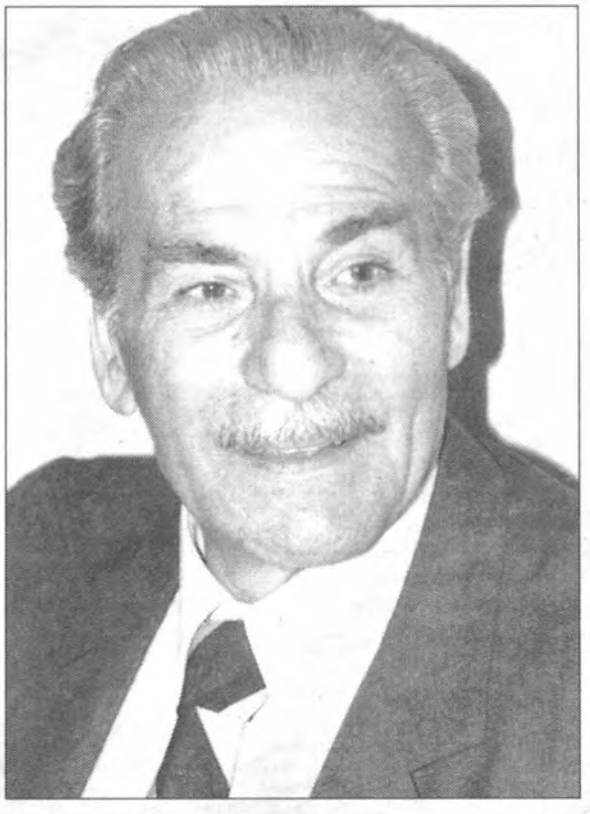

İkinci kitap olan 'Beş Kapı Beş Kilit'te ise dönem dönem savunmanlık kürsüsünden sanık sandaleyisen geçen Çelenk'in kendini savunma mücadalesine tanık oluyoruz.

Her iki kitap özellikle 12 Mart ve 12 Eylül'ü yaşamış ve o dönemlerin acılarını hâlâ duyumsayanlar için de buruk bir nostalji niteliğinde.

Sn. Çelenk'in uzun yürüyüşünün belleğinde bıraktığı daha nice anısının altına imzasını atması en büyük dileğimiz. 'Çok yaşa sevgili, aksaçlı' ağabey. 'Çok yaşa' ve bol bol yaz (emi)! ■

Barış Savaşçıları / *Halit Çelenk / Tekin Yayınevi / 236 s.*

Beş Kapı, Beş Kilit / *Halit Çelenk / Tekin Yayınevi / 143s.*

Yapı Dergisi 'ne abone olun...

Kültür, sanat ve mimarlık dünyasına

Yapı'nın penceresinden

%20 indirimli bakın!

Türkiye'de ***sanatçılar, mimarlar, yöneticiler ve öğrenciler*** bu sayfalarda buluşuyorlar.

Siz de ***Yapı Dergisi***'ne abone olun, bu pencereden sürekli bakın.

---

28 Şubat'a kadar bu formla başvuranlara:

12 sayı abonelik bedeli: *2.750.000.- TL yerine* ***2.200.000.-*** *TL (KDV Dahil)*

Öğrencilere: *1.950.000.- TL yerine* ***1.560.000.-*** *TL (KDV Dahil)*

Yurtdışı: *US$ 50 yerine* ***US$ 40***

YAPI DERGİSİ %20 İNDİRİMLİ ABONE FORMU (28.02.1997'ye kadar)

ABONELİĞİN BAŞLAMASINI İSTEDİĞİNİZ AY/SAYI _____

ADINIZ SOYADINIZ _____

MESLEĞİNİZ _____

ADRESİNİZ _____

_____

POSTA KODU _____ ŞEHİR _____

TEL _____

FİRMA ADI _____ UNVANI _____

FATURA İÇİN V.D. _____ NO _____ TARİH _____

Yurtiçi abonelik ücreti olarak

.....TL.'nı İş Bankası Altınbakkal Şubesi 230625 no'lu hesaba yatırdım.

.....TL.'nı 33454.5 no'lu Yapı-Endüstri Merkezi A.Ş. Posta Çeki hesabına yatırdım.

.....TL.'nı aşağıda belirttiğim kredi kartı hesabıma borç kaydediniz.

☐ VISA ☐ MASTER/EUROCARD TARİH _____ İMZA _____

KART NO |_|_|_|_|_|_|_|_|_|_|_|_|_|_|_|_| SON KULLANMA TARİHİ |_|_|_|_|

Bu formu doldurduktan sonra aboneliğin hemen başlaması için, lütfen makbuz fotokopisiyle birlikte (öğrenci iseniz öğrenci belgenizin fotokopisini de ekleyerek) abone servisimize postalayın veya fakslayın.

YAPI DERGİSİ ABONELİK SERVİSİ

Cumhuriyet Cad. 329 Harbiye 80230 İstanbul Faks: (0212) 241 11 01

YEM Kitabevi 'nden %20 İndirimli Seçme Kitaplar

		%20 indirimli fiyatlar
☐ **Sanat Kitabı**		6.000.000.-
☐ **Yapı Kataloğu '95/96**		4.000.000.-
☐ **Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü**	Doğan Hasol	880.000.-
☐ **Mimarlık+Yapı Terimleri Sözlüğü**	Doğan Hasol	880.000.-
☐ **Türkçede Batı Kök.Yapı Terimleri**	Firuzan Baytop	360.000.-
☐ **Konutlar**	Yapı'dan Seçmeler Dizisi	1.200.000.-
☐ **Turizm Yapıları**	Yapı'dan Seçmeler Dizisi	1.200.000.-
☐ **İş-Alışveriş Merkezleri**	Yapı'dan Seçmeler Dizisi	1.200.000.-
☐ **Kültür Yapıları**	Yapı'dan Seçmeler Dizisi	1.200.000.-
☐ **Sanattan Yansımalar**	Yapı'dan Seçmeler Dizisi	1.200.000.-
☐ **Çağdaş Mimarlar 1**	Yapı'dan Seçmeler Dizisi	1.200.000.-
☐ **Anılarda Mimarlık**	Yapı'dan Seçmeler Dizisi	1.200.000.-
☐ **Mimari Akımlar 1**	Yapı'dan Seçmeler Dizisi	1.200.000.-
☐ **Mimari Akımlar 2**	Yapı'dan Seçmeler Dizisi	1.200.000.-
☐ **Yorumlar**	Bülent Özer	960.000.-
☐ **Merdivenler**	Abdullah Sarı	600.000.-
☐ **Ahşap Kapılar**	Muhittin Binan	500.000.-
☐ **Mimarlık Kavramları**	Doğan Kuban	385.000.-
☐ **Mimari Perspektif ve Gölge**	Harbi Hotan	720.000.-
☐ **Mimarlık, Form ve Geometri**	Esen Onat	480.000.-
☐ **Koruma Onarım**	Cengiz Bektaş	385.000.-
☐ **Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon**	Zeynep Ahunbay	720.000.-
☐ **Projeler / Yapılar**	Doğan Tekeli-Sami Sisa	2.200.000.-
☐ **Endüstri Tasarımı (Ciltli)**	Ö. Küçükerman	2.000.000.-
☐ **Endüstri Tasarımı**	Ö. Küçükerman	1.600.000.-
☐ **Terasevler**	C. Riccabona-M. Wachberger	720.000.-
☐ **Sıra Konutlar**	P. Peters-U. Henn	720.000.-
☐ **Kent Konutları**	P. Peters	720.000.-
☐ **Büyük Konutlar**	S. H. Eldem	720.000.-
☐ **Oteller ve Kongre Merkezleri**	P. Peters-C. Erben	720.000.-
☐ **Bahçelievler**	P. Peters	720.000.-
☐ **Çok Amaçlı Sosyal Yapılar**	F. Wild	720.000.-
☐ **Üniversite Yapıları**	H. Finger	720.000.-
☐ **Endüstri Yapıları**	F. Wild	720.000.-
☐ **Yönetim Yapıları**		720.000.-
☐ **Belediye Yapıları**	R. Ostertag	720.000.-
☐ **Güneş ve Konut**	M.& H. Wachberger	720.000.-
☐ **Yapıda Taşıyıcı Sistemler**	C. Gerçek	720.000.-
☐ **Mimarlık Üzerine On Kitap**	Vitruvius	520.000.-
☐ **Mimari Eleştiri Yazıları**	A. Colquhoun	520.000.-
☐ **Mimarlıkta Karmaşıklık ve Çelişki**	R. Venturi	520.000.-
☐ **20.yy. Mim. Program & Manifestolar**	U. Conrads	520.000.-
☐ **Las Vegas'ın Öğrettikleri**	R. Venturi et al	520.000.-
☐ **Mimar Sinan, Estetik Bir Analiz**	J. Erzen	520.000.-
☐ **Eskizler**	N. İnceoğlu	720.000.-
☐ **Mekan Örgütlenmesi**	Ş. Ö. Gür	600.000.-
☐ **Aynalı Binalar, Nöbetçi Mimarlar**	G. Tümer	360.000.-

%20 İNDİRİMLİ KİTAP İSTEK FORMU (28.02.1997'ye kadar)

ADINIZ / SOYADINIZ _____

MESLEĞİNİZ _____

ADRESİNİZ _____

_____

POSTA KODU _____ ŞEHİR _____

TEL _____

FİRMA ADI _____ UNVANI _____

FATURA İÇİN V.D. _____ NO _____ TARİH _____

Yukarıda işaretlediğim kitapların bedeli olan toplam

.....TL.'nı İş Bankası Altınbakkal Şubesi 230625 no'lu hesaba yatırdım.

.....TL.'nı 33454.5 no'lu Yapı-Endüstri Merkezi A.Ş. Posta Çeki hesabına yatırdım.

.....TL.'nı aşağıda belirttiğim kredi kartı hesabıma borç kaydediniz.

☐ VISA ☐ MASTER/EUROCARD TARİH _____ İMZA _____

KART NO |_|_|_|_|_|_|_|_|_|_|_|_|_|_|_|_| SON KULLANMA TARİHİ |_|_|_|_|

Lütfen bu formu doldurduktan sonra yayınların adresinize hemen ulaştırılması için makbuz fotokopisiyle birlikte kitabevimize postalayın veya fakslayın. (Herhangi bir posta ücreti eklemeyin; taşıma bedeli kitabevimizce ödenecektir.)

YEM KİTABEVİ

yapı-endüstri merkezi

Cumhuriyet Cad. 329, Harbiye 80230 İstanbul Tel: 0 (212) 247 41 85 pbx - 296 29 05- 241 17 00
Faks: 0 (212) 241 11 01 e- mail: yem-od @ yunus.mam.tubitak.gov.tr. Internet: www. yemist.com

Pera Tanıtım